

การศึกษาหลักสูตรเนติบัณฑิต วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นการศึกษา ปัญหาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสำหรับหลักการสำคัญอันเป็นแม่บท ของกฎหมายอื่น โดยเน้นที่เป็นคดีสู่ศาล ซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญโดย การวิเคราะห์หลักกฎหมายทฤษฎี และคำพิพากษาของศาลเพื่อใช้ได้เชิงปฏิบัติ

สำหรับเอกสารประกอบในการบรรยายทบทวนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ ครั้งนี้ผู้บรรยายได้เรียบเรียงและคัดย่อจากคำบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญของ ท่านอาจารย์อริคม อินทุภูติ (ภาคปกติ) ประกอบกับสรุปประเด็นที่น่าสนใจจากคำ บรรยายของท่านอาจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (ภาคปกติ) ท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (ภาคค่ำ) ท่านอาจารย์มานิตย์ จุมปา (ภาคค่ำ) สมัยที่ ๗๒ และก่อนหน้านั้นบางส่วน และตัวอย่างปัญหาทางปฏิบัติตามแนวข้อสอบของสถาบันต่างๆ ซึ่งผู้บรรยายหวังว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ
ภาค ๓ คดีพิเศษในรัฐธรรมนูญ
ภาค ๔ สิทธิและเสรีภาพ

ธนรัตน์ ทั้งทอง
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

บทกฎหมายและมาตราที่เคยออกข้อสอบเนติบัณฑิต

สมัยที่ ๗๑	รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ และมาตรา ๒๖ เรื่อง ๑. คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ ๒. การจำกัดสิทธิเสรีภาพ
สมัยที่ ๗๐	รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ และมาตรา ๒๑๓ เรื่อง ๑. คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ ๒. บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้คุ้มครองไว้มี สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่า <u>การกระทำนั้น</u> ขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

บทกฎหมายและมาตราที่เคยออกข้อสอบเนติบัณฑิต (ต่อ)

สมัยที่ ๖๙	พ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา ๔ (๓) ๔ (๕) รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ มาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง, ๕ วรรค ๒ เรื่อง ๑. เขตอำนาจศาลศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ๒. การส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ
สมัยที่ ๖๘	รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ มาตรา ๑๘ วรรคสาม ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พ.ศ.๒๕๔๓ ข้อ ๘ เรื่อง ๑. ความคุ้มกัน ๒. จงใจยื่นบัญชีเกินกำหนด ๓. จงใจยื่นบัญชีด้วยข้อความอันเป็นเท็จ
สมัยที่ ๖๗	พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๑ วรรคสอง รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ มาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง เรื่อง ๑. อำนาจฟ้องคดีอาญานักการเมือง ๒. การส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ
สมัยที่ ๖๖	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒, ๑๗๔ และ ๒๖๓ เรื่อง ๑. ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ๒. จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินเป็นเท็จ

บทกฎหมายและมาตราที่เคยออกข้อสอบเนติบัณฑิต (ต่อ)

สมัยที่ ๖๕	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๓ พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๑๙ เรื่อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินเป็นเท็จ
สมัยที่ ๖๔	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑, ๒๗๘ พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๐๐ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ.๒๕๕๑ ข้อ ๓ เรื่อง ๑. การส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ๒. การอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา
สมัยที่ ๖๓	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๑, ๒๑๑, ๒๑๒ เรื่อง ๑. ความคุ้มกัน ๒. การส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ
สมัยที่ ๖๒	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๔, ๒๑๑ เรื่อง การส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ภาค ๓

คดีพิเศษในรัฐธรรมนูญ

๑. เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ
 ๒. คดีที่มีข้อโต้แย้งว่ากฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
 ๓. คดีที่เกี่ยวข้องกับพระราชกำหนด
 ๔. คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 ๕. คดีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง
 ๖. คดีเลือกตั้ง
-

ภาค ๔

สิทธิและเสรีภาพ

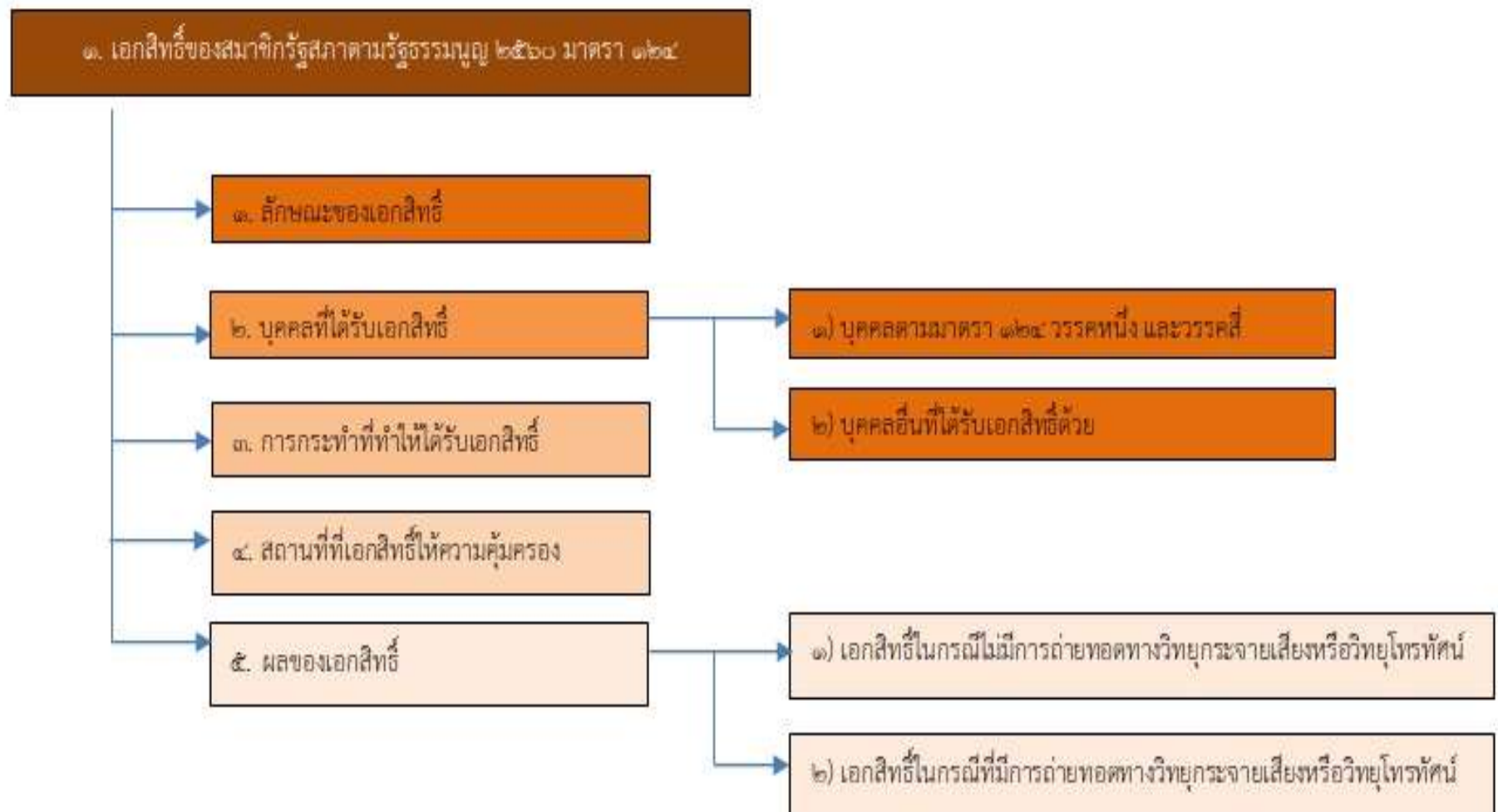
๑. หลักทั่วไป

๒. สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

โครงสร้างบทที่ ๑

๒. ความคุ้มกันของสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๑๒๕

๒.๑ บุคคลที่ได้รับการคุ้มกัน

๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒) สมาชิกวุฒิสภา

๒.๒ ช่วงเวลาที่ได้รับการคุ้มกัน

๑) สมัยประชุมสามัญ

๒) สมัยประชุมวิสามัญ

๒.๓ ลักษณะของความคุ้มกัน

๑) ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกจับกุมขังหรือหมายเรียกไปสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

๒) ความคุ้มกันที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม

๓) ความคุ้มกันที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่

๒.๔ ความคุ้มกันของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

บทที่ ๑

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๑ เอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภา

เอกสิทธิ์ (privilege) หมายถึง สิทธิเด็ดขาดของสมาชิกรัฐสภาที่จะแสดงความคิดเห็น หรือกระทำการอื่นในหน้าที่ โดยบุคคลอื่นจะนำไปฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใด ๆ ไม่ได้ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาปฏิบัติหน้าที่ของตนในรัฐสภาโดยไม่ต้องหวั่นเกรงกลัวว่าจะมีผู้ใดนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องกล่าวโทษ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
มาตรา ๑๕๗ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้ เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้น	มาตรา ๑๓๐ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้ เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้น	มาตรา ๑๒๔ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ มิได้ เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล มาตรา ๑๕๘ เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๗ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมนทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วย โดยอนุโลม	ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมนทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วยโดยอนุโลม	ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้โดยไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมนทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใดซึ่งได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วยโดยอนุโลม

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๑๒๔ ดังกล่าวอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. ลักษณะของเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง แยกเอกสิทธิ์ออกเป็น ๒ ลักษณะเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ เป็นต้นมา กล่าวคือแยกออกเป็น

- ๑) เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หรือทางอื่นใด และ
- ๒) เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หรือทางอื่นใด

ข้อสังเกต

ปัจจุบันการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และการประชุมร่วมรัฐสภาจะมีการถ่ายทอดทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของรัฐสภาทุกนัด กรณีตามมาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง ในปัจจุบันจึงเกิดขึ้นได้เฉพาะในการประชุมสภาที่เป็นการประชุมลับเท่านั้น

การถ่ายทอดทางอื่นใด เช่น Facebook Live หรือแอปพลิเคชันต่างๆ ของสภาฯ และการถ่ายทอดไม่จำเป็นต้องเป็นการถ่ายทอดสด อาจถ่ายไว้ก่อนแล้วนำไปเผยแพร่ภายหลัง ก็ถือว่าเป็นกรณีมีการถ่ายทอดตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสอง

ข้อสำคัญก็ต้องเป็นการดำเนินการของสภาฯ ดังนั้น ในกรณีมีคนแอบถ่ายทอดไปนอกสภาผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือมีคนแอบบันทึกภาพและเสียงไว้แล้วนำไปเปิดนอกสภา ไม่ใช่การดำเนินการโดยสภาฯ หากเป็นความกัน ต้องถือว่าเป็นกรณีไม่มีการถ่ายทอด ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง

๒. บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์

บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง ได้แก่

- ๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ
- ๒) สมาชิกวุฒิสภา

ข้อสังเกต

(๑) สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้รับเอกสิทธิ์ด้วย เพราะมาตรา ๒๖๓ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

(๒) สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเมืองพัทยา ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ด้วย ต้องรับผิดชอบในคำกล่าวของตนในสภาท้องถิ่นนั้นๆ มีบางประเทศให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกสภาท้องถิ่น ในแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในสภาท้องถิ่นด้วย เช่น แคนาดา สเปน เป็นต้น

๓. การกระทำที่ทำให้ได้รับเอกสิทธิ์

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ จำกัดขอบเขตของการกระทำที่ทำให้สมาชิกรัฐสภาได้รับเอกสิทธิ์ไว้เฉพาะการกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็น และการออกเสียงลงคะแนน อันเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาเท่านั้น

หากเป็นการกระทำอื่น เช่น ชกต่อยทำร้ายตบตีกันในสภา ให้สัมภาษณ์ สื่อมวลชนทางโทรศัพท์จากห้องประชุมสภา หรือเขียนข้อความในกระดาษส่งให้เพื่อนสมาชิก มีถ้อยคำหรือข้อความหมิ่นประมาทผู้อื่น ย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์

ข้อสังเกต

การกล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นที่จะได้รับเอกสิทธิ์ จะต้องเป็นการกล่าวโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาฯ และถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมด้วย

๔. สถานที่ที่เอกสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ สถานที่ที่เอกสิทธิ์ให้ความคุ้มครองได้แก่ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

เอกสิทธิ์คุ้มครองเฉพาะการกล่าวถ้อยคำในที่ประชุม หากเป็นการกล่าวถ้อยคำในที่ที่ไม่ใช่ที่ประชุม แม้อยู่ในบริเวณรัฐสภา เช่น ที่ห้องแถลงข่าว ห้องโถง ห้องอาหาร หรือบริเวณที่จอดรถยนต์ของสภาฯ ย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์

ข้อสังเกต

นอกจากต้องเป็นการกล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมแล้ว ยังต้องเป็นการกล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นในเวลาที่มีการประชุมด้วย หากกล่าวในเวลาที่ไม่มีการประชุม เช่น ประธานสภายังไม่เปิดประชุมหรือสั่งปิดประชุมไปแล้ว ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ และต้องเป็นการกล่าวให้ที่ประชุมฟัง หากเป็นการพูดกระซิบกันระหว่างสมาชิกด้วยตนเองหรือกับบุคคลอื่น เช่น เจ้าหน้าที่ของสภาฯ หรือคนthatไปทำงานที่สภาฯ ไม่ได้รับเอกสิทธิ์

๕. ผลของเอกสิทธิ์

๑) เอกสิทธิ์ในกรณีไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้ ...”

เอกสิทธิ์ในการประชุมที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์จึงเป็นเอกสิทธิ์เด็ดขาด แม้พาดพิงบุคคลอื่นในทางเสียหาย ไม่ว่าบุคคลอื่นนั้นจะเป็นบุคคลภายนอก สมาชิกของสภานั้นหรือรัฐมนตรีที่อยู่ในที่ประชุมด้วย ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องสมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำหรือแสดงความคิดเห็นพาดพิงในทางที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๖ , ๓๒๖, ๓๒๗ หรือการฟ้องคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐, ๔๒๑, ๔๒๓ ฟ้องไม่ได้ทั้งนั้น หรือในยุคนี้ที่สมาชิกสภานิติบัญญัติบางท่านมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ก็จะไม่เอาผิดทางวินัยกับสมาชิกผู้นั้นไม่ได้ และที่สำคัญก็คือแม้ข้อความที่กล่าวเป็นไม่ความจริงก็ฟ้องไม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาทำหน้าที่ของตนในสภาได้อย่างเต็มที่

ตัวอย่าง กรณีของเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคหนึ่ง เช่น ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาญัตติเกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลในการประมุลงานก่อสร้างของกระทรวงแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการประชุมลับ ไม่มีการถ่ายทอดทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ นายแดง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคฝ่ายค้านกล่าวในที่ประชุมโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วว่า ตนมีหลักฐานแน่ชัดว่า นายดำ รัฐมนตรี รับเงินจากบริษัทที่ชนะการประมุลงานก่อสร้างใน กระทรวงแห่งนั้น โดยนายดำให้นางเขียวภริยานายดำ เดินทางไปรับเงินด้วยตนเองที่ฮ่องกง ต่อมา นายดำและนางเขียวเป็นโจทก์ฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาท และฟ้องนายแดงเป็นคดีแพ่ง เรียกค่าเสียหายเพราะเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของตน

กรณีนี้ จะเห็นได้ว่า การประชุมครั้งนี้ไม่มีการถ่ายทอดทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เมื่อนายแดงกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริงดังกล่าวโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นเรื่องในวาระที่กำลังประชุมกัน จึงเป็นการกล่าวโดยถูกต้องตามข้อบังคับ นายแดงย่อมได้รับเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด นายดำและนางเขียวจะฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาทไม่ได้ หรือจะฟ้องนายแดงเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายเพราะเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของตนก็ไม่ได้

(ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๒๗/๒๕๒๘)

๒) เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

เป็นเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “ เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง ไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น...”

เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์แตกต่างจากเอกสิทธิ์ในกรณีไม่มีการถ่ายทอดฯ กล่าวคือในกรณีที่มีการถ่ายทอดฯ หากผู้ถูกพาดพิงในทางเสียหายเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น สมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำไม่ได้รับเอกสิทธิ์ ผู้ถูกพาดพิงในทางเสียหายฟ้องได้ แต่มีข้อยกเว้นคือ หากผู้ถูกพาดพิงในทางเสียหายเป็นรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาแห่งนั้น สมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำยังคงได้รับเอกสิทธิ์ รัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิงฟ้องไม่ได้ เหตุผลเนื่องจากรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิงสามารถใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อกล่าวหาในสภาได้อยู่แล้ว

ความเห็นแรก เห็นว่า เมื่อตัวบทไม่ได้ระบุโดยชัดแจ้งว่ารัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิง ต้องอยู่ในที่ประชุมหรือไม่ ควรแปลความในทางที่เป็นคุณแก่สมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำว่า ไม่ว่ารัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาที่ถูกพาดพิงจะอยู่ในที่ประชุมหรือไม่ สมาชิกสภาผู้กล่าวถ้อยคำย่อมได้รับเอกสิทธิ์ รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงไม่มีอำนาจฟ้อง โดยมีเหตุผลสนับสนุนด้วยว่า แม้รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงไม่อาจใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อเท็จจริงได้ทันทีเพราะไม่ได้อยู่ในที่ประชุม แต่ก็อาจขออนุญาตประธานสภาชี้แจงข้อเท็จจริงในวันหลังได้

อีกความเห็นหนึ่ง เห็นว่า ควรต้องแปลความว่า หากรัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงไม่อยู่ในที่ประชุมในขณะนั้น รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงยังมีอำนาจฟ้องสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำ เพราะเมื่อไม่อยู่ในที่ประชุมก็ไม่อาจใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อเท็จจริงได้ในทันที ผู้คนอาจเชื่อและเข้าใจผิดไปแล้ว แม้รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงอาจขออนุญาตประธานสภาชี้แจงในวันหลัง แต่คนที่เชื่อและเข้าใจผิดไปแล้วอาจไม่ได้รับฟัง ทำให้รัฐมนตรีหรือสมาชิกที่ถูกพาดพิงยังคงได้รับความเสียหาย

ในเรื่องนี้ ยังไม่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา แต่ในทางปฏิบัติทราบว่า สมาชิกสภานิติบัญญัติชุดปัจจุบันถือตามความเห็นที่สอง

ตัวอย่าง ของเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสอง ดังเช่น กรณีนายแดงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวถ้อยคำในการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรว่าตนมีหลักฐานแน่ชัดว่า นายดำ รัฐมนตรี รับเงินจากบริษัทที่ชนะการประมูลงานก่อสร้างในกระทรวงแห่งนั้น โดยนายดำให้นางเขียวภริยานายดำเดินทางไปรับเงินด้วยตนเองที่ฮ่องกง หากเป็นการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ นางเขียวยอมฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาและคดีแพ่งได้ เนื่องจากนางเขียวเป็นบุคคลภายนอก มิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น ส่วนนายดำฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาหรือคดีแพ่งไม่ได้ เพราะนายดำเป็นรัฐมนตรีที่เข้าร่วมประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในวันนั้น นายแดงยังคงได้รับเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสอง

บุคคลที่ได้รับความเสียหาย นอกจากมีสิทธิฟ้องสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำเป็นคดีอาญาและคดีแพ่งได้แล้ว ยังมีสิทธิขอให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงของบุคคลนั้นตามวิธีการและในเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมสภาได้ โดยไม่กระทบต่อสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาล ตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสาม

ข้อบังคับของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๒๑๖ วรรคท้าย กำหนดให้เลขาธิการวุฒิสภาดำเนินการโฆษณาคำชี้แจงดังกล่าวด้วยวิธีปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา มีกำหนดระยะเวลาเจ็ดวัน นับแต่วันที่ประธานสภาเห็นสมควรจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงและส่งให้สมาชิกเพื่อทราบด้วย

๖. บุคคลอื่นที่ได้รับเอกสิทธิ์

๑) บุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคสี่ ได้แก่ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา บุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม และผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้น

ข้อสังเกต

ข้อบังคับของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๓๖ กำหนดให้เลขาธิการสภาฯ เป็นผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายการประชุม รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ทั้งนี้ นอกจากรายการประชุมลับที่มีมติของสภาให้เปิดเผยและข้อความที่ห้ามโฆษณา

เหตุผลที่รัฐธรรมนูญให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสี่ด้วย ก็เพื่อให้บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่ด้วยความมั่นใจว่า จะไม่ถูกดำเนินคดีในภายหลัง

อนึ่ง สำหรับสื่อมวลชนที่รายงานข่าวการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ แต่อาจไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในการประชุมโดยสุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๙ (๔)

๒) รัฐมนตรีที่เข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๓ ที่บัญญัติว่า “ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา ... และให้นำเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๔ ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม...”

ดังนั้น ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นฝ่ายกล่าวพาดพิงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาหรือพาดพิงบุคคลอื่นที่ไม่ได้อยู่ในที่ประชุม รัฐมนตรีย่อมได้รับเอกสิทธิ์เช่นกัน

ตัวอย่างเช่น เมื่อรัฐมนตรีถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอภิปรายกล่าวหาว่า รับเงินจากบริษัทที่ชนะการประมูลงานก่อสร้าง รัฐมนตรีขอใช้สิทธิพาดพิงลูกขึ้นชี้แจงว่า ตนไม่ได้รับเงินใคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กล่าวหาตนต่างหากที่รับเงินจากบริษัทที่แพ้การประมูลมากกล่าวหาว่าตนทุจริต เพื่อจะให้มีการประมูลใหม่ กรณีเช่นนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นจะฟ้องร้องรัฐมนตรีไม่ได้เช่นกัน

๓) ผู้กระทำความผิดที่กรรมการ ได้รับเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๙ วรรคเจ็ด ที่บัญญัติว่า “ เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๔ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำความผิดที่(กรรมการ) และผู้ปฏิบัติตามคำเรียก (ของกรรมการ) ตามมาตรานี้ด้วย”

กรรมการคือบุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นจากผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งประกอบเป็นคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมาย พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของสมาชิกสภา บุคคลเหล่านี้อาจเป็นสมาชิกสภาหรือบุคคลภายนอกก็ได้ ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๙

ส่วนที่ ๒ ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา

ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา หมายถึง ความคุ้มกันที่รัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่จะไปประชุมสภาตามหน้าที่โดยไม่อาจถูกจับ คุมขัง หรือดำเนินคดีใดๆ ในลักษณะที่จะขัดขวางต่อการไปประชุม เมื่อพ้นเวลาที่จะต้องไปประชุมสภาแล้ว ความคุ้มกันจะหมดไป

ความคุ้มกันนอกจากมีขึ้นเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ในสมัยประชุมแล้ว ทั้งยังเป็นไปตามหลักการที่ว่าตราบใดศาลยังไม่มีคำพิพากษาว่าผู้ใดกระทำความผิด ต้องถือว่าผู้นั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์อีกด้วย

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มีบัญญัติเกี่ยวกับความคุ้มกันของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในมาตรา ๑๒๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
มาตรา ๑๖๕ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ มาตรา ๑๖๖ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับ	มาตรา ๑๓๑ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุม	มาตรา ๑๒๕ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นการจับในขณะที่กระทำความผิด ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภา ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับเพื่อให้มาประชุมสภาได้ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
อนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา การพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลได้กระทำก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่ง ย่อมเป็นอันใช้ได้ มาตรา ๑๖๗ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุมเมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องส่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่งให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม	มิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา การพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลได้กระทำก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งย่อมเป็นอันใช้ได้ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องส่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ คำสั่งปล่อยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม	ประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องส่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะสั่งให้มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มีบัญญัติเกี่ยวกับความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในมาตรา ๑๒๕ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. บุคคลที่ได้รับความคุ้มกัน คือบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ ได้แก่

๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒) สมาชิกวุฒิสภา

บุคคลที่ได้รับความคุ้มกันมีเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น ไม่ครอบคลุมบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประชุมสภา รวมทั้งรัฐมนตรีและกรรมการการ ดังเช่นเอกสิทธิ์

๒. ช่วงเวลาที่ได้รับความคุ้มครอง

สมาชิกรัฐสภาได้รับความคุ้มครองในระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น หากเป็นช่วงเวลานอกสมัยประชุมหรือปิดสมัยประชุมแล้ว ความคุ้มครองของรัฐสภาก็จะหมดไป และความคุ้มครองนี้มีได้เฉพาะในวันและเวลาที่มีการประชุมเท่านั้น แต่มีอยู่ทุกวันในสมัยประชุมนั้น มีอยู่ตลอด ๒๔ ชั่วโมง และไม่เว้นวันหยุดราชการ

“สมัยประชุม” หมายถึง กำหนดเวลาในรอบปีหนึ่งๆ ที่ให้รัฐสภาทำการประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ สมัยประชุมตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มี ๒ ประเภท

- ๑) สมัยประชุมสามัญ หมายถึง สมัยประชุมตามปกติของรัฐสภา
- ๒) สมัยประชุมวิสามัญ หมายถึง การเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา

๓. ลักษณะของความคุ้มกัน

มี ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑) ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม

ความคุ้มกันในเรื่องนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับกุม คุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นการจับในขณะกระทำความผิด ”

และวรรคสอง บัญญัติว่า “ ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภา ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับเพื่อให้มาประชุมสภาได้ ”

เหตุที่รัฐธรรมนูญห้ามจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม ก็เพื่อคุ้มครองมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหาร หาเหตุมาจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อไม่ให้ไปประชุมสภา ซึ่งอาจจะเพราะต้องการลดทอนคะแนนเสียงของฝ่ายตรงข้ามในสภา หรือเพื่อมิให้สมาชิกสภาผู้นั้นเสนอข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นที่ไม่เป็นผลดีแก่ฝ่ายบริหาร

ความผิดที่ถูกกล่าวหาไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังการเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาฯ สมาชิกสภาฯ ผู้นั้นก็ได้รับความคุ้มกัน เพราะความคุ้มกันมีไว้เพื่อให้สามารถไปทำหน้าที่ในสภาฯ ได้

ขอบเขตของความคุ้มครองกรณีห้ามจับกุมฯ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ห้ามจับกุม คุมขังหรือหมายเรียกตัว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาใน คดีอาญาเท่านั้น หากเป็นการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น ศาลมี คำพิพากษาในคดีแพ่งและมีคำบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่แพ่ คดีออกไปจากที่ดินพิพาท แต่สมาชิกผู้นั้นไม่ยอมออกจนเป็นเหตุให้ศาลต้องออกคำสั่งให้ จับกุมและกักขัง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภานั้นจะอ้างความคุ้มครองไม่ได้

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนและศาลยังมีอำนาจออกหมายเรียก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปสอบสวนในฐานะพยาน หรือไปเบิกความ ต่อศาลในฐานะพยานได้ เพราะมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ห้ามเฉพาะหมายเรียกตัวไป สอบสวนในฐานะผู้ต้องหาเท่านั้น

ในกรณีการค้นเคหสถานหรือสถานที่ที่อยู่ในความครอบครองของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในระหว่างสมัยประชุม ยังสามารถกระทำได้ เช่นกัน เพราะมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ห้ามเรื่องการค้นไว้ด้วย

ข้อยกเว้น

แม้ว่ายังอยู่ในระหว่างสมัยประชุม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาอาจถูกจับกุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาได้ ในกรณีต่อไปนี้

(๑) สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอนุญาต แต่โดยธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภาไทย จะไม่อนุญาตให้จับกุมสมาชิกรัฐสภาในระหว่างสมัยประชุม

ข้อสังเกต

ความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเกิดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไม่ใช่เจ้าของ การสละความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จึงไม่มีผลให้ความคุ้มกันหมดไป เจ้าพนักงานที่ประสงค์จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ยังต้องไปขออนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกก่อน แต่การแถลงขอสละความคุ้มกันของสมาชิกสภา แม้ไม่มีผลให้สภาต้องอนุญาตเสมอไป แต่จะเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักในการตัดสินใจของสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกว่าสมควรอนุญาตตามคำขอของเจ้าพนักงานหรือไม่

อย่างไรก็ตาม หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปที่สถานีตำรวจด้วยตนเองเพื่อขอรับทราบข้อกล่าวหา เจ้าพนักงานตำรวจย่อมแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบได้ เพราะมิใช่การจับ

(๒) มีการจับกุมในขณะที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำความผิด หรือที่เรียกว่า ความผิดซึ่งหน้า เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาขับรถชนคนข้ามถนนต่อหน้าเจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมได้ทันที แต่เมื่อจับกุมแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับจะต้องรายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจส่งปล่อยผู้ถูกจับได้

เหตุผลที่รัฐธรรมนูญไม่ให้ความคุ้มครองในกรณีความผิดซึ่งหน้าเพราะเกรงว่า ประชาชนจะเกิดความรู้สึกว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนมากเกินไป กระทำความผิดต่อหน้าเจ้าพนักงานยังไม่ถูกจับ

๒) ความคุ้มกันที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม บัญญัติว่า “ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะสั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้”

มีความหมายว่า ในวันเปิดสมัยประชุมรัฐสภา หากมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณามาตั้งแต่ก่อนสมัยประชุม ซึ่งอาจเพราะไม่ได้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว หรือยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวแล้ว แต่ไม่ได้รับอนุญาต ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกมีอำนาจร้องขอต่อพนักงานสอบสวนหรือศาลให้ปล่อยสมาชิกสภาผู้นั้นได้ เมื่อพนักงานสอบสวนหรือศาลได้รับคำร้องขอดังกล่าว จะต้องสั่งปล่อยสมาชิกสภาผู้นั้นทันที โดยในกรณีของศาลจะสั่งให้มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

การร้องขอในกรณีนี้ เพียงแต่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกร้องขอ ก็เพียงพอแล้ว ไม่ต้องใช้มติของที่ประชุมสภา ดังเช่นการอนุญาตให้จับกุม คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

ขอบเขตของความคุ้มกันกรณีการปล่อยจากการคุมขัง

เมื่อประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกร้องขอ และพนักงานสอบสวนหรือศาลมีคำสั่งปล่อยแล้ว ไม่มีบทบัญญัติว่าคำสั่งปล่อยมีผลถึงเมื่อใด แต่เป็นที่เข้าใจได้ว่า คำสั่งปล่อยจะมีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุมเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า เมื่อปิดสมัยประชุมแล้ว สมาชิกสภาผู้นั้นจะต้องกลับมาอยู่ในสถานที่คุมขังเช่นเดิม มิใช่ปล่อยตลอดไป เพราะเป็นเพียงการปล่อยเพื่อให้สามารถไปประชุมสภาได้เท่านั้น

ข้อยกเว้น

ความคุ้มกันกรณีนี้ไม่มีข้อยกเว้นดังเช่นการจับ คุมขังหรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา เพราะในกรณีถูกคุมขังอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกร้องขอให้ปล่อย พนักงานสอบสวนหรือศาลจะต้องสั่งปล่อยทันที แม้ว่าพนักงานสอบสวนหรือศาลจะเชื่อว่า หากปล่อยไปแล้วจะต้องหลบหนีอย่างแน่นอน หรือเชื่อว่าสมาชิกสภาผู้นั้นจะต้องไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานอย่างแน่นอน พนักงานสอบสวนหรือศาลก็ต้องสั่งปล่อย เพราะรัฐธรรมนูญมอบให้ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกเป็นผู้พิจารณาเพียงผู้เดียวว่าสมควรปล่อยสมาชิกสภาผู้นั้นจากที่คุมขังเพื่อให้ไปหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในสภาหรือไม่

๓) ความคุ้มกันที่เกี่ยวกับพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม

ความคุ้มกันในเรื่องนี้อยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา”

มีผลว่า ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องตั้งแต่ก่อนเปิดสมัยประชุม หรือเพิ่งฟ้องในระหว่างสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ เพียงแต่การพิจารณาคดีจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ผู้นั้นจะไปประชุมสภา เช่น ต้องไม่นัดพิจารณาคดีในวันที่มีการประชุมสภา

การให้ความคุ้มกันเรื่องนี้มีที่มาจากในการพิจารณาคดีอาญานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ บัญญัติว่า การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ดังนั้นจำเลยในคดีอาญาจึงต้องไปนั่งฟังการพิจารณาคดีในศาลทุกนัด หากรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติว่าการพิจารณาคดีจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ผู้นั้นจะมาประชุมสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาก็อาจจะไปประชุมสภาไม่ได้ เพราะต้องไปอยู่ต่อหน้าศาลในการพิจารณาและสืบพยานในศาล

ความคืบหน้าเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ และฉบับปี ๒๕๕๐ เพราะรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติเช่นเดียวกันว่า ห้ามศาลมิให้พิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ร.บ. ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ พ.ร.บ. ว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา ดังนั้น ความคืบหน้าในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ และฉบับปี ๒๕๕๐ จึงห้ามมิให้ศาลพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมเป็นหลัก มีข้อยกเว้นคือสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอนุญาตหรือเป็นความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แต่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ เปลี่ยนหลักการเป็นว่า ไม่ห้ามศาลพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม เพียงแต่การพิจารณาคดีของจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการไปประชุมของสมาชิกสภาเท่านั้น

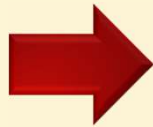
ขอบเขตของความคุ้มกันกรณีการพิจารณาคดี

ความคุ้มกันในกรณีนี้มีเฉพาะในคดีอาญา ไม่รวมถึงคดีแพ่ง เนื่องจากการให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภามีเจตนารมณ์เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปประชุมสภาได้ การพิจารณาคดีแพ่งไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยดังเช่นในคดีอาญา จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการไปทำหน้าที่ในสภาฯ

ข้อสังเกต

ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเป็นคดีอาญา ด้วยตนเอง หากศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยไม่มีตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ตกเป็นจำเลยมาศาลก็ย่อมทำได้ เพราะกระบวนการชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างโจทก์กับศาล และในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ยังไม่ได้บังคับว่าจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย จำเลยจึงไม่จำเป็นต้องไปศาลก็ได้ และเมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว ศาลน่าจะมีอำนาจออกหมายเรียกจำเลยมาศาลในวันนัดสอบคำให้การได้ เพราะมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ห้ามเฉพาะการหมายเรียกตัวมาสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา แต่กรณีนี้สมาชิกสภาผู้แทนตกเป็นจำเลยในศาลแล้ว และเจตนารมณ์ของมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ก็เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่เกี่ยวกับศาล แต่การพิจารณาคดีต่อไปได้ต้องคำนึงถึงมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ด้วย

การสิ้นสุดความคุ้มกัน

❖ สมาชิกภาพของสมาชิกสภา
สิ้นสุดลง

❖ มี พ.ร.ฎ. ปิดสมัยประชุม

❖ กรณีสมาชิกสภาต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม มีปัญหาว่า สมาชิกที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ยังอ้างความคุ้มกันตามมาตรา ๑๒๕ ระหว่างที่ตนหยุดปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่

- กรณีห้ามจับ คุ่มขังหรือหมายเรียกตัวมาสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาตามมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง น่าจะอ้างได้เพราะยังเป็นสมาชิกสภาฯ อยู่ (มีข้อโต้แย้ง)

- กรณีถูกคุมขังอยู่ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม หากถูกคุมขังก็ไม่มีเหตุให้เขาปล่อย เพราะไม่มีหน้าที่ไปประชุมสภาฯ

- กรณีให้ศาลพิจารณาคดีโดยต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการประชุมสภาตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ เมื่อไม่มีหน้าที่ต้องไปประชุมสภาฯ ศาลย่อมนัดพิจารณาคดีไปได้แม้ตรงกับวันประชุมสภาฯ

๔. ความคุ้มกันของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๗ บัญญัติว่า “ ในระหว่างที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับกุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวน เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด

(วรรคสอง) ในกรณีที่มีการจับคณะกรรมการการเลือกตั้งในขณะกระทำความผิด หรือจับหรือคุมขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคุมขัง ให้เป็นอำนาจของกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ”

มีเจตนารมณ์เพื่อมิให้คณะกรรมการการเลือกตั้งถูกกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายอื่นช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้ง โดยหาเหตุให้มีการจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวน โดยมีข้อยกเว้นในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ดำเนินการดังกล่าว หรือเป็นการจับในขณะกระทำความผิด

เมื่อมีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะกระทำความผิด หรือจับ หรือคุมขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น เช่น การจับหรือคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้จับมีหน้าที่รายงานไปยังประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน เมื่อประธานกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานแล้ว ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ และในกรณีที่ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคุมขังเสียเอง เป็นอำนาจของกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้สั่งปล่อยประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ข้อสังเกต

(๑) ความคุ้มกันของกรรมการการเลือกตั้ง เคยมีข้อถกเถียงในที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ ว่า ใช้บังคับในกรณีเป็นคดีในชั้นศาลแล้วหรือไม่ มีข้อสรุปว่ากรรมการการเลือกตั้งไม่ได้รับความคุ้มกัน หากเป็นคดีในชั้นศาลแล้ว

ดังนั้น ในคดีอาญาที่กรรมการการเลือกตั้งตกเป็นจำเลยในศาล แม้อยู่ในช่วงเวลาที่พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง มีผลใช้บังคับ ศาลยังมีอำนาจออกหมายจับหรือสั่งคุมขังกรรมการการเลือกตั้งได้

ตัวอย่างเช่น ในวันนัดฟังคำพิพากษาคดีอาญาที่กรรมการการเลือกตั้งเป็นจำเลย หากกรรมการการเลือกตั้งไม่ไปศาล ศาลย่อมมีอำนาจออกหมายจับมาฟังคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๒ วรรคสามได้ และหากถึงวันนัดฟังคำพิพากษายังไม่ได้ตัวกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นมาศาล และศาลอ่านคำพิพากษาลับหลังให้ลงโทษจำคุก ศาลย่อมออกหมายจับกรรมการการเลือกตั้งมาปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ หรือหากกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นมาศาลในวันนัดฟังคำพิพากษา และศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ศาลย่อมออกหมายจำคุกกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นได้ เพราะมาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง ให้ความคุ้มกันแก่กรรมการการเลือกตั้งในเรื่องการจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวนเท่านั้น

(๒) กรรมการการเลือกตั้งได้รับความคุ้มครองเฉพาะในระหว่างที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือประกาศให้มีการออกเสียงประชามติเท่านั้น ไม่รวมถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง เหตุผลน่าจะเป็นเพราะ ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยรวม ๙,๐๐๐ แห่ง มีการสลับเปลี่ยนกันครบวาระ ต้องมีการเลือกตั้งกันใหม่หลายครั้งในแต่ละปี ยังไม่รวมการเลือกตั้งซ่อมที่มีอยู่เป็นประจำด้วย ดังนั้น หากให้ความคุ้มครองของคณะกรรมการการเลือกตั้งรวมถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะได้รับความคุ้มครองตลอดทั้งปี ซึ่งมีใช้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

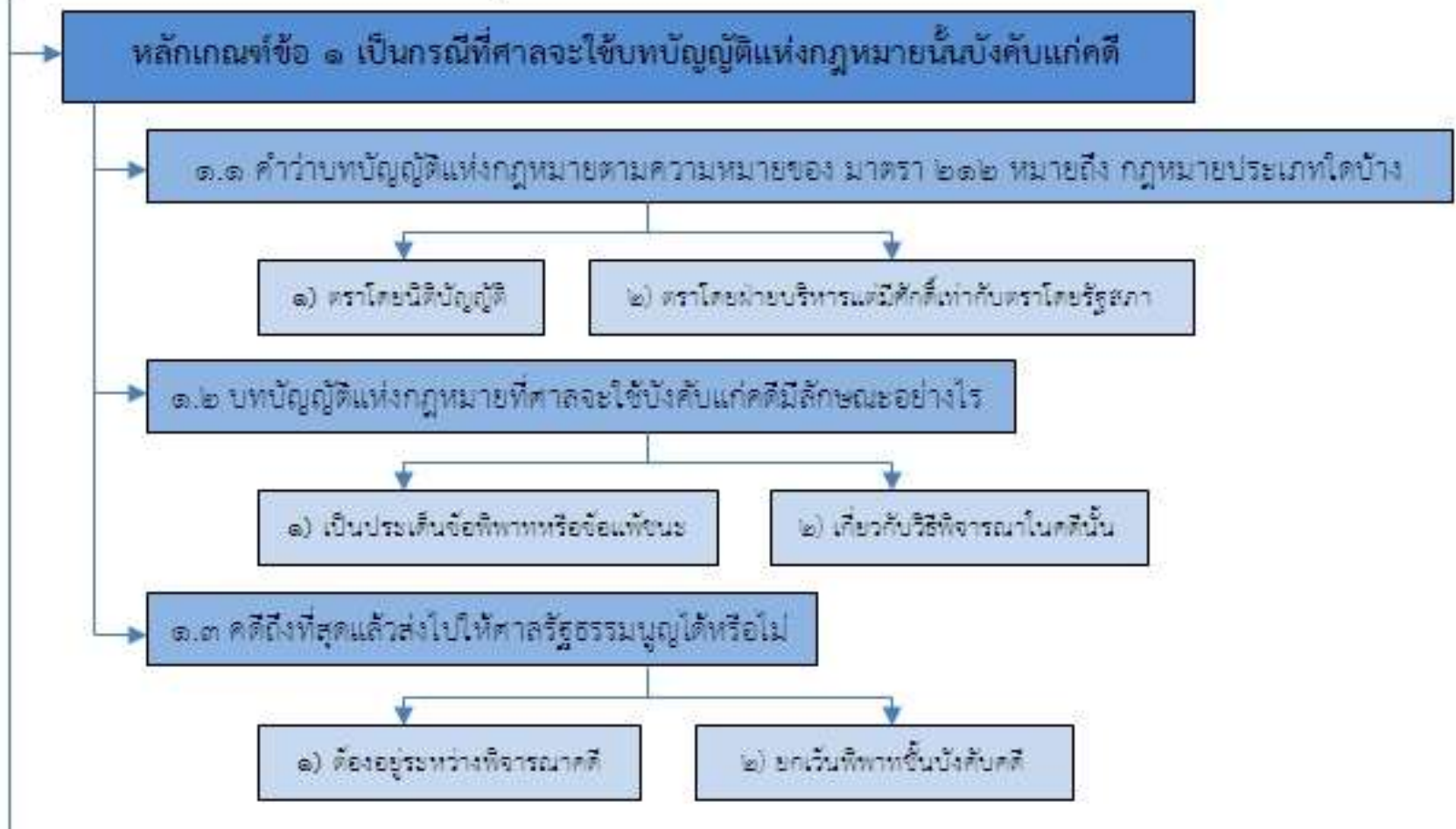

โครงสร้างบทที่ ๒

คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒

หลักเกณฑ์ของ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒

หลักเกณฑ์ข้อ ๒ มีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้

๒.๑ คำว่ารัฐธรรมนูญนี้ หมายถึง รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ เท่านั้น

๒.๒ หากไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่กรณีตาม มาตรา ๒๑๒

การกระทำของบุคคลขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ขอให้วินิจฉัยจากฎ/คำสั่งขัดต่อกฎหมายแม่บท

คำสั่ง/คำพิพากษาขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ

ขอให้วินิจฉัยจากกฎหมายขัดต่อกฎหมายระดับเดียวกัน

ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแปลกฎหมาย

ขอให้วินิจฉัยว่ารัฐธรรมนูญมาตราหนึ่งขัดต่ออีกมาตราหนึ่ง

ขอให้วินิจฉัยจากกฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ

หลักเกณฑ์ของ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ข้อ ๓ ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้อกับบทบัญญัตินั้น

หลักเกณฑ์ข้อ ๔ ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ต้องรอการพิพากษาคดีไว้ก่อน

หลักเกณฑ์ข้อ ๕ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับคำร้องที่ส่งไป

ผลของคำสั่งยกคำร้อง

(๑) เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา อุทธรณ์พันที่ไม่ได้

(๒) หากมีเหตุใหม่ ยื่นใหม่ได้

ผลของคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๑) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวงแต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่

(๒) ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป

(๓) ตาม (๒) แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ
ตัวอย่างคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามคำร้องที่ส่งไปตาม
มาตรา ๒๑๒

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

(๑) ข้อโต้แย้งว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คู่ความจะขอให้ส่งไปตามช่องทางของ
มาตรา ๒๑๓ ก็ไม่ได้

(๒) ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญคู่ความจะขอให้ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
โดยตรงตามช่องทางมาตรา ๒๑๓ ก็ไม่ได้เช่นกัน

สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของ
ท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (ภาคคำ)

ความเป็นมากฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ความเป็นมากฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

- รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ประชาชนแสดงเจตจำนงร่วมกันสถาปนา
- กฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งต่อเจตจำนงของประชาชนไม่ได้
- เป็นการจัดระบบและลำดับชั้นของกฎหมาย
- กฎหมายลำดับรอง
- จำเป็นต้องมีกลไกตรวจสอบความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

กระบวนการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๑. กระบวนการก่อนกฎหมายนั้นใช้บังคับ (การควบคุมการตรากฎหมาย และควบคุมบทบัญญัติของร่างกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ) ตาม รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๓๒, ๑๔๘

๒. กระบวนการหลังกฎหมายนั้นใช้บังคับ (ควบคุมเฉพาะบทบัญญัติของ กฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ) ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๒

มาตราหลัก:รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕

“ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของ
กฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ **หรือการกระทำ**ใดขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้
”

การควบคุมกฎหมายหรือร่างกฎหมายมิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยหลักต้องผ่านองค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ดังนี้

(๑) **กรณีร่างกฎหมาย** ตามมาตรา ๑๓๒, ๑๔๘ซึ่งเป็นการควบคุมร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ (ดูรายละเอียดในต้วบท)

(๒) **กรณีกฎหมาย** ที่จะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๒ให้ศาลส่ง

(๓) **กรณีตามมาตรา ๒๓๑(๑)** กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่ง

ข้อยกเว้นที่ปัจเจกชนมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

กรณีปัจเจกชนถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับประเด็นกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ผู้นั้นต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อนตามพรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมาตรา ๔๗ ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องหรือไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย ผู้ถูกละเมิดมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

กระบวนการตรวจสอบก่อนกฎหมายนั้นใช้บังคับ: กรณีพรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๓๒ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ นอกจากที่บัญญัติไว้
ดังต่อไปนี้ ให้กระทำเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ

(๒) ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญ ให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปยังศาลฎีกา ศาล
รัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเห็น ในกรณีที่ศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ
หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง ไม่มีข้อทักท้วง ภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างดังกล่าว ให้
รัฐสภาดำเนินการต่อไป

๓) ในกรณีที่ศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง **เห็น**
ว่า ร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบมีข้อความใด
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือทำให้ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตาม
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ ให้เสนอความเห็นไปยังรัฐสภา และให้รัฐสภาประชุม
ร่วมกันเพื่อพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็น
ดังกล่าว ในการนี้ **ให้รัฐสภามีอำนาจแก้ไข**เพิ่มเติมตามข้อเสนอของศาลฎีกา ศาล
รัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระ ตามที่เห็นสมควรได้ และเมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ให้
รัฐสภาดำเนินการต่อไป

กระบวนการตรวจสอบก่อนกฎหมายนั้นใช้บังคับ

มาตรา ๑๔๘ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติใดขึ้น
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา
๘๑

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้ง
สองสภารวมกันมีจำนวน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี
อยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่า...

.....ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้เสนอ ความเห็นต่อ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้ว ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรี ทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๑/๒๕๖๐

- นายปานเทพ พัวพงษ์พันธ์และนางสาวรสนา โตสิตระกูล ผู้ร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพรบ.ปิโตรเลียม (ฉบับที่..) พ.ศ...ที่ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่
- ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ตามคำร้องเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย
- ..ซึ่งรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๔๘ ประกอบมาตรา ๒๖๓ บัญญัติกระบวนการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้วโดยกำหนดให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบฯเสนอความเห็นต่อประธานสภาฯเพื่อส่งไปศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องโดยอาศัยช่องทางตามมาตรา ๒๑๓ ได้ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้อง

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๕/๒๕๖๒

นาย บรรยงค์ อัมพรตระกูลและนายพลภาขุน เศรษฐญาบดี ได้ยื่น
หนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ร้องในคดีนี้ขอให้พิจารณา
ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและตรวจสอบกรณีคสช.มีคำสั่งคสช.ที่ ๑/
๒๕๖๒เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ลงวันที่ ๘ ก.พ.
๒๕๖๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๑ วรรคสอง
และมาตรา ๒๖๙ (๑) (ข) และ (ค) หรือไม่

ผู้ร้องแสวงหาข้อเท็จจริงและตรวจสอบแล้วเห็นว่า

๑. คำสั่งคสช.ดังกล่าวมีฐานะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

คำสั่งดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับได้ต่อเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๘๑วรรคสองได้กำหนดไว้ เมื่อ

คำสั่ง คสช.ดังกล่าวไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงเป็นปัญหา

เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๑วรรคสอง

๒. กรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวรายหนึ่ง มีส่วนเป็นผู้ร่วมสนับสนุนในการจัดตั้งพรรคการเมืองพรรคหนึ่งซึ่งได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งส.ส. จึงมีปัญหาความเป็นกลางทางการเมือง กรณีจึงมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๙(๑)

๓. กรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๒ คนเป็นคสช. และต้องนำรายชื่อผู้ที่ได้รับการสรรหาเสนอต่อคสช. ที่ตนเองทำหน้าที่อยู่ จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะซึ่งมีความขัดกันแห่งผลประโยชน์ กรณีจึงมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๙(ข)และ(ค)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๕/๒๕๖๒

ผู้ร้อง (ผู้ตรวจการแผ่นดิน) จึงเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ
พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๑ (๑) ว่า คำสั่งคณะกรรมการรักษา
ความสงบแห่งชาติ ที่ ๑/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาสมาชิก
วุฒิสภา ลงวันที่ ๘ ก.พ. ๒๕๖๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วย
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๑ วรรคสอง และมาตรา ๒๖๙ (๑) (ข) และ (ค)
หรือไม่

- ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำสั่ง คสช. ที่ ๑/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ลงวันที่ ๘ ก.พ. ๒๕๖๒ แล้ว เห็นว่า คำสั่ง คสช. ฉบับดังกล่าวเป็นเพียงการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่กลั่นกรอง เสนอรายชื่อสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๙ เท่านั้น มิใช่เป็นการออกกฎเกณฑ์ที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๑
- (๑) ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาได้ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา
- วินิจฉัย

บทที่ ๒

คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(ท่านอาจารย์อริคม อินทุภูติ)

เจตนารมณ์ : ค้ำครองความเป็นกฎหมายสูงสุด ของรัฐธรรมนูญ

- รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
- รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑
- รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติเรื่องนี้ในมาตรา ๒๑๒ มีหลักการเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ เพียงแต่ปรับถ้อยคำในส่วนเกี่ยวกับผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใด ๆ”

สำหรับความหมายของคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๕” นั้น มาตรา ๕ วรรคหนึ่งของ รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ บัญญัติว่า “ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย สูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการ กระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ดังนั้น ข้อโต้แย้งที่จะเสนอไปยัง ศาลรัฐธรรมนูญได้จึงต้องเป็นข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

หลักเกณฑ์การส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตาม
รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี

๒. มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕
กล่าวคือ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๓. ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติ
นั้น

๔. ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาไว้

๕. ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับวินิจฉัยคำร้องที่ศาลส่งไป

หลักเกณฑ์ประการที่ ๑ : เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดีมีข้อพิจารณา ดังนี้

๑.๑ ความหมายของคำว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามมาตรา ๒๑๒ ที่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญเคยวางหลักไว้ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๔๔ เกี่ยวกับความหมายของคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ ซึ่งยังคงใช้เป็นบรรทัดฐานได้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒

ข้อสังเกต

คำวินิจฉัยนี้วางหลักว่า คำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ (ซึ่งย่อมมีความหมายเหมือนกับคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒) ว่า หมายถึง

๑) กฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้แก่ พระราชบัญญัติ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

๒) กฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ได้แก่ พระราชกำหนด

สำหรับ “กฎ” ซึ่งมีบทวิเคราะห์ศัพท์อยู่ใน พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาปกครอง พ.ศ.

๒๕๔๒ มาตรา ๓ ว่า หมายความว่า “พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ” นั้น ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ เพราะไม่ใช่กฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ดังนั้น ในกรณีมีข้อโต้แย้งว่า “กฎ” ทั้งหลายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจรับวินิจฉัย

ตัวอย่างของ “กฎ” ที่คู่ความในคดีเคยโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับวินิจฉัย เพราะเหตุว่ามีใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของมาตรา ๒๑๒ เช่น

-ประกาศธนาคารพาณิชย์ ประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์
ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และประกาศของกระทรวงการคลัง
(คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๔๒, ๑๐/๒๕๔๒)

ปัญหา :

ในกรณีมีปัญหาว่า กฎขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ องค์การที่มีอำนาจวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวและมีผลทำให้กฎนั้น ไม่มีผลใช้บังคับต่อไปคือศาลปกครอง เพราะศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐออกกฎข้อบังคับโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรวมถึงไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย ตามพ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๙ (๑) และในกรณีที่ศาลปกครองมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนกฎ พระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา ๗๒ บัญญัติว่า ให้มีการประกาศผลแห่งคำพิพากษาดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา และให้การประกาศดังกล่าวมีผลเป็นการเพิกถอนกฎนั้น

แต่ในกรณีมีปัญหาว่ากฎข้อบังคับหรือพระราชกฤษฎีกาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นในคดีที่ฟ้องต่อศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมจะต้องทำอะไร จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก็ได้ เพราะไม่ใช่กฎหมายที่ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติ จะส่งไปให้ศาลปกครองวินิจฉัยก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลยุติธรรมส่งเรื่องดังกล่าวไปให้ศาลปกครองวินิจฉัย เช่น โจทก์เป็นสถาบันการเงินฟ้องจำเลยเรียกให้ชำระหนี้กู้ยืมและบังคับจำนอง จำเลยให้การต่อสู้คดีว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน ที่ให้อำนาจสถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยจากลูกหนี้ได้ในอัตราเกินกว่าร้อยละ ๑๕ ปี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ เพราะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ศาลยุติธรรมจะดำเนินการกับข้อโต้แย้งของจำเลยอย่างไร เรื่องนี้ยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา และมี ๒ ความเห็น

ความเห็นที่หนึ่ง ศาลยุดิธรรมมีอำนาจวินิจฉัยเอง แต่คำวินิจฉัยมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดี ไม่มีผลเป็นการเพิกถอนกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับนั้น

ความเห็นที่สอง ศาลยุดิธรรมควรวินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลปกครองที่จะวินิจฉัย เมื่อยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลปกครองยกเลิกเพิกถอนกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่อ้าง โจทก์หรือจำเลยจะโต้แย้งเข้ามาเป็นประเด็นในคดีนี้ไม่ได้ แล้วพิจารณาพิพากษาคดีไปโดยถือว่ากฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับนั้นไม่ได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

อาจารย์อริคม อินทุภูติ เห็นด้วยกับความเห็นที่สอง

๑.๒ ลักษณะของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี

มี ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) กฎหมายที่เป็นประเด็นข้อพิพาทหรือข้อแพ่งชนะในคดี

หมายถึงกฎหมายที่คู่ความในคดียกขึ้นเป็นข้ออ้างหรือข้อต่อสู้ในคำฟ้อง คำให้การ หรือคำฟ้องอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา คำแก้ฎีกาอันเป็นประเด็นที่ศาลที่พิจารณาคดีนั้นจะต้องวินิจฉัย อาจจะเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้

ตัวอย่าง กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ส่งไปเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีในฐานะเป็นประเด็นข้อพิพาทในคดี และรับวินิจฉัย เช่น

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๑/๒๕๔๗ เป็นกรณีกระทรวงการคลังเป็นโจทก์ฟ้องขับไล่ผู้เช่าที่ดินราชพัสดุ ผู้เช่าให้การต่อสู้คดีว่า หนังสือมอบอำนาจที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมอบอำนาจให้อธิบดีกรมธนารักษ์ฟ้องคดีแทนไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ได้ปิดอาการแสตมป์ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง และจำเลยไม่ได้ผิดสัญญาเช่า

ศาลแพ่งและศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า โจทก์เป็นนิติบุคคลโดยเป็นกระทรวงในรัฐบาล อากรสำหรับการมอบอำนาจซึ่งโจทก์เป็นฝ่ายต้องเสียจึงเป็นอันไม่ต้องเสียตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ หนังสือมอบอำนาจโจทก์ใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีนี้ได้ และฟังข้อเท็จจริงตามทางนำสืบของทั้งสองฝ่ายว่า จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาเช่า พิพากษาให้จำเลยขนย้ายทรัพย์สินและบริวารออกไป และส่งมอบที่ดินดังกล่าวแก่โจทก์ ให้จำเลยชำระค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ยจนกว่าจำเลยและบริวารจะออกจากที่ดินที่เช่า

จำเลยฎีกาว่า หนังสือมอบอำนาจให้ฟ้องคดีของโจทก์ไม่ติดอาการแสตมป์ ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ จะใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ และในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่ประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ ให้สิทธิและยกเว้นแก่โจทก์ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐไม่ต้องปิดอาการแสตมป์ในหนังสือมอบอำนาจ แต่ในขณะเดียวกันจำเลยต้องปิดอาการแสตมป์ หากไม่ปิดไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เป็นบทบัญญัติที่เป็นการแบ่งชั้นวรรณะ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในกฎหมาย จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๗ มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๓๐ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๖๐ มาตรา ๗๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๓๓

ศาลฎีกามีคำสั่งว่า ข้อโต้แย้งของผู้ร้องเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ บังคับแก้คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีคำสั่งให้ส่งความเห็นของผู้ร้องตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๖๔ ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดี และวินิจฉัยในเนื้อหาว่า มาตรา ๑๒๑ แห่งประมวลรัษฎากร ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ข้อสังเกต

ประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะต้องใช้บังคับแก่คดี เพราะจำเลยฎีกาเป็นประเด็นขึ้นมาว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะหนังสือมอบอำนาจของโจทก์ไม่ติดอากรแสตมป์ไม่ชอบด้วยประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒๑ และประเด็นดังกล่าวเป็นข้อแพ้งชนะในคดีนี้

ตัวอย่างกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ส่งไป ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีเพราะบทบัญญัตินั้นไม่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทในคดีและไม่รับวินิจฉัย เช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๔๖

ข้อสังเกต

เหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๖ มิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับคดีแก่คดี ก็เนื่องจากคดีนี้มีประเด็นที่ศาลอาญาจะต้องวินิจฉัยเพียงว่า ทรัพย์สินที่ขอให้ริบเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๙ หรือไม่ เท่านั้น ไม่มีประเด็นต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับความรับผิดของผู้มีคำสั่งยึดอายัดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ เลย มาตรา ๒๖ จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลอาญาจะใช้บังคับแก่คดีนี้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจในประเด็นนี้ยังมีเช่น คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๔๔, ๑๑/๒๕๔๔, ๒๘/๒๕๔๖, ๔๑/๒๕๔๗, ๕/๒๕๕๑, ๑๑/๒๕๕๑, ๒/๒๕๕๒, ๖-๗/๒๕๕๒, ๑๐/๒๕๕๒ เป็นต้น

๒) กฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น

หมายถึง กฎหมายวิธีบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาหรือพิพากษาคดีนั้น ไม่ว่าจะเป็นในชั้นพิจารณา ชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา

แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น ดังเช่น

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๔๖ เป็นกรณีจำเลยในคดีความผิดฐานมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนในครอบครอง พาอาวุธปืนติดตัวไปโดยไม่ได้รับอนุญาต และพยายามฆ่าผู้อื่น ระหว่างพิจารณาจำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งเรียกเอกสารในสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการโจทก์พนักงานอัยการแจ้งว่าจะส่งเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ จำเลยจึงยื่นร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ที่ว่า “เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควร ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๖ หรือไม่

ในประเด็นที่ว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๖๔ หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ จะมีใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลที่พิจารณาคดีจะใช้บังคับแก่คดีโดยตรงตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง แต่ศาลที่พิจารณาคดีจำเป็นต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ในการสั่งเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานก่อนที่ศาลจะพิจารณาพิพากษา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี

ข้อสังเกต

คดีนี้ ประเด็นข้อพิพาทในคดีเป็นเรื่องความผิดต่อพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ และพยายามฆ่า แต่เนื่องจากในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นมีหมายเรียกเอกสารในสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการโจทก์แล้วพนักงานอัยการปฏิเสธ การวินิจฉัยว่าพนักงานอัยการจะปฏิเสธไม่ส่งเอกสารในชั้นนี้ได้หรือไม่ ต้องพิจารณาจากถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ เป็นสำคัญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ในฐานะเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น คำร้องของจำเลยจึงเข้าองค์ประกอบของรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับวินิจฉัยคำร้องนี้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๔๙ นอกจากนี้ยังมี คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๐, ๔/๒๕๕๙ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๓/๒๕๕๔

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๔๙ คดีนี้จำเลยยื่นอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยืนตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้นที่สั่งไม่รับอุทธรณ์ จำเลยฎีกาคำสั่งศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับฎีกา โดยศาลชั้นต้นอ้างเหตุว่าคดีเป็นที่สุดแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๖ จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับฎีกา และยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓, ๔, ๒๙, ๓๐, ๒๓๓ และมาตรา ๒๗๒

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๖ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงรับวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวและวินิจฉัยในเนื้อหาว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ข้อสังเกต

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๖ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะใช้บังคับแก่คดี เพราะศาลฎีกาจะต้องใช้ในการวินิจฉัยว่า คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับฎีกาโดยอ้างว่าต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๖ นั้น ชอบหรือไม่

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๓/๒๕๕๔ เป็นกรณีพนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรีเป็นโจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

ระหว่างพิจารณา จำเลยทั้งสองยื่นคำร้องว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดียาเสพติดแตกต่างไปจากเดิม อันเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยทั้งสองหลายประการ เช่น คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ โดยเฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นที่สุด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้รับฎีกาไว้วินิจฉัยตามมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ บทบัญญัติสองมาตราดังกล่าวเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีลักษณะเป็นการก้ำกจัดสิทธิของผู้กระทำความผิดในการต่อสู้คดีเกี่ยวกับยาเสพติด จำเลยทั้งสองจึงเห็นว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐

โจทก์ยื่นคำแถลงคัดค้านว่า คดียาเสพติดมีลักษณะพิเศษและซับซ้อน แตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาทั่วไป พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับในกรณีที่มีการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งต่อไปหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นศาลชั้นต้นจะนำมาใช้บังคับแก่คดี ไม่ต้องด้วยเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๑ วรรคหนึ่ง กรณีไม่เป็นประโยชน์ที่จะพิจารณาวินิจฉัยต่อไป สมควรจำหน่ายคำร้องตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาและมีคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

ข้อสังเกต

คดีนี้ ขณะที่ศาลจังหวัดนนทบุรีส่งคำร้องของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลจังหวัดนนทบุรีกำลังพิจารณาประเด็นว่า จำเลยกระทำความผิดฐานเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายคือพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕, ๖๖ หรือไม่ แต่จำเลยขอให้ศาลจังหวัดนนทบุรีส่งข้อโต้แย้งของจำเลยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้ในชั้นอุทธรณ์และฎีกาขัดรัฐธรรมนูญไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยเพราะบทบัญญัติที่ส่งมาไม่ใช่บทบัญญัติที่จะใช้แก่คดีนี้ในชั้นนี้

กรณีไม่เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น ในเรื่องนี้ยังมีคำวินิจฉัยและคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจอีก เช่น

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๕๔ เป็นกรณีโจทก์ฟ้องว่า จำเลยกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวน กระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งโดยมิชอบ เพื่อจะเกลี้ยให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องรับโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๒๐๐ วรรคสอง ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้อง

ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๑ (ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง) และมาตรา ๑๔๓ (การทำความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๔ มาตรา ๔๐ (๑) (๓) และมาตรา ๘๑ (๑) ถึง (๔)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีนี้ไปแล้ว และแม้ศาลชั้นต้นจะยังมิได้สั่งรับอุทธรณ์ก็ตาม แต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ร้องโต้แย้งก็ไม่เกี่ยวกับการพิจารณารับหรือไม่รับอุทธรณ์แต่อย่างใด จึงไม่มีกรณีที่ศาลชั้นต้นจะนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๔๓ มาใช้บังคับแก่คดีนี้อีก กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่า ด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยพ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๗ (๑๓) จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา วินิจฉัย

ข้อสังเกต

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้นส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องเป็นบทบัญญัติที่ศาลชั้นต้นต้องใช้ในการวินิจฉัยคดี แต่ศาลชั้นต้นตัดสินคดีนี้ไปแล้ว ภาระหน้าที่ของศาลชั้นต้นในขณะนี้คงเหลืออยู่เพียงว่าสมควรสั่งรับอุทธรณ์ของจำเลยหรือไม่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้นส่งไปก็ไม่ได้เกี่ยวกับการสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์ของศาลชั้นต้น จึงไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้นจะใช้บังคับแก่คดีในชั้นนี้ ไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๑๑ คดีนี้ ที่ถูก จำเลยควรต้องรอให้ศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์ก่อน เพื่อให้คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ แล้วขอให้ศาลอุทธรณ์ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๐ คดีนี้ศาลฎีกามีคำพิพากษายืนตามศาลล่างทั้งสองให้ลงโทษจำคุกจำเลย แต่โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ และให้ปรับจำเลยเป็นเงินจำนวนหนึ่ง

จำเลยยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่ ศาลชั้นต้นไต่สวนแล้วส่งสำนวนไปศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาสั่ง ศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้วมีคำสั่งยกคำร้อง ซึ่งเป็นที่สุดตามพ.ร.บ.การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ ที่บัญญัติว่า “เมื่อศาลอุทธรณ์ได้รับสำนวนการไต่สวนและความเห็นแล้ว ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ให้ศาลอุทธรณ์สั่งรับคำร้องและสั่งให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป แต่ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นไม่มีมูล ให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกคำร้องนั้น คำสั่งของศาลอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่สุด”

ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อศาลชั้นต้นอีกครั้งหนึ่ง และยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๖ และมาตรา ๒๔๗ ศาลชั้นต้นส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กระบวนการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ไต่สวนว่าคดีนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาใหม่หรือไม่ แล้วส่งสำนวนพร้อมทำความเห็นส่งให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาสั่ง การส่งคำร้องดังกล่าวจึงเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ ผู้ร้องยื่นคำร้องนี้ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการไต่สวนของศาลชั้นต้น แต่การส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (เดิม) จะต้องเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลนั้นจะใช้บังคับแก่คดีที่กำลังพิจารณาอยู่เท่านั้น เมื่อบทบัญญัติมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ จะใช้บังคับแก่คดีในศาลอุทธรณ์ (ศาลอุทธรณ์ภาค ๙) มิใช่ศาลชั้นต้น กรณีจึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย

ข้อสังเกต

คดีนี้ การที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งปัญหาดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย พร้อมกับคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในครั้งหลัง น่าจะเพราะจำเลยคาดหมายว่า ศาลอุทธรณ์ต้องสั่งยกคำร้องของตนอย่างแน่นอน เพราะมาตรา ๑๐ ของพ.ร.บ.การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ บอกว่าคำสั่งศาลอุทธรณ์ที่ให้ยกคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นที่สุดคือจบแล้ว จำเป็นต้องทำให้พ.ร.บ.การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ไม่มีผลใช้บังคับก่อน แต่กระบวนการตามพ.ร.บ.การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ไต่สวนคำร้อง แล้วส่งสำนวนไปศาลอุทธรณ์เท่านั้น การส่งอนุญาตหรือให้ยกคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ ไม่เกี่ยวกับศาลชั้นต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัย เพราะไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้นจะใช้บังคับแก่คดี

เมื่อการขอให้ศาลชั้นต้นส่งไปศาลรัฐธรรมนูญตามช่องทางของมาตรา ๒๑๒ ทำไม่ได้ เพราะเหตุว่าไม่ใช่บทบัญญัติที่ศาลชั้นต้นจะใช้บังคับแก่คดี หากจำเลยยังประสงค์จะโต้แย้งว่า พ.ร.บ.การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ฯ มาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คงต้องไปใช้ช่องทางเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามมาตรา ๒๓๑ (๑) แต่การยื่นเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.ป.ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ด้วย

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/๒๕๖๑ คดีนี้จำเลยถูกฟ้องว่า กระทำความผิดฐานร่วมกันนำของออกจากเขตอุตสาหกรรมส่งออก(อีพีแซด) โดยไม่ผ่านพิธีการศุลกากร ตามพ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๙ และความผิดฐานนำของออกจากเขตอุตสาหกรรมส่งออก(อีพีแซด) โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตามพ.ร.บ.การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๙ มาตรา ๒๗ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ และมาตรา ๙๑ พ.ร.บ.การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๓ และมาตรา ๕๕

ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลอาญาส่งข้อโต้แย้งของจำเลยไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่โจทก์นำมาฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๖๐) มาตรา ๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๗๗

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ศาลที่มีอำนาจส่งข้อโต้แย้งของคู่ความตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ต้องเป็นศาลที่จะให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คู่ความโต้แย้งบังคับแก่คดี เมื่อปรากฏว่าคดีของจำเลยทั้งสี่นี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลอาญาจึงมิใช่ศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำเลยทั้งสี่โต้แย้งบังคับแก่คดี กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับพิจารณาวินิจฉัยได้

ข้อสังเกต

คดีนี้ หากจำเลยยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้ส่งเรื่องเดียวกันไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาส่งไป ศาลรัฐธรรมนูญคงต้องรับวินิจฉัย เพราะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะต้องใช้บังคับแก่คดีนี้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดียังมี เช่น คำวินิจฉัยฯ ที่ ๓/๒๕๔๔, ๑๑/๒๕๔๔ ๒๘/๒๕๔๖, ๔๑/๒๕๔๗, ๕/๒๕๕๑, ๑๑/๒๕๕๑, ๒/๒๕๕๒, ๖-๗/๒๕๕๒, ๑๐/๒๕๕๒ เป็นต้น

๑.๓ คดีที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนั้น จะต้อง
ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลมิใช่เป็นคดีที่ถึงที่สุดแล้ว

หลักการข้อนี้มาจากถ้อยคำในตัวบทมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ว่า
ต้องเป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทกฎหมายนั้นบังคับคดีแก่คดี คำว่า “จะใช้”
แสดงว่ายังไม่ได้ใช้ และมาตรา ๒๑๒ วรรคสาม บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของ
ศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้^๕ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษา
ของศาลอันถึงที่สุดแล้ว ...” แสดงว่า คดีที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญ
วินิจฉัยจะต้องเป็นคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ดังนั้น คดีที่ถึงที่สุด
แล้ว จะส่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีไปให้ศาล
รัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่ได้

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๖๑ คดีนี้ ศาลจังหวัดลำปางพิพากษาว่า จำเลยกับพวกอีก ๒ คน มีความผิดฐานร่วมกันมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง (เดิม) มาตรา ๖๖ วรรคสอง (เดิม) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ลงโทษประหารชีวิต จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพ ลดโทษกึ่งหนึ่ง คงจำคุกตลอดชีวิต จำเลยกับพวกไม่อุทธรณ์ ศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๕ ตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๒๔๕ ศาลอุทธรณ์ภาค ๕ พิพากษายืน คดีถึงที่สุดแล้ว

ต่อมาพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ประกาศใช้บังคับ โดยมาตรา ๘ บัญญัติว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม มาตรา ๑๗ วรรคสอง และมาตรา ๒๖ วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ให้ใช้บังคับแก่คดีที่ ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้นำกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ใน วันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บังคับแก่คดีดังกล่าวต่อไปจนกว่าคดีถึงที่สุด” จำเลยซึ่งก็คือ นักโทษเด็ดขาดชาย ห. จึงยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ ต่อศาลจังหวัดลำปาง เพื่อขอให้ส่ง เรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๔ และ รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และ มาตรา ๒๗๙ วรรคสอง หรือไม่ ศาลจังหวัดลำปางส่งคำร้องของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มีข้อพิจารณาเบื้องต้นว่า คดีนี้ถึงที่สุดแล้ว โดยผลของ ป.วิ.อ.มาตรา ๒๔๕ วรรคสอง อีกทั้งไม่มีข้อเท็จจริงว่านักโทษเด็ดขาด ห. ได้ยื่นคำร้องอื่นใด นอกจากคำร้องขอให้ศาลจังหวัดลำปางส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่ไม่มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดลำปางในอันที่จะนำพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ มาใช้บังคับแก่คดีนี้อีกต่อไป จึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ทั้งนี้ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามคำร้องนี้ รัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้องโดยใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตาม มาตรา ๒๓๑ (๑) ไว้อีกช่องทางหนึ่งแล้ว จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย

หมายเหตุ ไม่เข้ามาตรา ๒๑๒ เพราะขณะยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ คดีของนักโทษเด็ดขาดนี้ ไม่มีเรื่องอะไรที่ศาลจังหวัดลำปางต้องพิจารณาเลย

ข้อสังเกต

๑) พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติที่เป็นประโยชน์แก่จำเลย ในคดีมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย คือ มาตรา ๓ ที่แก้ไขบทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม ของพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ จากเดิมที่บัญญัติว่า การมีเมทแอมเฟตามีน จำนวน ๑๕ เม็ด ขึ้นไปไว้ในครอบครอง ให้ถือว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เปลี่ยนไป เป็นว่า การมีเมทแอมเฟตามีนจำนวน ๑๕ เม็ด ขึ้นไปไว้ในครอบครอง ให้สันนิษฐานว่าเป็นการมีไว้ใน ครอบครองเพื่อจำหน่าย

ความหมายก็คือ เดิมใครมีเมทแอมเฟตามีนจำนวน ๑๕ เม็ด ขึ้นไปไว้ในครอบครอง แม้ว่า ในความเป็นจริงจะมีเพื่อเสพเอง ไม่ได้มีไว้เพื่อจะเอาไปจำหน่ายหรือแจกจ่ายให้ใคร ก็จะนำ พยานหลักฐานมาสืบในศาลไม่ได้ว่า มีไว้เพื่อเสพเอง ไม่ได้มีไว้เพื่อจำหน่าย เพราะมาตรา ๑๕ เดิม ใช้ ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า...” เท่ากับเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างข้อ สันนิษฐานดังกล่าวไม่ได้ แต่มาตรา ๑๕ ที่แก้ไขใหม่ ใช้ถ้อยคำว่า “ให้สันนิษฐานว่า...” เท่ากับเป็นข้อ สันนิษฐานไม่เด็ดขาด จำเลยที่มีเมทแอมเฟตามีนจำนวน ๑๕ เม็ด ขึ้นไปไว้ในครอบครอง และถูกฟ้อง ว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย จึงนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างข้อสันนิษฐานได้ว่า มีไว้เพื่อเสพ เอง ไม่ได้มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย การแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ก็เพื่อให้คนที่มีเพื่อเสพเอง ไม่ได้ มีเพื่อจำหน่าย ไม่ถูกลงโทษเท่ากับคนที่มิไว้เพื่อจำหน่ายจริงๆ เพราะโทษความผิดฐานมีไว้ใน ครอบครองเฉยๆ กับมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายต่างกันมาก

๒) คดีนี้ เมื่อกฎหมายที่แก้ไขใหม่มีผลใช้บังคับ จำเลยคงอาจจะได้รับประโยชน์จากกฎหมายที่แก้ไขใหม่ โดยนำพยานมาสืบว่าไม่ได้มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งอาจจะทำให้จำเลยถูกลงโทษน้อยลง แต่กฎหมายที่แก้ไขใหม่มีบทบัญญัติมาตรา ๘ ไม่ให้ใช้บังคับแก่คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว จำเลยคงทราบว่าจะต้องทำลายมาตรา ๘ ไม่ให้มีผลใช้บังคับ จำเลยจึงจะได้รับประโยชน์จากกฎหมายที่แก้ไขใหม่ จำเลยก็เลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดลำปาง ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่ามาตรา ๘ ขัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดจริงก็จะทำให้มาตรานี้ไม่มีผลใช้บังคับ ผลก็คือจะไม่มีข้อห้ามสำหรับคดีของจำเลย(ซึ่งศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาจนคดีถึงที่สุดไปแล้ว) ในการขอรับประโยชน์จากกฎหมายที่แก้ไขใหม่ แต่บังเอิญในขณะที่จำเลยยื่นคำร้องนี้ต่อศาลจังหวัดลำปาง ไม่มีอะไรในคดีของจำเลยที่ศาลจังหวัดลำปางจะต้องพิจารณาอีก เพราะคดีของจำเลยถึงที่สุดแล้ว และจำเลยก็เพียงแต่ยื่นขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาเพียงฉบับเดียว ไม่ได้ยื่นคำร้องอื่นใดต่อศาลจังหวัดลำปาง เพื่อให้คดีของจำเลยกลับมามีประเด็นที่ศาลจังหวัดลำปางต้องพิจารณาด้วย ดังนั้น เมื่อในวันที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ไม่มีอะไรในคดีของจำเลยที่ศาลจังหวัดลำปางต้องพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า “...เป็นกรณีที่ไม่มียกเว้นอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดลำปางในอันที่จะนำพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ มาใช้บังคับแก่คดีนี้” และไม่รับวินิจฉัย เพราะไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดลำปางจะใช้ในการบังคับคดี

คดีนี้ หากรูปคดีเป็นว่า จำเลยยื่นคำร้องฉบับที่หนึ่ง ขอให้ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ จำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานตามกฎหมายเดิม โดยอ้างด้วยว่า มาตรา ๘ ของพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ (ที่ไม่ให้นำกฎหมายที่แก้ไข ใหม่มาใช้บังคับกับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ พร้อมกับ ยื่นคำร้องฉบับที่สอง ขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัย ว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ กรณีนี้ น่าจะต้องถือได้ว่าพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้นจะใช้บังคับแก่คดี เพราะศาลชั้นต้นต้องใช้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวในการสั่งว่าสมควรรับคำร้องของจำเลยหรือไม่ หากศาล ชั้นต้นส่งคำร้องฉบับหลังไปศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจรับวินิจฉัย

หรือหากจะไม่ใช้กระบวนการดังกล่าว จำเลยอาจจะใช้ช่องทางที่ศาลรัฐธรรมนูญ แนะนำไว้ในคำวินิจฉัยนี้คือการใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา ๒๓๑ (๑) ซึ่ง น่าจะมีความยุ่งยากน้อยกว่าก็ได้ แต่การยื่นเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน จะต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในพ.ร.บ.ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ด้วย

ข้อยกเว้น : กรณีมีข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖ ถึง ๗ /๒๕๖๑ เป็นเรื่องจำเลยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า มีความผิดตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ขณะที่ต้องขังอยู่ในเรือนจำ มีพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๖๐ แก้ไขข้อสันนิษฐานตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษฯ ที่ว่า หากมีเมทเกินปริมาณที่กำหนดไว้ในครอบครอง ถือว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งเดิมเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด(สืบทักล้างไม่ได้) กฎหมายใหม่แก้ไขให้เป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (สืบทักล้างได้)

จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้นำพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษฯ ที่แก้ไขใหม่มาบังคับแก้คดีของตน (ขอนำพยานมาสืบทักล้างข้อสันนิษฐาน) และยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ ของกฎหมายฉบับนี้ ไม่ให้ใช้บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่กับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วเท่านั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ ม.๔ และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐
หลายมาตรา

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ตามหนังสือส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองมีประเด็นโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ม.๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ(ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ ม.๔, รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ม.๔ ม.๕ ม. ๒๕ ม.๒๖ ม.๒๗ ม.๒๙ และ ม.๒๗๙ ว.สอง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.๑๙๖๖ ข้อ ๔ ว.สอง ข้อ ๕ ว.สอง ข้อ ๑๕ ว.หนึ่ง ข้อ ๑๖ และข้อ ๒๖ หรือไม่ **ซึ่งศาลชั้นต้นจะใช้พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ม.๘ ในการสั่งคำร้อง** บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังกล่าวจึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้นจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ประกอบพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ม. ๕๐ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐

ม.๘ หมายความว่า เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุด โดยอาจอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา จำเลยก็ไม่อาจนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์เจตนาของตนเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษว่า

ตนเองไม่ได้มีเจตนาเพื่อจำหน่าย จึงถือเป็นการขัดหรือแย้งต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยตามรัฐธรรมนูญ ม.๒๙ ว.สอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ดังนั้น การที่พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ม.๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติมิให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นคุณแก่จำเลยมาใช้บังคับแก่คดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ทั้งที่หลักพื้นฐานของการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาที่ดีและเป็นธรรมของไทย จะต้องนำกฎหมายที่เป็นคุณมาใช้บังคับแก่จำเลยในคดีอาญาตราบเท่าที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด บทบัญญัติ ม.๘ ในส่วนนี้จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ

ม.๓
ว.สอง

และจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุตาม ม.๒๖ ว.หนึ่ง ทั้งยังเป็นการปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนว่าเป็นบุคคลที่ได้กระทำความผิดโดยที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ม. ๒๙ ว.สอง ด้วย

สำหรับกรณีคดีถึงที่สุดแล้ว พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ม.๘ ว.หนึ่ง ในส่วนที่มีให้นำบทบัญญัติ ม.๑๕ ว.สาม ม.๑๗ ว.สอง และ ม. ๒๖ ว.สอง แห่งพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ไปใช้บังคับแก่คดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้บังคับเป็นไปเพื่อคุ้มครองกระบวนการพิจารณาและคำพิพากษาในคดีที่ถึงที่สุดไปแล้วโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาหรือลักษณะเด็ดขาดถึงที่สุดของคำวินิจฉัยขององค์กรตุลาการ มิได้เป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือข้อสันนิษฐานที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) อันถือเป็นหลักสากลตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ม.๒๙ ว.สอง และมีได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลโดยปราศจาก
เหตุผลและความชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ ม.๒๗ ว.สาม แต่อย่างไร อีกทั้งเป็น
การดำเนินการตามความเหมาะสมซึ่งได้คำนึงถึงหลักความได้สัดส่วน เพื่อให้มี
ผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องโทษเด็ดขาดในคดีตามกฎหมายยาเสพติด
ให้โทษเพียงพอเท่าที่จำเป็นเพื่อการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะและความสงบ
เรียบร้อยในสังคม อันเป็นการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและ
ความผาสุกของประชาชนโดยรวมจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ตาม
รัฐธรรมนูญ ม.๓ ว.สอง และไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลตาม
รัฐธรรมนูญ ม. ๒๖

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖)

พ.ศ. ๒๕๖๐ ม.๘ ว.หนึ่ง เฉพาะในส่วนที่ห้ามมิให้นำ ม.๑๕ ว.สาม ม. ๑๗

ว.สอง และ ม. ๒๖ ว.สอง แห่งพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไข

เพิ่มเติมโดยพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาใช้บังคับแก่

คดีที่ยังไม่ถึงที่สุด เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ม.๒๖ และ ม.

๒๙ วรรคสอง จึงเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ ม. ๕

อีกตัวอย่างหนึ่ง : กรณีมีข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี ส่งได้

คำวินิจฉัยที่ ๓๔ ถึง ๕๓/๒๕๔๓ เป็นกรณีศาลชั้นต้นสั่งอายัดเงินค่าจ้างของลูกจ้างในคดีกู้ยืมเงิน เพื่อนำมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจำเลยยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ป.วิ.พ. มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๑๐

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ตามป.วิ.พ.มาตรา ๑๔๘(๑) และมาตรา ๓๐๒ แสดงว่า ในชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งยังมีการวินิจฉัยชี้ขาดได้ ป.วิ.พ.มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง และคดีนี้ไม่ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยอย่างไร คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้วก็มีได้ ถูกกระทบกระเทือน เพราะจำเลยยังต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษา คำร้องดังกล่าว จึงต้องด้วยมาตรา ๒๖๔

หลักเกณฑ์ข้อ ๒ : เป็นข้อโต้แย้งว่า
บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ

หากไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่ากฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ไม่ต้องด้วยองค์ประกอบของมาตรา ๒๑๒

❖ ตัวอย่าง ข้อโต้แย้งที่มีใช้ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่เข้าองค์ประกอบของมาตรา ๒๑๒
ดังเช่น ข้อโต้แย้งว่า

- ขอให้วินิจฉัยว่า การกระทำของบุคคล ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
คำวินิจฉัยศาล รธน.๑ ที่ ๙/๒๕๔๓ - การคิดดอกเบี้ยของธนาคารขัดต่อ
รัฐธรรมนูญ
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๐๒/๒๕๔๒ - การกระทำของพนักงานสอบสวน
ขัดรัฐธรรมนูญ
- คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๒๕๗๔/๒๕๔๔ - การที่จำเลยไม่ปฏิบัติตาม
ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนของจำเลยเอง เป็นการขัดต่อ
รัฐธรรมนูญ
- คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๔๘๒๒/๒๕๔๕ - แผนฟื้นฟูกิจการขัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ

คำสั่งศาลธน.ที่ ๕๒/๒๕๕๖ - การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน
และกรมที่ดินเกี่ยวกับการขอออกน.ส.๓ก. ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการสืบมรดก
ตามรัฐธรรมนูญ

คำสั่งศาลธน.ที่ ๓๙/๒๕๕๖ - การยื่นฟ้องคดีของพนักงานอัยการต่อ
ศาลจังหวัดเทิง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๙๐๙/๒๕๕๑ - การฟ้องคดีของโจทก์เป็นการ
ทำร้ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของจำเลย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

➤ ขอให้วินิจฉัยว่า คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๔๑ - คำสั่งของผู้พิพากษาศาลจังหวัด

สตูลที่สั่ง ให้ส่งสำเนาคำร้องให้แก่วุฒิกฎเป็นคำสั่งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๔๑ - คำพิพากษาศาลฎีกา ๒ ฉบับ

ผู้พิพากษาลงชื่อไม่ครบองค์คณะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๑๗๙๖/๒๕๔๒ - คำสั่งศาลให้รับของกลาง

ตามพ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ ขัดรัฐธรรมนูญ

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๑๔๔๒/๒๕๔๓ , คำสั่ง ศาลรธน.ที่ ๓๐/๒๕๕๓

- คำวินิจฉัยหรือคำสั่ง ของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ขัดรัฐธรรมนูญ

➤ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแปลกฎหมายหรือวินิจฉัยคดี

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๔๓ ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ร้องเป็น
ผู้บริโภครตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ หรือไม่

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๕๑๑/๒๕๔๑ ขอให้วินิจฉัยว่า พนักงาน
สอบสวนจะสอบสวนได้หรือไม่ โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ ศาลฎีกามีอำนาจ
รับวินิจฉัยหรือไม่

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๑๑๑๑/๒๕๔๒ ขอให้มีการสั่งให้ศาลอุทธรณ์
ภาค ๓ รับคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๑๔/๒๕๔๓ ขอให้วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่
ศาลฎีกาไม่ได้วินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๓๑/๒๕๔๓ ขอให้วินิจฉัยว่า ศาลฎีกามี

อำนาจพิจารณาคดีปกครองหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๓๔/๒๕๔๕ ขอให้วินิจฉัยว่า ศาลภาษีอากร

กลางมีอำนาจพิจารณาคดีหรือไม่

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓๒-๓๔/๒๕๔๗ ขอให้วินิจฉัยว่า คดีอยู่ในอำนาจ

ศาลปกครองหรือศาลยุติธรรม

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๕๖ ขอให้วินิจฉัยว่า การกระทำของเจ้า

พนักงานและหน่วยงานของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

➤ ขอให้วินิจฉัยว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๕-๓๖/๒๕๔๔ เป็นกรณีคู่ความในศาลล้มละลาย
กลางขอให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ล้มละลาย (ฉบับที่ ๔)
ที่เพิ่มเติมหมวด ๓/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ประกอบ
มาตรา ๓๓๕ (๑) เพราะเหตุมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพ แต่มิได้ระบุบทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การตรากฎหมายเป็นกระบวนการทางนิติ
บัญญัติ ซึ่งรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๒ (๑) บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบ
ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดมี
ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาหรือ
ประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณี

เพื่อส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ซึ่งรัฐธรรมนูญไม่ได้ให้สิทธิผู้ร้องที่จะโต้แย้งได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งเพิ่มความหมวด ๓/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๓๓๕ (๑) หรือไม่

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๖-๓๔/๒๕๔๕ เป็นกรณีคู่ความในคดีขอให้ ศาลแพ่งและศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ ประกาศราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๐ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิ ในทรัพย์สินของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ แต่การตรากฎหมาย ดังกล่าวไม่ได้อ้างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายอันเป็นการ จำกัดสิทธิของบุคคล จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๔๘ เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามมาตรา ๖

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คำร้องนี้ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ซึ่งมาตรา ๒๖๔ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในกรณีที่คู่ความหรือศาลอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ผู้ร้องโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ได้โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในประเด็นนี้ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม มาตรา ๒๖๔

นอกจากนี้ยังมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘ ถึง ๑๑/๒๕๔๖ ๒๘/๒๕๔๗, ๔๐/๒๕๔๗, ๙/๒๕๕๒, ๖-๗ /๒๕๕๒, ๒/๒๕๕๒ รวมทั้งคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๕๓, ๑๑/๒๕๕๔ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

➤ ขอให้วินิจฉัยว่า กฎหรือคำสั่งขัดต่อกฎหมายแม่บท เช่น ขอให้วินิจฉัยว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะก.ก.อ้อยและน้ำตาลทราย เป็นการ ออกเกินขอบเขตที่พ.ร.บ.อ้อยและน้ำตาลทรายให้อำนาจไว้ (คำวินิจฉัยฯ ที่ ๒๓/๒๕๔๔)

➤ ขอให้วินิจฉัยว่า กฎหมายขัดต่อกฎหมายระดับเดียวกัน เช่น ขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.๒๕๐๕ ม.๓๘ ตี และพ.ร.ก. บริษัท บริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ม.๙ ขัดหรือแย้งต่อป.พ.พ.ม.๓๐๖ หรือไม่ (คำวินิจฉัยฯ ที่ ๓๘-๓๙/๒๕๔๗)

➤ ขอให้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญมาตราหนึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญอีกมาตราหนึ่ง เช่น ขอให้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๑(๓) ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๑๒๒ หรือไม่ (คำสั่งวินิจฉัยฯ ที่ ๔๘/๒๕๕๖)

ข้อสังเกต

- รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ มาตรา ๖ และ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๖ ใช้ถ้อยคำเหมือนกันว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”
- ทำให้เกิดแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่า หากโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ถือว่าไม่เข้าองค์ประกอบที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ ดังเช่น คำสั่งที่ ๗๘/๒๕๕๗ ศาลฎีกาส่งข้อโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การค้ำน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๖๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องนี้ไว้
วินิจฉัย ได้มีประกาศ ค.ส.ช. ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม
๒๕๕๗ ข้อ ๑ ให้รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง ยกเว้นหมวด ๒ และ
ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ มีการประกาศใช้บังคับรัฐธรรมนูญ
(ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ โดยมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้ศาล
รัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยว่า กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่ง
หมายถึงรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ หรือไม่ เท่านั้น มิได้มี
บทบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้
วินิจฉัย

➤ แต่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๕ ใช้ถ้อยคำว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

➤ เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๕ ไม่มีคำว่า “นี้” ดังเช่นรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ และฉบับปี ๒๕๕๐ ทำให้มีข้อน่าคิดว่า แนวคำวินิจฉัยที่ว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยเฉพาะปัญหาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่กำลังมีผลบังคับอยู่ในขณะยื่นคำร้องเท่านั้น ยังเป็นบรรทัดฐานได้หรือไม่ ซึ่งคงต้องรอฟังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

➤ แต่หากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนที่อ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้ง มีเนื้อหาสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัย โดยตั้งประเด็นวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตราที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อน หรือไม่

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๒ เป็นกรณีศาลอาญาคดีทุจริตฯ ส่งข้อโต้แย้งของจำเลยไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ (ให้ศาลพิจารณาคดีโดยยึดรายงานและสำนวนคดีของคณะกรรมการป.ป.ช.เป็นหลักในการพิจารณา) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ และฉบับปี ๒๕๕๐ ม.๒๙ ว.หนึ่ง ม.๓๐ ม.๓๓ และ ม.๔๐ (๒)(๓)(๗)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คำโต้แย้งนี้เป็นกรณีที่จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่าพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ ม.๒๙ ว.หนึ่ง ม.๓๐

ม.๓๓ และ ม.๔๐ (๒)(๓)(๗) ซึ่งเมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ แล้ว มีหลักการทำนองเดียวกันกับ ม.๒๕ ม.๒๖ และ ม.๒๗ ว.หนึ่ง และ ว.ห้า ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงพิจารณาวินิจฉัยคำโต้แย้งนี้ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ ได้

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้เป็นบทบังคับให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต้องรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเป็นยุติตามที่ปรากฏในรายงานและสำนวนคดีของคณะกรรมการป.ป.ช. ศาลยังคงมีอำนาจวินิจฉัยชี้ว่าหนักพยานหลักฐานแห่งคดีตามป.วิ.อ. ม. ๒๒๗ และ ม.๒๒๗/๑ ส่วนโจทก์ยังต้องมีภาระการพิสูจน์การกระทำ และเจตนาของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดเช่นเดียวกับความผิดอาญาทั่วไป และจำเลยยังคงมีสิทธิในการต่อสู้คดี เสนอพยานหลักฐาน รวมทั้งโต้แย้ง และนำสืบหักล้างพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ บทบัญญัตินี้ดังกล่าว จึงมิได้จำกัดสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี ไม่ได้เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของจำเลยตาม ม.๒๖ และสถานะของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

มีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป แม้การพิจารณาจะมีความแตกต่างไป
จากวิธีพิจารณาคดีอาญาสำหรับบุคคลทั่วไปอยู่บ้าง แต่ก็มี
จำเป็นต้องกระทำเพื่อปราบปรามการทุจริตในวงงานราชการที่เกี่ยวข้อง
กับประโยชน์ส่วนรวม บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่
เป็นธรรมเพราะเหตุแห่ง ความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลซึ่งเป็น
เจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ม.๒๗ วรรค
หนึ่งและวรรคห้า

หลักเกณฑ์ข้อ ๓ : ยังไม่มีคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น

- ดู www.constitutionalcourt.or.th
- ตัวอย่างคำวินิจฉัย กรณีศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัยเพราะเคยวินิจฉัยแล้ว เช่น คำวินิจฉัยที่ ๒๖-๒๗/๒๕๕๑, ๑/๒๕๕๓, ๕/๒๕๕๓
- กรณีศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นไม่ขัดรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ หากคู่ความมาได้แย้งอีกว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ ที่มีข้อความตรงกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ ทุกตัวอักษร ต้องส่งหรือไม่

คำตอบ : ไม่ต้องส่ง (เทียบ คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๒)

หลักเกณฑ์ประการที่ ๔ : ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ให้รอกการพิพากษาไว้

เนื่องจากบทบัญญัติที่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในอดีต มีน้อยมากที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติเรื่องนี้ในความเป็นจริงก็กลับกลายเป็นช่องทางการประวิงคดีของคู่ความ ต่อมาในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ ผู้ร่างจึงเปลี่ยนหลักการเป็นว่า เมื่อศาลส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ให้ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ให้รอกการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ศาลที่พิจารณาคดีจะได้มีคำพิพากษาได้ทันที ไม่ต้องเสียเวลากลับมาสืบพยานกันอีก รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ก็ยังคงยึดหลักการของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐

ข้อสังเกต :

ศาลต้องรอกการพิพากษาคดีไว้เฉพาะในกรณีที่มีการส่งข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ หากมีการส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ว่า การกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แม้เป็นการกระทำของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร บทบัญญัติมาตรา ๒๑๓ ไม่ได้บังคับให้ศาลที่พิจารณาคดีต้องรอกการพิพากษาคดีไว้ด้วย ดังเช่นมาตรา ๒๑๒ และการส่งเรื่องตามมาตรา ๒๑๓ มี พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๔) บัญญัติว่า เรื่องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยต้องมีไต่เรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอื่นหรือเป็นคดีที่ถึงที่สุดแล้ว

(คำวินิจฉัยที่ ๔๖/๒๕๔๕, ๑๖/๒๕๔๖, ๓๘-๓๙/๒๕๔๗, ๔-๒๑/๒๕๕๔ คำสั่งที่ ๔๖/๒๕๕๒, ๑๕/๒๕๕๔)

หลักเกณฑ์ประการที่ ๕ : ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับวินิจฉัยคำร้องที่ส่งไป

มีข้อพิจารณาดังนี้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญไม่รับเรื่องที่ศาลที่พิจารณาคดีส่งไปตาม
มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยไม่รับวินิจฉัย เช่น

- ๑) กรณีคำร้องไม่ตรงตามความเป็นจริงในคดี (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๕๑)
- ๒) กรณีผู้ร้องถึงแก่ความตายแล้ว (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๗/๒๕๕๔)
- ๓) ผู้ร้องขอถอนคำร้อง และศาลที่ส่งอนุญาตแล้ว (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๕๔, ๑๖/๒๕๕๔)
หรือมีการถอนฟ้องคดีหลักแล้ว (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๕๔)
- ๔) กรณีคำร้องมิได้ระบุว่า บทบัญญัติของกฎหมายมาตราใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใด
และเพราะเหตุใด (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐-๔๙/๒๕๕๔, ๘-๑๑/๒๕๕๖, ๑๕/๒๕๕๑, ๑๐/๒๕๕๒,
คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๖/๒๕๕๓, ๑๑/๒๕๕๔, ๑๔/๒๕๕๔) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมักให้เหตุผลที่ไม่รับวินิจฉัยว่า คำ
ร้องไม่เป็นไปตามข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

ในกรณีโต้แย้งในเชิงหลักการเพียงว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๐ โดยไม่มีเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่รับวินิจฉัยเช่นกัน ((คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่
๓๑/๒๕๕๕ และ ๓๒/๒๕๕๕)

๕) กรณีกฎหมายที่อ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ถูกยกเลิกแล้ว (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่

๙/๒๕๕๓, ๑/๒๕๖๐, ๙/๒๕๕๓)

๖) กรณีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่อ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ได้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญมาตราที่อ้างว่าขัด (คำวินิจฉัยที่ ๔๖/๒๕๔๕, ๑๖/๒๕๔๖, ๓๘-๓๙/๒๕๔๗, ๔-๒๑/๒๕๔๔ คำสั่งที่ ๔๖/๒๕๕๒, ๑๕/๒๕๕๔

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๖๑ เป็นกรณีผู้ร้องยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องที่ว่าพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (โดยสั่งว่ารอไว้วินิจฉัยในคำพิพากษา) เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ประกอบมาตรา ๕ และมาตรา ๒๕

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ศาลย่อมมีอำนาจในการวินิจฉัยว่าคำโต้แย้งของกลุ่มความว่าเป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี และยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น ในอันที่จะต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญทุกกรณี อีกทั้งศาลยังมิได้มีคำสั่งไม่ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

นอกจากนี้ยังมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๑ และ ๔๓/๒๕๖๑ วินิจฉัยทำนองเดียวกันด้วย

การอุทธรณ์คำสั่งศาลที่ยกคำร้องตามมาตรา ๒๑๒ ของผู้ร้อง

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นยกคำร้องขอให้ส่งปัญหาว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ผู้ร้องมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ตามลำดับชั้นศาล หรืออาจยื่นคำร้องเข้ามาใหม่โดยเขียนให้ชัดเจนหรือเขียนให้เข้าองค์ประกอบของมาตรา ๒๑๒ ก็ได้ ไม่ถือเป็นการร้องซ้ำเพราะไม่ใช่ประเด็นข้อพิพาทในคดี

แต่คำสั่งศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ที่ยกคำร้อง คือไม่อนุญาตให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยนั้น มีแนวคำสั่งคำร้องศาลฎีกาถือว่าเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาการอุทธรณ์ฎีกาต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยคำสั่งระหว่างพิจารณากล่าวคือคู่ความความผู้ยื่นคำร้องจะอุทธรณ์หรือฎีกาได้ก็ต่อเมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๒๔๗๘/๒๕๔๔ ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของ ศาลแรงงานกลาง จำเลยที่ ๒ ยื่นคำร้องขอให้ศาลแรงงานกลางส่งเรื่องไปให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลแรงงานกลางมีคำสั่งยกคำร้อง จำเลยที่ ๒ ยื่นอุทธรณ์คำสั่ง ดังกล่าว ศาลแรงงานกลางไม่รับอุทธรณ์คำสั่ง โดยให้เหตุผลว่า คำสั่งศาลชั้นต้นดังกล่าว เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา จะอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อศาลแรงงานกลางมีคำพิพากษาแล้ว จำเลยที่ ๒ ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คำสั่งของศาลแรงงานกลางดังกล่าว แม้เป็นคำสั่งเกี่ยวกับ คำร้องของตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ก็เป็นคำสั่งในขั้นตอนการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม ต้องถือว่าเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา และการ อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวย่อมต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๖ ประกอบกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานกลางและวิธีพิจารณาคดี แรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๑ คำสั่งศาลแรงงานกลางชอบแล้ว ให้ยกคำร้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๘๗๓/๒๕๕๓ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๖ คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ที่ยกคำร้องของจำเลยที่ขอให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นคำสั่งก่อนศาลอุทธรณ์ภาค ๖ มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี แม้เป็นคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ ก็เป็นคำสั่งในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมต้องถือว่าเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๖ จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาคำสั่งนั้นในระหว่างพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๙๖ ประกอบมาตรา ๒๒๕ การที่ศาลชั้นต้นรับฎีกาของจำเลยจึงไม่ชอบ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

มีคำพิพากษาศาลฎีกาอีกหลายเรื่องวินิจฉัยทำนองเดียวกันเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๔๖/๒๕๔๗, ๒๒๗๓/๒๕๔๘

ผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีตามมาตรา ๒๑๒

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคท้าย บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวงแต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญา ให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่า กระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ”

กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะเป็นอันใช้บังคับมิได้ มาตรา ๒๑๒ วรรคท้ายไม่ให้มีผลกระทบกระเทือนไปถึงคำพิพากษานันถึงที่สุดแล้ว เป็นไปตามแนวความคิดของฮันส์ เคลเซิน (Hans Kelsen) นักกฎหมายชาวออสเตรีย เห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่มีผลย้อนหลัง คือเริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไปในอนาคต

อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า การใช้บังคับมิได้ มีผลย้อนหลังไปจนถึงวันที่ออกกฎหมาย แต่จะไม่กระทบต่อคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว รวมถึงเรื่องอื่นๆ ด้วย

ส่วนในมาตรา ๒๑๒ วรรคสองที่ว่า เว้นแต่ในคดีอาญา ให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไปนั้น เป็นไปตามหลักการของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ส่วนที่ไม่ให้สิทธิเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหาย เป็นเพราะในขณะที่มีการกระทำความผิด กฎหมายนั้นยังมีผลใช้บังคับอยู่

เช่น หากนาย ก. ต้องโทษจำคุก ๓ ปี ครบถ้วนแล้วตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่วินิจฉัยว่า นาย ก. กระทำความผิดอาญาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับหนึ่ง หากต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะมีผลให้บทบัญญัตินั้นไม่มีผลใช้บังคับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ เท่ากับการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และต้องถือว่า นาย ก. ไม่เคยกระทำความผิดตามบทบัญญัตินั้นตามมาตรา ๒๑๒ วรรคท้าย ดังนั้น หากต่อมานาย ก. กระทำความผิดกฎหมายอื่นซึ่งมีโทษจำคุก ศาลย่อมมีอำนาจรอการลงโทษให้แก่ นาย ก. ได้ เพราะเมื่อถือว่านาย ก. ไม่เคยกระทำความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว ก็เท่ากับไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน การรอการลงโทษนาย ก. ในคดีหลัง จึงไม่ขัดต่อหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ที่ว่าถ้าเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก รอการลงโทษไม่ได้ หรือหาก นาย ก. ยังได้รับโทษอยู่ในเรือนจำก็ต้องปล่อยตัวไป

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

๑.ข้อโต้แย้งว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
คู่ความจะขอให้ส่งไปตามช่องทางของ ม.๒๑๓ ไม่ได้

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๙/๒๕๖๐ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ร้องอ้างว่าการ
พิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงขอให้ศาล
รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาในศาล
ยุติธรรมดังกล่าวเป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งไม่ปรากฏ
ข้อเท็จจริงอื่นนอกเหนือไปจากการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามหน้าที่และอำนาจ
ของศาลที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๘ โดยผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการ
พิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยเร็ว เป็นธรรม
และปราศจากอคติทั้งปวง แต่เป็นกรณีที่ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษา
อรรถคดีตามหน้าที่

และอำนาจของศาลตามรัฐธรรมนูญบัญญัติ ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญ ม.๒๑๓ ได้ จึงไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย (มีคำสั่ง ฯ ที่ ๑๕/๒๕๖๐, ๑๖/๒๕๖๐ และ ๑๗/๒๕๖๐ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน) หมายเหตุ: วินิจฉัยก่อนพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับ

๒. ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คู่ความจะขอให้ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามช่องทางม.๒๑๓ ก็ไม่ได้เช่นกัน

คำสั่ง ศาลรธน.ที่ ๑๒/๒๕๖๐ เป็นกรณีจำเลยในคดียาเสพติดที่ถึงที่สุดแล้ว ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๖๐ ม.๘ ซึ่งไม่ให้ใช้บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่บังคับแก่คดีที่ถึงที่สุดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๖๐) ม.๒๗๙ วรรคสอง ประกอบม.๔ ม.๕ ม.๒๕ ม.๒๖ ม.๒๗ ม.๒๙ ม.๒๑๒ และ ม.๒๑๓

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ตามคำร้องเป็นกรณีผู้ร้องอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเนื่องมาจากพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๖๐ ม.๘ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๖๐) ม.๒๗๙ วรรคสอง ประกอบม.๔ ม.๕ ม.๒๕ ม.๒๖ ม.๒๗ ม.๒๙ ม.๒๑๒ และ ม.๒๑๓ หรือไม่ อันเป็นการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ บัญญัติให้สิทธิในการยื่นคำร้องเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยการใช้สิทธิทางศาลตาม ม.๒๑๒ และการใช้สิทธิทางผู้ตรวจการแผ่นดินตาม ม.๒๓๑(๑) ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวโดยอาศัยช่องทางของม.๒๑๓ ได้ (มีคำสั่ง ศาลรธน.ที่ ๑๓/๒๕๖๐ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

วิธีการเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้มีอำนาจเสนอ

ม.๗,๔๑ ว.๑

คู่ความ

ศาลที่พิจารณาคดี

ศาลที่พิจารณาคดี

ม.๔๑ ว.๑ ว.๒(๒)
และว.ท้าย

คำร้องต้องระบุ

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง

(๒) เรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุ
ให้ต้องขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้ง
ข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง

(๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาล
ดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุน

โดยชัดแจ้ง (ม.๔๒)

สำนักงานศาลฯ/กรมพระธรรมนูญ

หนังสือ ม.๔๓

ศาล

รัฐธรรมนูญ

ตัวอย่าง คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีที่วินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ส่งไปขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องที่ส่งไปยังศาลรัฐธรรมนูญโดยคู่ความในคดีมีดังนี้

คำวินิจฉัยที่ ๒๕/๒๕๔๗ เป็นกรณีห้ามขาย ยื่นฟ้องกรมสรรพสามิตต่อศาลปกครองกลางว่า การประกอบธุรกิจผลิตและขายแป้งข้าวหมักถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สมควรได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ขอให้ยกเลิกสัญญาที่กำหนดให้ผู้ฟ้องคดีต้องขายแป้งข้าวหมักในสถานที่ที่กรมสรรพสามิตกำหนด และอนุญาตให้เจ้าพนักงานของกรมสรรพสามิตที่เกี่ยวข้องออกใบอนุญาตให้แก่บุคคลใดๆ ที่ยื่นคำขออนุญาตขายแป้งข้าวหมักโดยเสรีทั่วประเทศ

ศาลปกครองกลางพิพากษายกฟ้อง ด้วยเหตุผลว่า การที่พ.ร.บ.สุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ ม.๒๔ บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือขายเชื้อสุรา เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต และ ม.๒๖ บัญญัติให้ใบอนุญาตตาม ม.๒๔ ใช้ได้ในสถานที่ที่ระบุในใบอนุญาตเท่านั้น ก็เพื่อให้ทางเจ้าพนักงานสรรพสามิตควบคุมและตรวจสอบเพื่อป้องกันมิให้นำแป้งข้าวหมักไปทำสุราเถื่อน การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวเป็นการทำเพื่อจัดระเบียบอาชีพและเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแล้ว

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดและขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.สุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๔๖ (สิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น) และมาตรา ๕๐ (เสรีภาพในการประกอบอาชีพ) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายกำหนดสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูเกี่ยวกับแป้งข้าวหมัก ผู้ร้องไม่อาจโต้แย้งว่าพ.ร.บ.สุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ (เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ มีคำว่า “ ... ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”)

อย่างไรก็ตาม แป้งข้าวหมักไม่ใช่เชื้อสุราในตัวเอง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ นำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำเป็นอาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น การที่พ.ร.บ.สุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ทำหรือขายเชื้อสุรา ซึ่งมีความหมายตามมาตรา ๔ ว่าหมายรวมถึงแป้งข้าวหมักด้วยนั้น เฉพาะที่ห้ามทำหรือขายเชื้อสุราในความหมายที่หมายถึงแป้งข้าวหมัก จึงเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ และเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพ อีกทั้งไม่เป็นไปตามข้อยกเว้นในการจำกัดเสรีภาพตามมาตรา ๕๐ วรรคสอง ดังนั้น มาตรา ๒๔ เฉพาะในความหมายดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ และใช้บังคับไม่ได้ ส่วนมาตรา ๒๖ ที่ให้ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ ใช้ได้ในสถานที่ที่ระบุในใบอนุญาตเป็นมาตราต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับมาตรา ๒๔ ในส่วนการบังคับใช้ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ เฉพาะการขออนุญาตให้ทำหรือขายเชื้อสุราที่เป็นแป้งข้าวหมัก จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ และใช้บังคับไม่ได้ด้วยเช่นกัน

ข้อสังเกต

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.สุรา พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๒๔ ที่ห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือขายเชื่อสุรา ซึ่งมีความหมายตามมาตรา ๔ ว่าหมายรวมถึงแป้ง ข้าวหมักด้วย เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต และมาตรา ๒๖ ที่ว่า ด้วยขอบเขตของใบอนุญาตดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพในการ ประกอบอาชีพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง น่าจะเพราะแป้งข้าวหมักหรือที่ชาวบ้าน เรียกว่า ลูกแป้ง ในความเป็นจริงไม่ใช่เชื่อสุรา แต่เป็นสิ่งที่คนโบราณคิดค้นทำกันขึ้นมา เพื่อในประโยชน์ในการทำอาหาร ยา รวมทั้งสุราพื้นบ้านด้วย ถือว่าเป็นภูมิปัญญา ชาวบ้าน ในอดีตเคยเกรงกันว่าหากปล่อยเสรีจะมีการนำแป้งข้าวหมักไปผลิตสุราเถื่อนกัน มาก ทั้งที่ในความเป็นจริงการผลิตสุราเถื่อนไม่นิยมนำข้าวหมักมาใช้ในการผลิตเพราะ ดูเลยาก ต้องคอยควบคุมอุณหภูมิ ไม่คุ้มทุน และสุราที่ได้จะมีแอลกอฮอล์เพียง ๕ ดีกรี

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีนี้ที่ไม่ถือว่าแป้งข้าวหมักเป็นเชื่อสุราจึง สอดคล้องกับความเป็นจริงและวิถีชีวิตของคนชนบท

สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์มานิตย์ จุมปา

วิเคราะห์ได้ว่า ในทางสถิติข้อสอบเนติฯ

(๑) โดยหลัก เรื่องการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมหลังประกาศใช้ มีการออกข้อสอบที่ผ่านมามีจำนวนมาก ต่อมาพัฒนาออกในเรื่องเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการขัดแย้งในอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามด้วยคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แล้ววนกลับมาที่เรื่อง การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ พร้อมกับเสริมด้วยเรื่องหลักความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา การฟ้องคดีโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ และคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (การอุทธรณ์คดีจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ ไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา) ตลอดจนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นอกจากนั้น หากสังเกตจะพบว่า นิยมออกข้อสอบในลักษณะที่ถามว่าศาลยุติธรรมจะต้องส่งเรื่องที่โต้แย้งนั้นๆ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

(๒) ข้อยกเว้น ในช่วงหลังรัฐประหาร ที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ข้อสอบออกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ คือ หลักความเสมอภาค

แหล่งที่เป็นที่มาของการนำมาใช้ในการออกข้อสอบ เรียงจาก แหล่งที่นำมา
ออกมากไปหาน้อย ได้แก่

(๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ รวมไปถึง
ถึงคำพิพากษาศาลฎีกาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองด้วย

(๒) คำวินิจฉัยและคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ตั๋วบาทและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น เรื่องสิทธิเสรีภาพ
โดยเฉพาะในเรื่องความเสมอภาค ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา

มาตราสำคัญของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ในการเรียนกฎหมายรัฐธรรมนูญ

หลักสูตรเนติฯ สกัดจากสถิติการออกข้อสอบ

มาตรา ๕ ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ข้อสังเกต

๑. “ใช้บังคับมิได้” ยิ่งกว่า “โมฆะ” เพราะใช้บังคับมิได้ คือ ไม่เคยเกิดสิ่ง นั้นขึ้นมา ก่อนเลย ในขณะที่ “โมฆะ” สิ่งนั้นเกิด แต่เสียเปล่า เช่น นิติกรรมที่ตกเป็นโมฆะ เพราะมี วัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน นิติกรรมนั้นเกิดแต่เมื่อ มีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยๆ ก็ตกเป็นอันเสียเปล่า

๒. มาตรานี้ สำคัญ เพราะเป็นการกำหนดความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และกำหนดผลกรณีที่กฎหมาย กฎอื่นใดขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญว่า “ใช้บังคับมิได้”

๓. ศาลที่จะวินิจฉัยว่า กฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ ไม่ผูกขาดโดย “ศาลรัฐธรรมนูญ” แต่ยังมีศาลอื่น เช่น “กฎ” ขัดรัฐธรรมนูญ หรือไม่ อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

๒. การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้ ตามมาตรา ๑๔๘

ข้อสังเกต

๑. ต้องเป็นการโต้แย้งว่า ร่างพระราชบัญญัติ “มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ” หรือ “ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ โต้แย้งได้ทั้งเรื่องเนื้อหาขัดรัฐธรรมนูญ และกระบวนการตราขัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งต่างจากการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญหลังประกาศใช้ ที่ตรวจสอบได้เฉพาะในเรื่องเนื้อหาขัดรัฐธรรมนูญเท่านั้น

๒. ในเรื่องกระบวนการตราขัดรัฐธรรมนูญที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ คือ กรณีที่ร่างพระราชบัญญัติผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา แล้ววุฒิสภามีการแก้ไข ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องย้อนเรื่องมาให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาอีกครั้งแต่หากไม่มีการย้อนเรื่องมาให้สภาผู้แทนพิจารณา กลับนำร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ หรือกรณีที่จำนวนองค์ประชุมของสภาไม่ครบในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (เกิดขึ้นจำนวนมากในสมัยสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดก่อน)

๓. กรณีในระหว่างการพิจารณาร่างกฎหมายของรัฐสภา หากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าเนื้อหาของร่างกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไม่ได้ ต้องใช้วิธีการลงมติในสภาเพื่อแก้ไขมาตราหรือเนื้อหาส่วนที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ต่อเมื่อรัฐสภาพิจารณาร่างกฎหมายแล้วเสร็จจึงจะโต้แย้งเพื่อให้เสนอเรื่องสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้

๓. การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญหลัง ประกาศใช้ กรณีการพิจารณาคดีใน ศาล ตามมาตรา ๒๑๒

หลักเกณฑ์ในการเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วตามมาตรา ๒๑๒ มีดังนี้

(๑) ต้องเป็นการโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ

(๒) บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่โต้แย้งนั้น ต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนั้น

(๓) ศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้ง

(๔) บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่โต้แย้งนั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๕

(๕) ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น
อนึ่ง ในมาตรา ๒๑๒ นี้คำว่า “ศาล” หมายถึง ศาลยุติธรรม ศาล

ปกครอง และศาลทหาร

๔. การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญหลังประกาศใช้ กรณีเสนอเรื่อง ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณาส่งเรื่องต่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามมาตรา ๒๓๑

ข้อสังเกต

๑. “กฎหมาย” ต่างจาก “กฎ คำสั่ง ฯลฯ” เพราะแยกเขียนคนละอนุมาตรา

๒. “กฎหมาย” (เรียกกันทั่วไปว่า “กฎหมายที่ตราขึ้นโดยอำนาจนิติบัญญัติ”, “กฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญ”) ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และกฎหมายอื่นที่เทียบเท่า (เช่น ประกาศคณะปฏิวัติ)

๓. “กฎ” ได้แก่ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่ออกโดยหน่วยงานรัฐ (นิยามตาม พรบ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙)

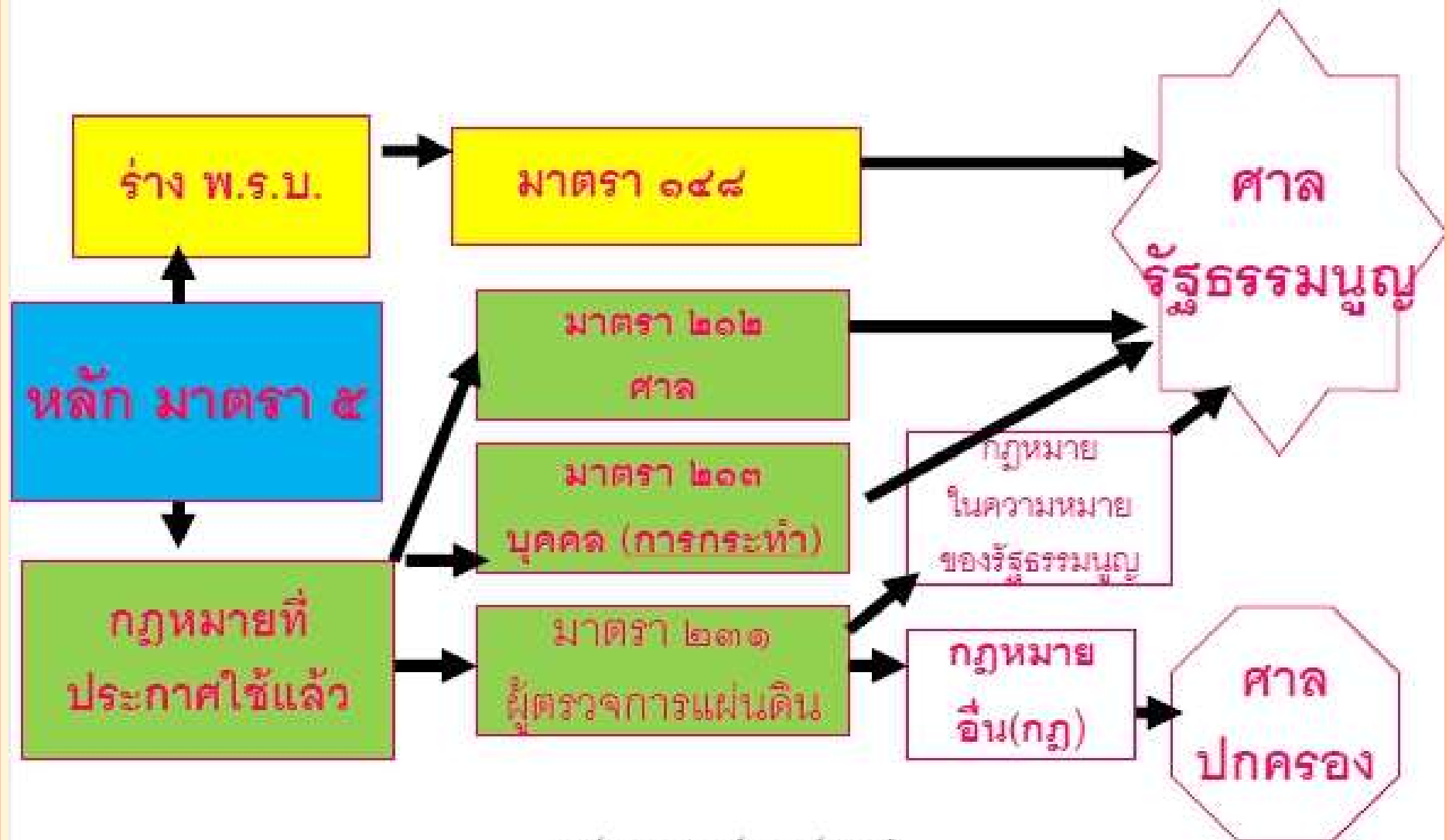

๕. การควบคุมการกระทำไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ ยื่นตรง

“มาตรา ๒๑๓ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือ เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

แผนผังระบบการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

[illegible]

ตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ข้อ ๑ นายเอกจำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลแขวงฯ ว่า ข้อกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน ของนายกรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๙ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และมาตรา ๑๑ ของพระราชกำหนดฯ ดังกล่าว ซึ่งสภาฯให้ความเห็นชอบไปแล้ว และศาลแขวงฯจะนำมาใช้กับคดีย้อมขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๔ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ทั้งยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ จึงขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัย ศาลแขวงฯเห็นว่า จากพยานหลักฐานเห็นได้ชัดแจ้งว่านายเอกได้ร่วมชุมนุมโดยปราศจากความสงบและได้นำอาวุธสงครามเข้าไปในที่ชุมนุมด้วย ทั้งนายเอกก็ให้การรับสารภาพตามฟ้อง จึงเห็นได้ว่าคำร้องฯ ไม่เป็นสาระในคดีที่จะรับไว้พิจารณา จึงไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและได้พิพากษาลงโทษนายเอกจำเลยตามฟ้อง ดังนี้ให้ท่านวินิจฉัยว่าการที่ศาลแขวงฯ ไม่รับคำร้องโต้แย้งของนายเอกไว้พิจารณาและไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญชอบด้วยกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ หรือไม่ เพราะเหตุใด ให้ยกหลักกฎหมายและเหตุผลประกอบโดยชัดแจ้ง

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย ตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ”

แนวคำตอบ (ต่อ)

วินิจฉัย

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง กรณีที่ศาลจะส่งความเห็นหรือข้อโต้แย้งเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนั้น จะต้องเป็นกรณีที่ศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๕ ซึ่งคำว่า “กฎหมาย” ในที่นี้หมายถึง กฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญ คือ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด (เฉพาะที่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว) หรือกฎหมายอื่นที่เทียบเท่า เช่น ประกาศคณะปฏิวัติ เป็นต้น

กรณีตามอุทธรณ์ การที่นายเอกจำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลแขวงฯ ว่า ข้อกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ของนายกรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๙ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินย่อมขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๔ ที่ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ...” ทั้งยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ จึงขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยนั้น กรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ข้อกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ของนายกรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๙ และมาตรา ๑๑ ของพระราชกำหนดฯ ดังกล่าวนั้น เป็นเพียงกฎหรือคำสั่งที่ฝ่ายบริหารได้ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมายแม่บท คือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ไม่ใช่กฎหมายที่ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง และ ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

แนวคำตอบ (ต่อ)

และเมื่อข้อกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ของนายกรัฐมนตรีที่นายเอกจำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งนั้นมิใช่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง นายเอกจึงไม่อาจโต้แย้งเพื่อให้ศาลแขวงฯ ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ศาลแขวงฯ มีอำนาจวินิจฉัยได้เองและไม่ต้องรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแต่อย่างใด ดังนั้น การที่ศาลแขวงฯ เห็นว่าจากพยานหลักฐานเห็นได้ชัดแจ้งว่านายเอกได้ร่วมชุมนุมโดยปราศจากความสงบและได้นำอาวุธสงครามเข้าไปในที่ชุมนุมด้วย ทั้งนายเอกก็ให้การรับสารภาพตามฟ้อง จึงเห็นว่าคำร้องฯ ไม่เป็นสาระในคดีที่จะรับไว้พิจารณา จึงไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และได้พิพากษาลงโทษนายเอกจำเลยตามฟ้องนั้น ย่อมถือว่า การกระทำของศาลแขวงฯ ดังกล่าว เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย และตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

สรุป การที่ศาลแขวงฯ ไม่รับคำร้องโต้แย้งของนายเอกไว้พิจารณา และไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญนั้น ชอบด้วยกฎหมายและตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

ตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ข้อ ๒ นายทองประสงค์ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเนื่องจากเห็นว่ามาตรา ๑๒ (๓) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ (มาตรา ๑๒ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพ.. (๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันจนถึงวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน) ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ และขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป ดังนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่า

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจที่จะรับคำร้องไว้พิจารณาหรือไม่ เพราะเหตุใด

มาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฯ ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ในกรณีใดหรือไม่ เพราะเหตุใด

ผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องดำเนินการส่งเรื่องกรณีนี้ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยต่อไปหรือไม่เพราะเหตุใด ให้ยกหลักกฎหมายประกอบเหตุผลในคำตอบโดยชัดเจน

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

มาตรา ๔ “มาตรา ๔ คัดค้านความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค
ของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ
เสมอกัน”

มาตรา ๒๗ “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความ
คุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่
เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ
ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม
ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือ
ส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรือ
อำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือ ผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็น
การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

แนวคำตอบ (ต่อ)

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

มาตรา ๒๓๑ “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๓๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีความผิด ดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า...”

มาตรา ๒๕๒ “มาตรา ๒๕๒ สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย”

แนวคำตอบ (ต่อ)

วินิจฉัย

กรณีตามอุทาหรณ์ แยกวินิจฉัยได้ดังนี้

(ก)การที่นายทองประสงค์ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเนื่องจากเห็นว่ามาตรา ๑๒ (๓) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ที่ว่า “บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพ... (๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันจนถึงวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน” ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ และขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยต่อไปนั้นเป็นกรณีที่นายทองประสงค์ได้ยื่นคำร้องว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (มาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฯ) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นด้วยตามคำร้องเรียนของนายทองประสงค์ ผู้ตรวจการแผ่นดินย่อมมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๓๑ (๑) ที่จะรับคำร้องของนายทองประสงค์ไว้พิจารณาได้

แนวคำตอบ (ต่อ)

(ข)ตามมาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฯ ที่บัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพฯ นั้น เป็นบทบัญญัติที่ใช้เฉพาะสำหรับบุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพฯ เท่านั้น มิได้ใช้กับบุคคลทั่วไป อีกทั้งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติของกฎหมายท้องถิ่นที่ได้บัญญัติสอดคล้องกับมาตรา ๒๕๒ แห่งรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนั้น จึงไม่ถือว่าบทบัญญัติตามมาตรา ๑๒ (๓) ดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ แต่อย่างใด

(ค)เมื่อบทบัญญัติตามมาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฯ ไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ แห่งรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่ส่งเรื่องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยต่อไป เพราะกรณีนี้ไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๑ (๑)

แนวคำตอบ (ต่อ)

สรุป

(ก) ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจรับคำร้องของนายทองประสงค์ไว้พิจารณา

(ข) มาตรา ๑๒ (๓) พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครฯ ไม่ขัดหรือแย้งต่อ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ หลักความเสมอภาคของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

(ค) ผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่ส่งเรื่องกรณีนี้ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยต่อไป

ตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

ข้อ ๓ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลฯ ได้มีคำสั่งแจ้งแก่นายเอกตามที่ได้อุทธรณ์ว่า “การที่สำนักงาน ป.ป.ช. มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลบัญชีทรัพย์สินฯ ของนายโทผู้ว่าการไฟฟ้าฯ ให้นายเอกทราบและเพื่อจะนำไปเป็นหลักฐานเอาผิดเนื่องจาก ร่ำรวยผิดปกตินั้นชอบด้วยกฎหมายแล้ว เพราะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องเปิดเผยแก่สาธารณชน หากไม่เห็นด้วยกับคำสั่งฯ สามารถใช้สิทธิต่อศาลปกครองต่อไปได้” ดังนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่าการกระทำของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ได้ละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของนายเอกตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ในกรณีใดหรือไม่ เพราะเหตุใด และหากนายเอกจะยื่น คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ...” ท่านจะแนะนำนายเอกในกรณีนี้อย่างไร เพราะเหตุใด ให้ยกหลักกฎหมายประกอบเหตุผลในการตอบโดยชัดเจน

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔ คัดค้านการที่รัฐจะละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้ สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงาน ของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๑๓ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่น คำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธี พิจารณาของศาล รัฐธรรมนูญ

แนวคำตอบ (ต่อ)

วินิจฉัย

กรณีอุทธรณ์ การที่นายโทผู้ว่าการไฟฟ้าฯ ได้ยื่นข้อมูลบัญชีทรัพย์สินฯ ต่อ ป.ป.ช. นั้น ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องเปิดเผยแก่สาธารณะแต่อย่างใด และการที่นายเอกได้ขอข้อมูลบัญชีทรัพย์สินฯ ของนายโทที่ได้ยื่นต่อ ป.ป.ช. นั้นก็เพื่อรวบรวมและนำไปเป็นหลักฐานเอาผิดนายโทในทางคดีเท่านั้น นายเอกจึงไม่อาจเข้าถึงข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่นได้ เพราะการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวในกรณีนี้ถือเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลอื่นโดยไม่มีเหตุอันควร ดังนั้น การที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลฯ ได้มีคำสั่งแจ้งแก่นายเอกตามที่ได้อุทธรณ์ว่า การที่สำนักงาน ป.ป.ช. มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลบัญชีทรัพย์สินฯ ของนายโทนั้น จึงไม่ได้เป็นการละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของนายเอกตามที่รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้การคุ้มครองไว้แต่อย่างใด (ตามมาตรา ๔, ๒๕ และ ๔๑) นายเอกจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยกรณีนี้ไม่ได้ เพราะไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๓ แห่งรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

สรุป ข้าพเจ้าจะแนะนำแก่นายเอกว่า นายเอกจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ไม่ได้

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๑

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนายเสริมต่อศาลอาญาว่ากระทำความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ ระหว่างการพิจารณาสืบพยานโจทก์ในเสริมยื่นคำร้องต่อศาลอาญาโดยโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๖) พ. ศ. ๒๕๖๐ ที่โจทก์บรรยายฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยนั้นมีผลเป็นการจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลแต่มิได้ระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้ด้วยจึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๒๖ ซึ่งบัญญัติว่า "การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคล...ต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย" บทบัญญัติของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๖) พ. ศ. ๒๕๖๐ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และในเสริมยังได้บรรยายมาในคำร้องอีกว่าตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ. ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ ที่บัญญัติว่า "...คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นที่สุด" เป็นการเลือกปฏิบัติจึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๗ วรคสามขอให้ศาลอาญาส่งเรื่องไป ศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของบทบัญญัติของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๖) พ. ศ. ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ. ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ ศาลอาญามีคำสั่งยกคำร้องและดำเนินการสืบพยานต่อไป

ให้วินิจฉัยว่าศาลอาญามีอำนาจสั่งคำร้องนี้หรือไม่และคำสั่งนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ข้อโต้แย้งของคู่ความจะเข้าหลักเกณฑ์ที่ต้องส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือไม่นั้นศาลอาญามีอำนาจสั่งคำร้องได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๒๑๒

คำสั่งศาลอาญาชอบด้วยกฎหมายเพราะข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๖) พ. ศ. ๒๕๖๐ มิได้ระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๒๖ นั้น เป็นข้อโต้แย้งเรื่องกระบวนการตราบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหลังจากกฎหมายใช้บังคับแล้วตามมาตรา ๒๑๒ ไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๕๑)

คดีนี้อยู่ระหว่างการสืบพยานศาลชั้นต้นยังมิได้มีคำพิพากษาจึงไม่มีกรณีที่ศาลจะใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ. ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ บังคับแก่คดีที่ยังอยู่ระหว่างการสืบพยานโจทก์ศาลอาญายังไม่มีคำพิพากษาว่าจะลงโทษจำเลยหรือยกฟ้องโจทก์แต่อย่างใดศาลอาญาจึงไม่ใช่ศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่โต้แย้งนั้นบังคับแก่คดีกรณีจึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๒๑๒ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๔/๒๕๔๘ และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๐ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/ ๒๕๖๑) ที่ศาลอาญาไม่สั่งข้อโต้แย้งของจำเลยไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๐ ปีการศึกษา ๒๕๖๐

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องบริษัทมีลาภ จำกัด และนายชมผู้จัดการบริษัทมีลาภ จำกัด ต่อศาลชั้นต้นกล่าวหาว่า บริษัทมีลาภจำกัด จัดสร้างพระเครื่อง แล้วโฆษณาประชาสัมพันธ์เกินความจริง โดยนายชมทราบแผนการประชาสัมพันธ์ที่เกินความจริงดังกล่าวดีแต่ไม่ห้ามจนเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิด ทั้งยังช่วยประชาสัมพันธ์ด้วยขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๒๒(๑), ๕๙ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑, ๓๔๓, ๘๓, ๙๑ จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น นายชมยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๙ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่ทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้น

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๐ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ (ต่อ)

กระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆด้วย” เป็นการสันนิษฐานความผิดโดยอาศัยสถานะของบุคคล ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่ว่าในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ส่งเรื่องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย วันเดียวกันนายชมยังไปยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญมีสาระสำคัญว่าการที่พนักงานสอบสวนไม่ดำเนินคดีแก่นายเดช พนักงานของบริษัทมีลาก จำกัด ผู้วางแผนการโฆษณาประชาสัมพันธ์พระเครื่องเกินความจริง โดยกั้นนายเดชไว้เป็นพยาน เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อนายชม ขอให้วินิจฉัยว่า การสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีนี้ขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗

ให้วินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยคำร้องของนายชมทั้งสองฉบับอย่างไร

แนวคำตอบ

คำร้องของนายชมที่ยื่นต่อศาลชั้นต้นและศาลชั้นต้นส่งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เป็นกรณี คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและไม่ปรากฏว่าศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญ จึงต้องรับคำร้องของนายชมไว้พิจารณา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๙ เป็นกฎหมายที่ถือเอาการกระทำของผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งก่อให้เกิดการกระทำ ความผิดของนิติบุคคลว่าต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำของตนเองจึงมิใช่บทสันนิษฐานความผิดของกรรมการ ผู้จัดการ ฯลฯ ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อนตั้งแต่เริ่มคดี โจทก์ยังคงมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของบุคคลดังกล่าวก่อนว่าเป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผลแห่งการกระทำของตน ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๙ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง (เทียบคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๕๖)

แนวคำตอบ (ต่อ)

ผู้ที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ จะต้องเป็นบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองด้วยกรณีตามคำร้องของนายชม นายชมต้องการให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติต่อตนเหมือนดังที่ปฏิบัติต่อนายเดชตามหลักความเสมอภาค แต่นายชมจะอ้างเช่นนั้นได้ต่อนายชมมีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่ได้รับสิทธินั้น การที่นายชมสมควรถูกดำเนินคดีหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานเป็นสำคัญ นายชมจะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่มีผลให้นายชมไม่ต้องถูกดำเนินคดีโดยยกข้ออ้างเพียงว่าไม่มีการดำเนินคดีกับผู้อื่นนั้นไม่ได้ คำร้องของนายชมไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๓ ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องสั่งไม่รับคำร้องของนายชมไว้พิจารณาวินิจฉัย (เทียบคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๐)

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) พ.ศ. ๒๕๖๑

นายดำผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศรายชื่อนายดำเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยอ้างเหตุว่านายดำเป็นบุคคลล้มละลายทั้งที่คดีนายดำยังอยู่ในชั้นพิจารณาคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายที่ศาลล้มละลายกลางขอให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งมีคำสั่งให้นายดำเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำคัดค้านยืนยันว่านายดำไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ในวันนัดพร้อมคู่ความแถลงรับข้อเท็จจริงกันว่าคดีนายดำอยู่ในชั้นพิจารณาขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายที่ศาลล้มละลายกลางจริงผู้รับมอบอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งแถลงด้วยว่ากรณีของนายดำมีข้อสงสัยว่าหลักฐานการเสียภาษีเงินได้ถูกต้องหรือไม่แต่เจ้าหน้าที่ยังไม่มีเวลาไปตรวจสอบศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งมีคำสั่งว่าคดีไม่จำต้องไต่สวนพยานหลักฐานและให้นัดฟังคำสั่งหลังจากนั้น ๓ วันก่อนวันนัดฟังคำ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง นายดำยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งขอให้ส่งข้อโต้แย้งของตนไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๗ (๓) ที่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง แบบบัญชีรายชื่อแสดงหลักฐานการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาติดต่อกันเป็นเวลา ๓ ปีชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๙๘ อันเป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะการไม่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาหรือเสียไม่ครบถ้วนมิใช่ลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ วันเดียวกันนายดำยังได้ไปยื่นฟ้องคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อศาลอาญากล่าวหาว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคเดียวกับตนหลายคนในขณะที่ประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคคู่แข่งสำคัญทุกคนโดยมีเจตนาที่จะช่วยให้พรรคคู่แข่งสำคัญชนะการเลือกตั้ง อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๕๗ พร้อมกับยื่นคำแถลงขอให้ศาลอาญานัดไต่สวนมูลฟ้องภายในวันเลือกตั้ง

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) พ.ศ. ๒๕๖๑ (ต่อ)

ให้วินิจฉัยว่า

(ก) ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะต้องส่งข้อโต้แย้งของนายดำไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือไม่

(ข) เมื่อได้ข้อยุติเกี่ยวกับข้อโต้แย้งเรื่องบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแล้วศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะมีคำสั่งให้นายดำเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามคำร้องหรือไม่

(ค) ศาลอาญาจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเกี่ยวกับคำฟ้องของนายดำอย่างไร

แนวคำตอบ

(ก) ข้อโต้แย้งของคู่ความในคดีที่ศาลที่พิจารณาคดีจะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่งต้องเป็นข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่คดีนี้ไม่มีประเด็นที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะต้องนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๗ (๓) มาใช้ในการวินิจฉัยคดี จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจึงไม่จำเป็นต้องส่งข้อโต้แย้งของนายดำไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย (เทียบคำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๕๔)

(ข) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๒) บัญญัติลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลายเมื่อนายดำต้องคำพิพากษาว่าเป็นบุคคลล้มละลายในคดีของนายดำอยู่ในชั้นพิจารณาคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายแต่เมื่อในวันสมัครรับเลือกตั้งในต้นยังไม่หลุดพ้นจากการล้มละลายในคำจึงเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิ สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งต้องมีคำสั่งยกคำร้องของนายดำ (เทียบคำสั่งศาลฎีกาที่ ๕๐๖๖ /๒๕๕๔)

แนวคำตอบ (ต่อ)

(ค) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๒๓๔ (๑) บัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระซึ่งหมายรวมถึงคณะกรรมการเลือกตั้งทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายและหากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ก็ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๓๕ (๒) เมื่อการดำเนินการกับคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว นายดำจึงไม่มีอำนาจฟ้องคดีนี้ต่อศาลอาญา ศาลอาญาต้องมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องของนายดำ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๘๘- ๔๒๘๙/ ๒๕๖๐

คำฟ้องของโจทก์บรรยายการกระทำของจำเลยทั้งสองเกี่ยวกับเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองว่าจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรีออกประกาศเรื่องพื้นที่ปรากฏเหตุ กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ. ศ. ๒๕๕๑ จากนั้นอาศัยอำนาจตามความในพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล พร้อมจัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินมีจำเลยที่ ๒ รองนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการการออกคำสั่งของจำเลยทั้งสองที่ให้เจ้าหน้าที่ทหารผลักดันผู้ชุมนุมสลายการชุมนุมกระชับพื้นที่หรือขอคืนพื้นที่โดยอาวุธที่ใช้ใน ราชการสงครามเป็นเหตุให้มีผู้ถึงแก่ความตายหลายคน และรับ อันตรายสาหัสมาเป็นเหตุการณ์หาว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันก่อให้เกิดผู้อื่น กระทำความผิดฆ่าผู้อื่นและพยายามฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตาม ป.อ. มาตรา ๘๐,๘๓,๘๔ และ ๒๘๘ แสดงว่าการกระทำที่โจทก์และโจทก์ร่วมทั้งสองอ้างว่าจำเลยทั้งสองได้กระทำความผิดเกิดขึ้นจากการออกคำสั่งบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินขณะที่จำเลยทั้งสองปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกับรองนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้อำนวยการ ศ.อ.ฉ. หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินพ.ศ. ๒๕๔๘ ตามลำดับ โจทก์และโจทก์ร่วมทั้งสองนี้ได้ฟ้องจำเลยทั้งสองในฐานะส่วนตัวจึงเป็นการดำเนินคดีแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรณีที่นายกรัฐมนตรีกับข้าราชการการเมืองถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ตามประมวลกฎหมายอาญาและกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่นและเป็นการกระทำความผิดเดียวกับตามฟ้องของโจทก์และโจทก์ร่วมทั้งสองในทั้งสองสำนวนที่กล่าวหาว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นและพยายามฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญกำหนดขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีประเภทนี้ไว้โดยเฉพาะแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป แต่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นพนักงานสอบสวนและได้ทำการสอบสวนคดีนี้แล้วเสนอความเห็นสั่งฟ้องจำเลยทั้งสองหลังจากนั้นส่งสำนวนให้แก่พนักงานอัยการและพนักงานอัยการโดยอัยการสูงสุดออกคำสั่งฟ้องจำเลยทั้งสองตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๔๓ วรรคท้าย เพราะเป็นคดีฆาตกรรมซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตายต่อศาลอาญากระบวนการสอบสวนและสั่งฟ้องคดีนี้จึงไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนและช่องทางตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ซึ่งคดีนี้อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังนั้นศาลอาญาจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งสองสำนวนนี้ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนศาลชั้นต้นชอบที่จะยกขึ้นวินิจฉัยได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔ ๒๔๒ (๕) ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) พ.ศ. ๒๕๖๐

ก่อนสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร นายเด่นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชัรบรยนต์ชนกับรยนต์ของนายขึ้น กรรมการการเลือกตั้ง ได้รับบาดเจ็บสาหัสทั้งคู่ เจ้าพนักงานตำรวจตรวจพบเมทแอมเฟตามีนในรยนต์ของนายเด่น ๒๐,๐๐๐ เม็ด ต่อมาพนักงานอัยการฟ้องนายเด่นกับนายขึ้นข้อหากระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสกับฟ้องนายเด่นข้อหาเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวนายเด่นและให้ชั่งระหว่างพิจารณา ขณะเดียวกันนายเด่นฟ้องนายขึ้นเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายโดยกล่าวหาว่าชัรบรยนต์โดยประมาททำให้ตนได้รับความเสียหาย ระหว่างการพิจารณาคดีมีพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎร และมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างซึ่งเสียชีวิต ประธานสภาผู้แทนราษฎรร้องขอให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาปล่อย นายเด่น ศาลมีคำสั่งให้ปล่อยนายเด่นโดยให้ทำสัญญาประกันตราค่าประกันห้าล้านบาทและให้วางหลักประกัน พร้อมกำหนด เงื่อนไขห้ามเดินทางออกนอกประเทศ นายเด่นโต้แย้งคัดค้านว่า ตนได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่จะไม่ถูกคุมขังใน ระหว่างสมัยประชุม ศาลต้องปล่อยทันที โดยจะสั่งให้มีประกันและกำหนดเงื่อนไขใดๆ ไม่ได้ ทั้งการที่ศาลตราค่าหลักประกัน ห้าล้านบาทเป็นการเรียกประกันจนเกินควร และการสั่งห้ามออกนอกประเทศเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญ คุ้มครองอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๙ ขอให้ ศาลส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าคำสั่งศาลขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ส่วนในคดีแพ่งนายเด่นอ้างนายขึ้น เป็นพยานฝ่ายตนเองและขอต่อศาลให้ออกหมายเรียกนายขึ้นมาศาล ศาลออกหมายเรียกตามคำขอ นายขึ้นโต้แย้งว่า ศาล ออกหมายเรียกตนไม่ได้เพราะอยู่ในระหว่างที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง เพราะการไปเป็นพยาน จะเป็นการขัดขวางต่อการปฏิบัติหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้ง

ให้วินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งของนายเด่นกับนายขึ้นฟังขึ้นหรือไม่ และศาลต้องส่งข้อโต้แย้งของนายเด่นไปศาล รัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยหรือไม่

แนวคำตอบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คမ်းหรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร...ไปทำการสอบสวนในฐานะที่เป็นสมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา... และวรรคสามบัญญัติว่า ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.ถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอโดยศาลจะสั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ นายเด่นถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาก่อนสมัยประชุม ต่อมาในสมัยประชุม ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ร้องขอให้ปล่อย เมื่อศาลสั่งให้ปล่อยนายเด่น ศาลจึงมีอำนาจสั่งให้ทำสัญญาประกันและมีหลักประกันได้ตามบทบัญญัติข้างต้น ข้อโต้แย้งของนายเด่นข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

ส่วนคำขอของนายเด่นที่ขอให้ศาลส่งคำโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ บัญญัติว่า ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้นให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย... กรณีนี้ไม่ใช่เป็นการโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะนำมาใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

แนวคำตอบ (ต่อ)

แต่เป็นการโต้แย้งว่าการที่ศาลตีราคาประกันสูงเกินควรและกำหนดเงื่อนไขห้ามออกนอกประเทศ เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และ มาตรา ๒๙ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่ศาลจะต้องส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๒ ศาลจึงไม่ต้องส่งข้อโต้แย้งของนายเด่นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสำหรับข้อโต้แย้งของนายชินนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร... มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คမ်းขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปสอบสวน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง... ตามบทบัญญัติดังกล่าวกรรมการการเลือกตั้งจะได้รับความคุ้มกันใน อันที่จะไม่ถูกหมายเรียกไปทำการสอบสวนเท่านั้น กรณีตามปัญหาเป็นเรื่องที่ศาลหมายเรียกนาย ชินให้มาศาลเพื่อเป็นพยานจึงไม่ต้องห้ามตามบทบัญญัติดังกล่าว ศาลจึงมีอำนาจหมายเรียกนาย ชินมาเป็นพยานได้ ข้อโต้แย้งของนายชินฟังไม่ขึ้น

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามเล็ก) พ.ศ. ๒๕๖๑

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนายไก่อสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรกับนายกั๋งต่อศาลชั้นต้นกล่าวหาว่า ร่วมกันฉ้อโกงประชาชนโดยร่วมกันหลอกลวงนายกบสมาชิกรัฐสภาและประชาชน ด้วยการแสดงข้อความ อันเป็นเท็จต่อนายกบและประชาชนและร่วมกันปลอมเอกสารราชการ ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา ๓๔๑, ๓๔๓, ๒๖๔, ๒๖๕, ๘๓, ๙๑ ต่อมาในระหว่างสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรซึ่งกำหนด นัดประชุมทุกวันพุธและวันพฤหัสบดีของสัปดาห์ ศาลชั้นต้นได้นัดสืบพยานคดีนี้ในวันจันทร์และวันอังคาร นายไก่อได้ยื่นคำร้องโต้แย้งว่า ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาต จากสภาผู้แทนราษฎรก่อน ซึ่งคดีนี้ยังมิได้รับอนุญาตแต่ประการใด ส่วนนายกั๋งไปยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการ แผ่นดินขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่ร้อยตำรวจเอกดำพนักงานสอบสวน ขอฝากขังนายกั๋งในคดีนี้เป็นเวลารวมกันสี่สิบแปดวันนับแต่วันจับกุม แม้จะอยู่ในระยะเวลาตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ แต่ก็เป็น การควบคุมไว้เกินกว่าที่จำเป็น เป็นการละเมิดต่อสิทธิ เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และ มาตรา ๒๙ นอกจากนี้นายไก่อยังได้ไปยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า นาย ไก่อได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่านายกบมีพฤติการณ์ทุจริตต่อ หน้าที่ แต่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการล่าช้า ทำให้พยานเอกสารต่างๆ อาจถูกทำลายและไม่แจ้งผลสืบหน้าใดๆ แก่นายไก่อ ขอให้วินิจฉัยว่า การกระทำของคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕, ๒๗, ๔๑

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามเล็ก) พ.ศ. ๒๕๖๑ (ต่อ)

ให้วินิจฉัยว่า

(ก) ข้อโต้แย้งของนายไก่อีกที่ว่า ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมมิได้ฟังขึ้นหรือไม่

(ข) ผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องสั่งคำร้องของนายกุ้งอย่างไร

(ค) คำร้องของนายไก่อ้างด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ หรือไม่

แนวคำตอบ

(ก) ข้อโต้แย้งของนายไก่อที่ว่า ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมมิได้นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมาประชุมสภา บทบัญญัติดังกล่าวมีผลว่า ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ว่าจะเป็น การฟ้องตั้งแต่ก่อนเปิดสมัยประชุมรัฐสภาหรือเพิ่งฟ้องในระหว่างประชุมรัฐสภา ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ เพียงแต่การพิจารณาคดีจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ผู้ต้องหาจะไปประชุมสภา ดังนั้น ศาลชั้นต้นจึงสามารถสืบพยานอันเป็นการพิจารณาคดีในวันจันทร์และวันอังคารซึ่งไม่ตรงกับวันที่มีการประชุมสภาได้ ข้อโต้แย้งของนายไก่อฟังไม่ขึ้น

(ข) ส่วนคำร้องของนายกุ้งที่ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา วินิจฉัยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๑ บัญญัติว่า ในการปฏิบัติหน้าที่

ตามมาตรา ๒๓๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีกรณีดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า...

แนวคำตอบ (ต่อ)

การที่นายกังไต้แย้งว่า ร้อยตำรวจเอกดำพนักงานสอบสวนขอฝากขังนายกังเป็นเวลารวมกันสี่สิบแปดวัน นับแต่วันจับกุม แม้จะอยู่ในระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๘๗ แต่ก็เป็นการควบคุมไว้เกินกว่าที่จำเป็น เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๙ นั้น กรณีจึงไม่ใช่เป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงไม่ต้องส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๐๒/๒๕๔๒)

(ค) ผู้ที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ จะต้องแสดงให้เห็นว่าสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ถูกละเมิดอย่างไร กรณีตามคำร้องของนายไก่อไม่ปรากฏว่ามีการกระทำใดที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของนายไก่อ เพราะความล่าช้าในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และการไม่ได้แจ้งผลความคืบหน้าให้นายไก่อทราบ มิใช่การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของนายไก่อ คำร้องของนายไก่อไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๓ (เทียบคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙/๒๕๖๐)

บทที่ ๓

คดีที่เกี่ยวข้องกับพระราชกำหนด

๑. ประเภทของพระราชกำหนด

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้”

(ต่อ)

มาตรา ๑๗๔ “ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้”

พระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงมี ๒ ประเภท ได้แก่

๑) พระราชกำหนดทั่วไป เป็นพระราชกำหนดที่ตราขึ้นโดยมีเงื่อนไข ๒ ประการ

(๑) เป็นการตราเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง

(๒) เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง

๒) พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรและเงินตรา เป็นพระราชกำหนดที่ตราขึ้นโดยมีเงื่อนไข ๒ ประการ ตามมาตรา ๑๗๔ วรรคหนึ่ง ได้แก่

(๑) มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยรีบด่วนและเป็นการลับ

(๒) เป็นการตราเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน

(ต่อ)

๒. ขั้นตอนการตราพระราชกำหนด

ในกรณีที่ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีเห็นว่า มีความจำเป็นต้องรีบออกกฎหมายในเรื่องใดและเป็นไปตามเงื่อนไขข้างต้น คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่ออกพระราชกำหนดในเรื่องนั้นมาใช้บังคับได้ทันที โดยการนำพระราชกำหนดขึ้นทูลเกล้าฯเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา พระราชกำหนดนั้นจะมีผลใช้บังคับตั้งเช่นพระราชบัญญัติ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ตอนท้าย

๓. การตรวจสอบการตราพระราชกำหนด

ก. การตรวจสอบโดยรัฐสภา ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๔ วรรคสอง มาตรา ๑๗๒ วรรคสาม บัญญัติว่า “ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติหรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ แต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบต่อกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น”

(ต่อ)

มาตรา ๑๗๔ วรรคสอง บัญญัติว่า ให้นำความในมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก และวรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่พระราชกำหนดที่ตราขึ้นตาม วรรคหนึ่ง (พระราชกำหนดที่เกี่ยวข้องด้วยภาษีอากรและเงินตรา) โดยอนุโลม แต่ถ้าเป็น การตราขึ้นในระหว่างสมัยประชุม จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บทบัญญัติมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม และมาตรา ๑๗๔ วรรคสอง มีผลให้ คณะรัฐมนตรีต้องเสนอพระราชกำหนดต่อรัฐสภาภายในกำหนดเวลาดังนี้

(ต่อ)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการตกไปของพระราชกำหนด

๑) การใดที่กระทำไปในระหว่างที่พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับ ต้องถือว่ามิผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ตามความในมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ตอนท้าย ที่ว่า “ ... ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไป ในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น ”

๒) หากพระราชกำหนดนั้น มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดและพระราชกำหนดนั้นต้องตกไป ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่ การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสี่ และการอนุมัติ หรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด นายกรัฐมนตรีต้องนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติจะมีผลตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหก

(ต่อ)

ตัวอย่างกรณีรัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ตอนท้าย

เช่น คณะรัฐมนตรีตราพระราชกำหนดเก็บภาษีมรดกประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ มีสาระสำคัญว่า ผู้ที่ได้รับมรดกต้องเสียภาษีมรดกร้อยละ ๐.๑ ของมูลค่ามรดกที่ได้รับภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับมรดก ในวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๒ นางสาวฟ้าและนายดำต่างได้รับมรดกจากบิดาที่เสียชีวิตเป็นที่ดินคนละ ๑ แปลง ราคาแปลงละ ๑ ล้านบาท วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ นางสาวฟ้าทราบว่ามีกฎหมายใหม่ออกมาเก็บภาษีมรดก จึงรีบนำเงินจำนวน ๑ แสนบาท ไปจ่ายภาษีให้รัฐ ส่วนนายดำรู้สึกเสียดายเงิน จึงตั้งใจว่าจะไปจ่ายภาษีในวันครบกำหนด ต่อมาวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ ปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าว คณะรัฐมนตรีนำลงประกาศราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๒

ดังนี้ เงินภาษีมรดกที่นางสาวฟ้าจ่ายไปเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ นางสาวฟ้าเรียกคืนไม่ได้ เพราะการที่สภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดเก็บภาษีมรดก แม้มีผลให้พระราชกำหนดเก็บภาษีมรดกนั้นเป็นอันตกไปนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาคือวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๔๘ แต่ไม่กระทบการที่ได้เป็นไปในระหว่างใช้พระราชกำหนดนั้นคือในช่วงระหว่างวันที่ ๑ มิถุนายน ๑๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๘ ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ตอนท้าย รัฐจึงมีสิทธิโดยชอบในเงินภาษีมรดกที่นางสาวฟ้าจ่ายให้รัฐ ส่วนนายดำที่ยังไม่จ่ายเงินภาษี เมื่อพระราชกำหนดเก็บภาษีมรดกเป็นอันตกไปแล้ว ไม่มีกฎหมายใดมาบังคับนายดำให้ต้องจ่ายภาษีมรดก รัฐจะเรียกให้นายดำจ่ายภาษีมรดกไม่ได้

ตัวอย่างกรณีที่เกิดขึ้นจริงตามคำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๓๕

(ต่อ)

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๓๕

ข้อเท็จจริง

- ๑๗ ถึง ๒๑ พ.ค.๓๕ มีการชุมนุมทางการเมือง มีคนถูกจับ ๓,๕๒๗ คน
- ๒๓ พ.ค.๓๕ คณะรัฐมนตรีออก “ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมฯ พ.ศ.๒๕๓๕ ”
- ต่อมา รัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด
- ขณะนั้นใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๓๔ มีม.๑๗๒ ว.๓ บัญญัติว่า “ การตกไปของพระราชกำหนดไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น ”

(ต่อ)

- พระราชกำหนดฉบับนี้มีความในมาตรา ๓ ว่า “ บรรดาการกระทำทั้งหลาย ทั้งสิ้นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมกันระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ และได้กระทำในระหว่างวันดังกล่าว ไม่ได้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ หากการ กระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดย สิ้นเชิง”
- ปัญหา คือ การตกไปของพระราชกำหนด มีผลต่อผู้ถูกจับที่อยู่ระหว่างการ สอบสวนของพนักงานสอบสวนการสังคดีของพนักงานอัยการ และคดีที่ไปถึง ศาลแล้ว อย่างไรหรือไม่
- คณะรัฐมนตรีชุดนายชวน หลีกภัย ส่งปัญหาดังกล่าวไปให้ตุลาการรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยเป็นคำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๓๕

(ต่อ)

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คำว่า การตกไปของพระราชกำหนดไม่กระทบกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น หมายถึง กิจการใดๆไม่ว่าจะเป็นผลอันเกิดขึ้นจากบทบัญญัติของพระราชกำหนด หรือการกระทำ ผลของการกระทำประโยชน์ หรือสิ่งอื่นใดที่ได้เกิดขึ้นได้มีขึ้น หรือได้รับแล้วอันเนื่องจากการปฏิบัติการตามบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดนั้น นับแต่วันที่พระราชกำหนดมีผลใช้บังคับจนถึงวันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดมีผล **กรณีนี้กิจการที่ได้เป็นไปฯ ที่ไม่ถูกกระทบเพราะการตกไปของพระราชกำหนดคือการพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง**

ข.การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ (ต่อ)

เนื่องจากการตราพระราชกำหนดเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยในกรณียกเว้นของฝ่ายบริหาร ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดโดยเคร่งครัด จึงต้องมีระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๗๓ มีหลักการสำคัญคือให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดนั้นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่ มาตรา ๑๗๓ " ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับเรื่อง และให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่"

(ต่อ)

หลักเกณฑ์การตรวจสอบการตราพระราชกำหนดโดยศาลรัฐธรรมนูญ

(อ.มานิตย์)

๑. เวลาที่จะยื่นเรื่อง คือ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนด
๒. ผู้มีสิทธิยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ประธานสภาผู้แทนหรือประธานวุฒิสภา โดยส.ส. หรือ ส.ว. ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเข้าชื่อเสนอต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
๓. เรื่องที่จะยื่น ต้องเป็นการเห็นว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ตราขึ้นโดยไม่เป็นไปเพื่อ
 - ๑) ประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ
 - ๒) ความปลอดภัยสาธารณะ
 - ๓) ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือ
 - ๔) ป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ
๔. ประธานสภาฯ แล้วแต่กรณีต้องยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๓ วันนับแต่ได้รับความความเห็นจากสมาชิกสภา

(ต่อ)

ข้อสังเกต

(๑) ไม่สามารถยกประเด็นการตราพระราชกำหนดนั้นมีกรณีฉุกเฉินหรือไม่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ เหมือนดังเช่นรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ บางฉบับ

(๒) ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักเกณฑ์การตราพระราชกำหนดไว้เป็นการเฉพาะต่างไปจากพระราชบัญญัติ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการตราพระราชกำหนดไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา ๑๗๓ แต่ทั้งนี้มีข้อควรพึงสังเกตว่าบทบัญญัตินี้เป็นการกำหนดเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ตรวจสอบพระราชกำหนดเท่านั้น พระราชกำหนดในฐานะที่เป็น “กฎหมาย” ในความหมายของรัฐธรรมนูญ ย่อมสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามระบบการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญหลังประกาศใช้ (คือ ตรวจสอบโดยผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ตรวจสอบโดยศาลเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๒ หรือผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากพระราชกำหนดเรื่องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๓)

(ต่อ)

ตัวอย่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชกำหนด เช่น

- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๙-๓๐/๒๕๔๗ เรื่อง การตราพระราชกำหนด เกี่ยวกับการก่อการร้าย เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่
- ข้อเท็จจริงโดยย่อ คณะรัฐมนตรีได้ตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ กำหนดความผิดฐานก่อการร้ายขึ้นใหม่ อีกทั้งยังให้ผู้ก่อการร้ายที่กระทำผิดนอกราชอาณาจักรต้องรับโทษในราชอาณาจักร ส่วนพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.๒๕๔๒ พ.ศ.๒๕๔๖ เพิ่มให้ความผิดฐานก่อการร้ายเป็นอีกมูลฐานหนึ่งที่อยู่ภายใต้กฎหมายฟอกเงิน ซึ่งมีผู้เห็นว่าการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดจึงมีการเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

(ต่อ)

➤ ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า ประเทศไทยมีเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่แสดงถึงแนวโน้มและความเป็นไปได้ที่อาจเกิดการกระทำก่อการร้ายซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะขึ้นได้ ประกอบกับวาระสำคัญที่ประเทศไทยต้องเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมผู้นำเศรษฐกิจเอเปคในเดือนตุลาคม จึงเห็นได้ชัดเจนว่ามีความจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันที่ดีมีประสิทธิภาพ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีย่อมมีหน้าที่ต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำการก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทยได้ตามความจำเป็นโดยสมควรเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะขึ้นให้จงได้ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่นานาประเทศยอมรับกันว่าเป็นความผิดสากลและเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องร่วมมือกันดำเนินการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบภายในของตนให้การก่อการร้ายเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาอย่างรุนแรง เมื่อพระราชกำหนดนี้มีบทบัญญัติ

(ต่อ)

ที่ครอบคลุมไปถึงการกระทำอันเป็นการก่อการร้ายที่มีลักษณะเฉพาะโดยใช้ความรุนแรงในการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ และมีเจตนาพิเศษที่มุ่งบังคับรัฐบาลหรือให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมิได้บัญญัติให้ครอบคลุมถึงลักษณะการก่อการร้าย อีกทั้งการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาตามพระราชกำหนดนี้ นอกจากจะกำหนดฐานความผิดการก่อการร้ายให้ชัดเจนแล้ว ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการก่อการร้ายมิให้เกิดขึ้น โดยการกำหนดความผิดตั้งแต่ขั้นเตรียมการหรือสมคบกัน การเป็นผู้สนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลที่มีการกระทำอันเป็นการก่อการร้าย ทั้งนี้ได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายนอกราชอาณาจักร จะต้องได้รับโทษในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นวิธีการในการปราบปรามการก่อการร้ายให้ได้ผล เพราะการระงับการก่อการร้ายย่อมต้องอาศัยเหตุจากการคาดการณ์ทั้งสิ้น

(ต่อ)

ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มีบุคคลผู้ก่อการร้ายแฝงตัวในประเทศ หรือการสะสมอุปกรณ์ กำลังพล และการเตรียมการด้านการเงิน โดยไม่อาจปล่อยให้มีการกระทำจนเกิดผลเสียหายขึ้นก่อนได้ แต่ต้องสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อยุติการกระทำที่มีแนวโน้มว่าจะก่อการร้ายนั้น เนื่องจากหากมีการก่อการร้ายเกิดขึ้นจนเป็นผลสำเร็จแล้ว ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะย่อมจะเสียหายร้ายแรงและต้องใช้ระยะเวลายาวนานจึงจะฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพปกติขึ้นได้ ดังนั้น มาตรการตามกฎหมายดังกล่าวต้องสามารถตราขึ้นมาใช้บังคับให้ได้ทันกับสภาพเหตุการณ์ที่คาดการณ์ว่าอาจจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มิฉะนั้นจะไม่อาจรักษาความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะได้ จึงถือได้ว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง

(ต่อ)

- สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.๒๕๔๒ พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการและมาตรการในการป้องกันมิให้เกิดการก่อการร้ายด้วยการตัดแหล่งทุนทางการเงินอันเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญของการก่อการร้ายตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นการตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะเช่นเดียวกัน

ข้อสังเกต

- ที่ผ่านมามาตราฐานรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในการตรวจสอบกระบวนการการตราพระราชกำหนดว่าเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ พบว่า ทุกพระราชกำหนดที่เสนอให้ตรวจสอบเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

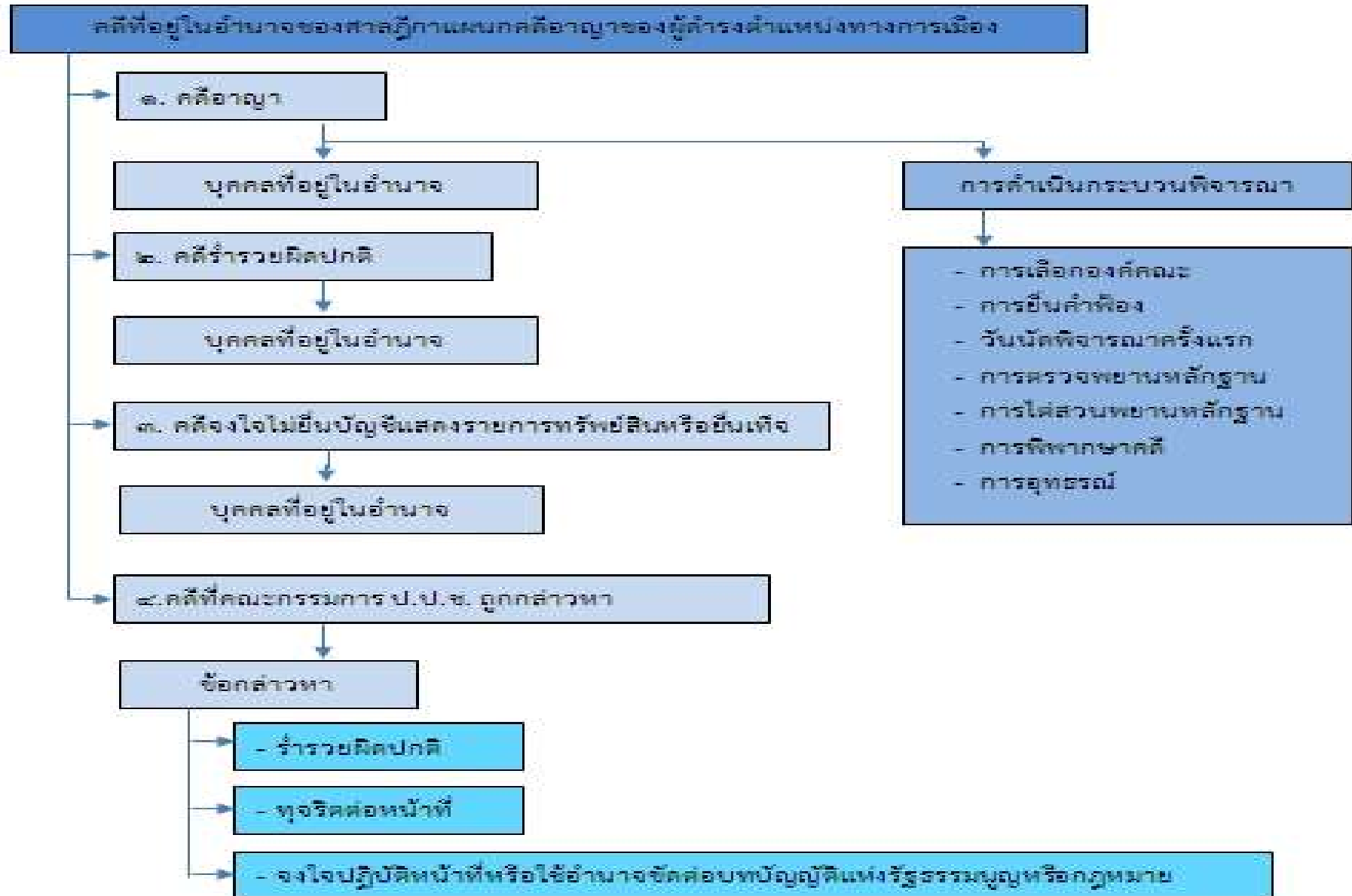
บทที่ ๔

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง

โครงสร้างบทที่ ๔

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

➤ การตรวจสอบทางการเมือง

- กระทุ้ง กรรมการการ ถอดถอน ยุติติไม่ว่างใจ

➤ การตรวจสอบทางอาญา

- ระบบศาลปกติ vs ระบบศาลพิเศษ

➤ การตรวจสอบทรัพย์สิน

- การยื่นบัญชีทรัพย์สิน
- คดีร่ำรวยผิดปกติ

➤ การตรวจสอบจริยธรรม

ลักษณะพิเศษของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

- เป็นแผนกคดีในศาลฎีกาที่ตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ
- องค์คณะพิพากษาเป็นองค์คณะใหญ่
- ผู้เสียหายฟ้องคดีเองไม่ได้
- วิธีพิจารณาคดีใช้ระบบไต่สวน
- องค์คณะต้องมีคำวินิจฉัยส่วนตน
- การอุทธรณ์ทำได้ยาก

ความแตกต่างระหว่างระบบกล่าวหา กับระบบไต่สวน

ระบบกล่าวหา

๑. ศาลต้องเป็นกลาง คู่ความมีหน้าที่เสนอความจริงต่อศาล

๒. เครื่องครัดกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ และการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

๓. มีข้อสงสัยต้องยกประโยชน์ให้แก่จำเลย

๔. รับฟังแต่พยานหลักฐานที่เสนอต่อหน้าศาล

๕. หมายความว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าระบบไต่สวน

ระบบไต่สวน

๑. ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงมากกว่าระบบกล่าวหา

๒. เน้นการค้นหาความจริงเป็นสำคัญ

๓. หลักยกประโยชน์ๆ ไม่นำมาใช้เว้นแต่พยายามทุกทางแล้ว ยังคงมีข้อสงสัยอยู่

๔. พยานหลักฐานที่ไม่ได้เสนอต่อหน้าศาลก็รับฟังได้

๕. หมายความว่ามีความเป็นไปได้น้อยกว่าระบบกล่าวหา

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ
ฉบับปี ๒๕๖๐

คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๑.คดีอาญา

๒.คดีร่ำรวยผิดปกติ

๓.คดีจิตใจไม่เย็นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน หรือหนี้สิน หรือยื่นเท็จ

๔.คดีคณะกรรมการ ป.ป.ช.กระทำความผิดเสียเอง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ และ พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑) ถึง (๔)

๑.คดีอาญา

ประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจ

- ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ (๑) และพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑) : ทุจริตต่อหน้าที่
- ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ :
 - (๑) ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่
 - (๒) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
 - (๓) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม
 - (๔) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
 - (๕) ประพฤติมิชอบ

(๑) ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่

- คำว่า ทุจริตต่อหน้าที่ หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น (ร่างพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ)
- เช่น ความผิดตาม ป.อาญา ม.๑๔๗ ถึง ๑๕๖ อันเป็นการกระทำความผิดหาผลประโยชน์ตามม.๑ (๑) แห่ง ป.อาญา รวม ๑๑ ฐานความผิด และความผิดตามม.๑๕๗ ในกรณีปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต

(๒) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เช่น

ความผิดตาม ป.อาญา ม.๑๕๘ ถึง ๑๖๖ เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ถึงกับต้องทุจริต รวม ๑๓ ฐานความผิด และความผิดตามม.๑๕๗ ในกรณีปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด

(๓) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เช่น

ความผิดตาม ป.อาญา ม.๒๐๐ ถึง ๒๐๓

(๔) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น

พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ (ม. ๑๓)

กฎหมายว่าด้วยการมีผลประโยชน์ทับซ้อน และกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ

ความผิดฐานฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ทางราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น หรือความผิดอื่นอันเนื่องมาจากการประพฤติมิชอบ

(๕) ประพฤติมิชอบ

หมายถึงการกระทำที่ไม่ใช่ทุจริตต่อหน้าที่ แต่เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดโดยอาศัยเหตุที่มีตำแหน่งหน้าที่ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรี ที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับการเก็บรักษาหรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

บุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลนี้

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

(๔) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(๕) ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

(๖) ผู้ให้สินบน

บุคคลตาม (๑) ถึง (๔) เป็นไปตามพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑) ส่วนบุคคลตาม (๕) และ (๖) เป็นไปตามมาตรา ๑๐ (๓)

พ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ ม.๔ ว.

๔

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายความว่า

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) ส.ส.

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น นอกจาก (๑) (๒) ตาม ก.ม.ว่าด้วยระเบียบ

ข้าราชการการเมือง

(๖) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ตาม ก.ม.ว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่าย

รัฐสภา

(๗) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ไม่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง)

ความหมาย : ข้าราชการการเมืองอื่น ตาม ม.๙ (๑)

๑. ข้าราชการการเมือง ตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการ
การเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ม. ๔(๘)-(๒๐)

๒. ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ตาม พ.ร.บ.ระเบียบ
ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๔ ม.๙๒(๑)-(๒๔)

ข้าราชการการเมืองตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ.๒๕๓๕ ม.๔ (๘) - (๒๐)

- (๘) ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
- (๙) ที่พิจารารองนายกรัฐมนตรี
- (๑๐) ที่พิจารารัฐมนตรีและรัฐมนตรีสำนักนายกฯ
- (๑๑) เลขธิการนายกรัฐมนตรี
- (๑๒) รองเลขธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
- (๑๓) โฆษกประจำสำนักนายกฯ
- (๑๔) รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๕) เลขานุการ รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๖) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- (๑๗) เลขานุการรัฐมนตรีกระทรวง
- (๑๘) ผ.ช.เลขานุการรัฐมนตรีกระทรวง
- (๑๙) เลขานุการรัฐมนตรีทบวง
- (๒๐) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีทบวง

ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง

ตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๔ ม.๙๒ (๑) – (๒๔)

(๑) ที่ปรึกษาประธานรัฐสภา	(๑๓) เลขานุการประธานสภาผู้แทนฯ
(๒) ที่ปรึกษารองประธานรัฐสภา	(๑๔) เลขานุการประธานวุฒิสภา
(๓) ที่ปรึกษาประธานสภาผู้แทนฯ	(๑๕) เลขานุการรองประธานสภาผู้แทนฯ
(๔) ที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา	(๑๖) เลขานุการรองประธานวุฒิสภา
(๕) ที่ปรึกษารองประธานสภาผู้แทนฯ	(๑๗) เลขานุการผู้นำฝ่ายค้าน
(๖) ที่ปรึกษารองประธานวุฒิสภา	(๑๘) ผู้ช่วยเลขานุการประธานรัฐสภา
(๗) ที่ปรึกษาผู้นำฝ่ายค้านฯ	(๑๙) ผู้ช่วยเลขานุการรองปร.รัฐสภา
(๘) โฆษกประธานสภาผู้แทนฯ	(๒๐) ผู้ช่วยเลขานุการประธานสภาผู้แทนฯ
(๙) โฆษกประธานวุฒิสภา	(๒๑) ผู้ช่วยเลขานุการ ปร.วุฒิสภา
(๑๐) โฆษกผู้นำฝ่ายค้านฯ	(๒๒) ผู้ช่วยเลขานุการรองปร.สภาผู้แทนฯ
(๑๑) เลขานุการประธานรัฐสภา	(๒๓) ผู้ช่วยเลขานุการ รองปร.วุฒิสภา
(๑๒) เลขานุการรองประธานรัฐสภา	(๒๔) ผู้ช่วยเลขานุการผู้นำฝ่ายค้าน

คำวินิจฉัยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ที่ อม.๔/๒๕๕๖

เลขานุการรองประธานวุฒิสภาเป็นข้าราชการการเมืองและเป็น

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตาม พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๔ มาตรา๙๒(๑๖) ประกอบ พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง (๖) มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯตามมาตรา ๓๒ และ มาตรา ๓๓

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๕๐/๒๕๔๗

ที่ปรึกษาประธานวุฒิสภาเป็นบุคคลตามพ.ร.บ.ระเบียบ
ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ.๒๕๑๘ ม.๖๑ (๓) (กฎหมายเก่า) เป็น
ข้าราชการการเมืองอื่น ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) ม.๒๙๑(๕)
มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ

บุคคลที่เคยเป็นปัญหาว่าอยู่ในความหมายของคำว่า ข้าราชการการเมืองอื่น หรือไม่

บุคคลตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.
๒๕๒๘ ม.๕๘ ที่บัญญัติว่า “ ให้ผู้ว่ากทม. รองผู้ว่ากทม. เลขานุการผู้ว่า
กทม. ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่ากทม. เลขานุการประธานสภากทม. เลขานุการ
รองประธานสภากทม. ประธานที่ปรึกษาและที่ปรึกษา เป็นข้าราชการ
การเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการเมือง”

อม.๓/๒๕๕๓

จำเลยที่ ๑ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๒ ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน

ข้อกล่าวหา

- จำเลยทั้งสองปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตในโครงการก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองต้นสนไปเชื่อมกับเคหะชุมชนธนบุรี ๑ เป็นเหตุให้กทม.ได้รับความเสียหาย เป็นเงิน ๙๘๕,๖๒๐ บาท เหตุเกิดระหว่าง ๑๓ ก.ค. ๒๕๔๑ ถึง ๓๐ ธ.ค. ๒๕๔๑ ขอให้ลงโทษตาม ป.อาญา ม.๑๕๗
- มีประเด็นต้องวินิจฉัยว่า : รองผู้ว่าฯกทม. เป็นข้าราชการการเมืองอื่นตามความหมายของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๕ ว.๑ หรือไม่

คำวินิจฉัย:

- รองผู้ว่าฯกทม.ไม่ใช่บุคคลตามรธน.ฉบับปี ๒๕๕๐ ม.๒๗๕ วรรคหนึ่ง
 - ข้าราชการการเมืองอื่น ต้องอยู่ในระดับเดียวกับตำแหน่งตามพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕
 - พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ม.๕๘ ว.๑ เพียงแต่กำหนดสถานะของผู้ดำรงตำแหน่งที่ระบุไว้ ให้แตกต่างจากข้าราชการประจำเท่านั้น
 - กรุงเทพมหานครเป็นเพียงราชการส่วนท้องถิ่นเทียบไม่ได้กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นผู้บริหารระดับชาติ

ลักษณะ : ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

๑.

ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง

มี ๒ กรณี

ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง
อีกคนหนึ่ง

๒.

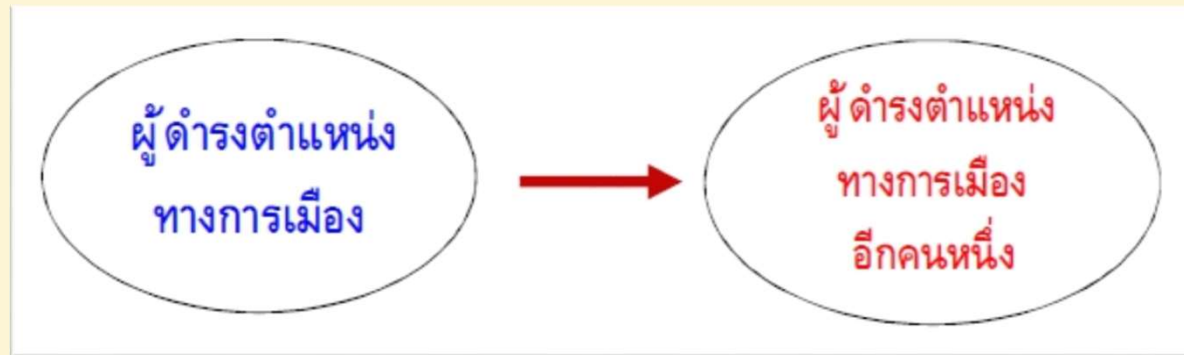
บุคคลอื่น
อาจเป็นราษฎร
หรือเจ้าหน้าที่รัฐ

ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง

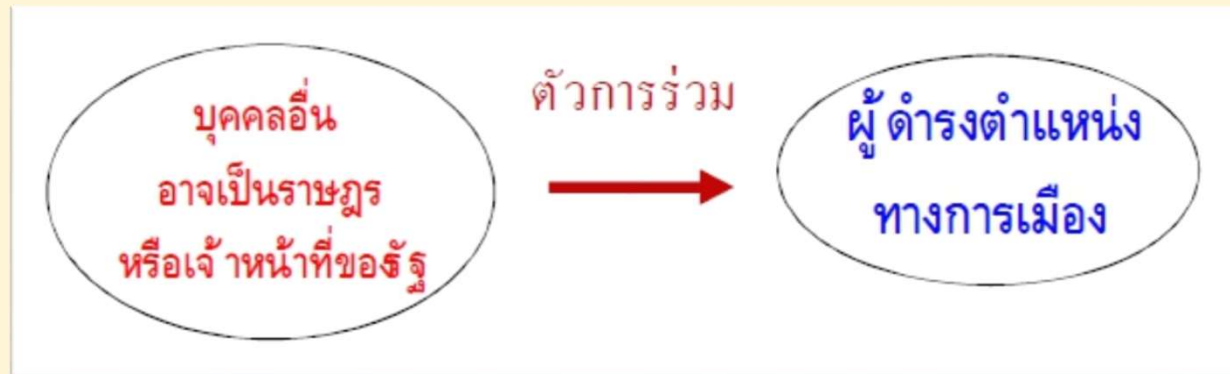
เป็นตัวการ
ผู้ใช้
ผู้สนับสนุน

ข้อสังเกต : ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

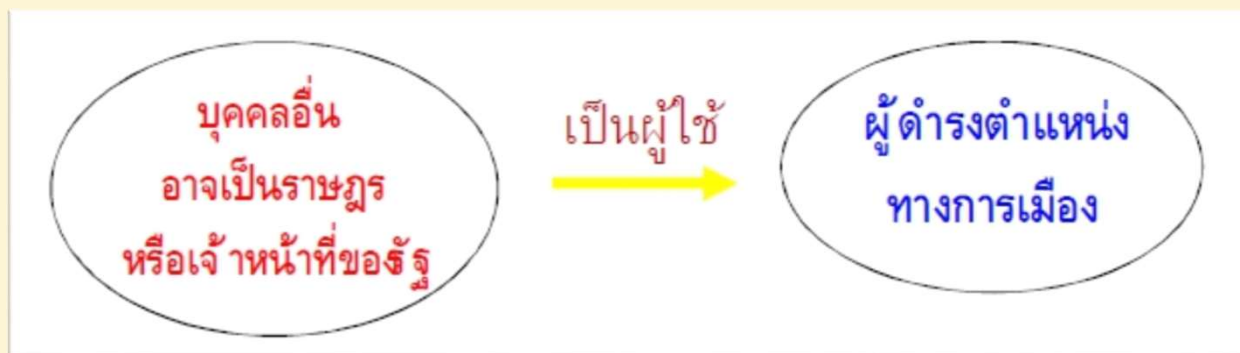
(๑) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ต้องเป็นการกระทำที่อยู่ในขอบอำนาจหน้าที่ จึงลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งฯ ที่เป็น ตัวการ ใช้ ผู้สนับสนุนการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งฯคนอื่นได้เพียงในฐานะผู้สนับสนุน

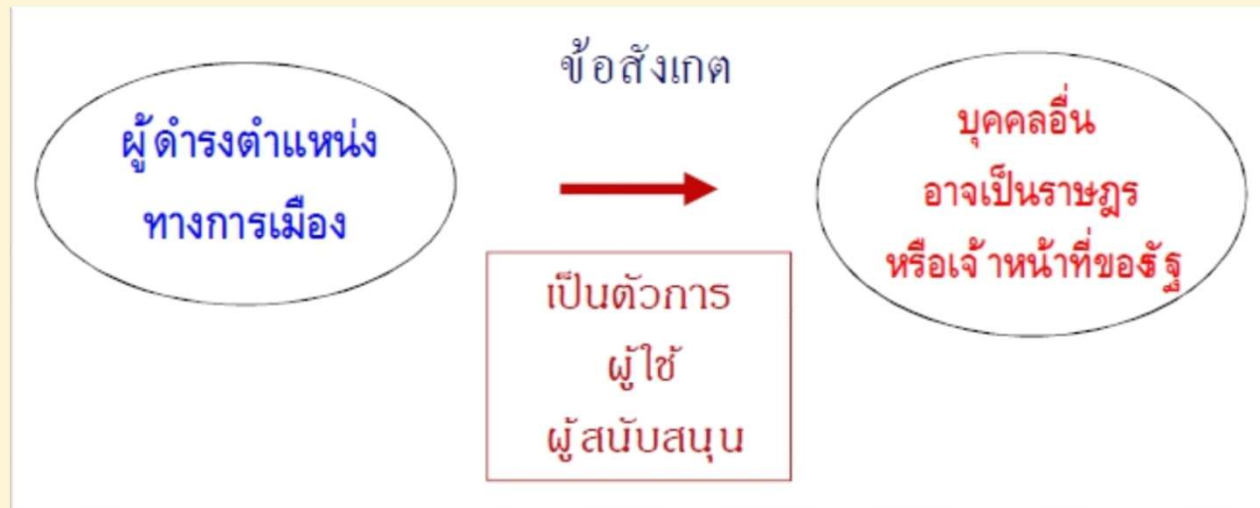

(๒) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ผู้กระทำความผิดต้องมีคุณสมบัติพิเศษคือเป็นเจ้าพนักงาน จึงลงโทษข้าราชการหรือราษฎรที่ร่วมกระทำผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งฯได้เพียงในฐานะผู้สนับสนุน

(๓) ปอ.ม.๘๔ ว.๒ ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนตัวการแต่เมื่อ
ข้าราชการหรือราษฎรเป็นตัวการร่วมกับผู้ดำรงตำแหน่งฯไม่ได้ ย่อม
ลงโทษราษฎรที่เป็นผู้ใช้ได้เพียงในฐานะผู้สนับสนุน

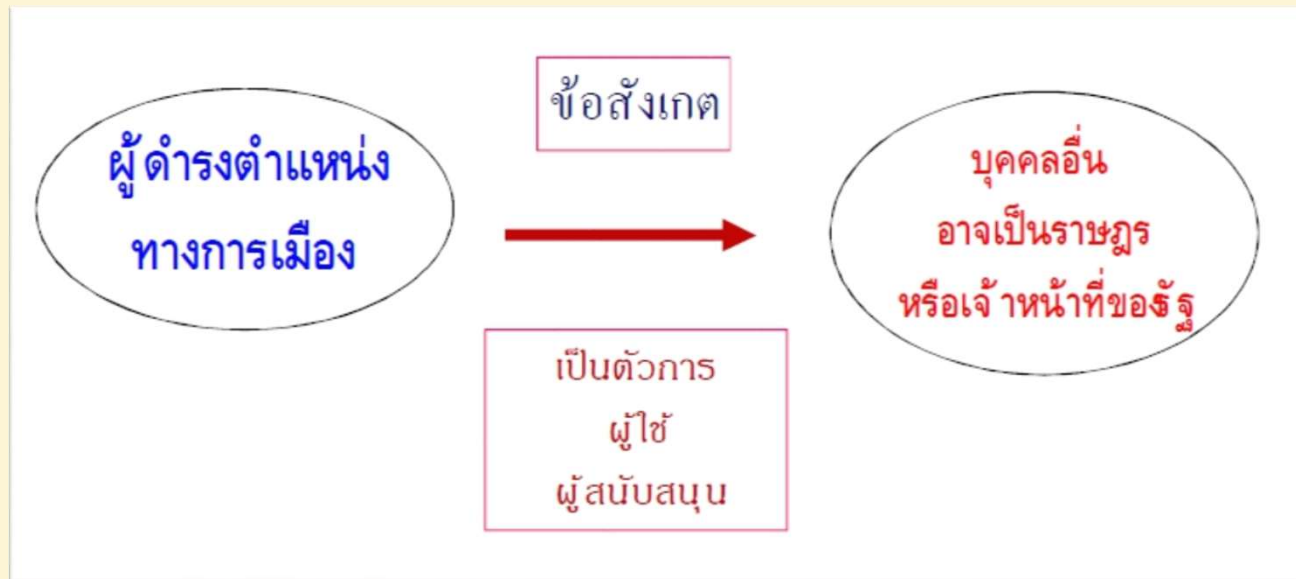
(๔) หากไม่มีการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่อยู่ในอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ (อ.ม.๑๔/๒๕๕๒)

อม.๑๔/๕๒

คดีพล.อ.ธรรมรักษ์ฯ

- คำฟ้อง : จำเลยที่ ๑ (รมว.กลาโหม) ร่วมกับจำเลยที่ ๒ (นักเคลื่อนไหวทางการเมือง) ใช้ จ้าง วาน จำเลยที่ ๔ (พนักงานของสำนักงาน กกต.)ให้นำข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองหนึ่งที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงในฐานข้อมูลของนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยมิชอบ แล้วจำเลยที่ ๔ ร่วมกับจำเลยที่ ๓ และที่ ๕ กับพวกกระทำการดังกล่าว
- คำขอ : ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การของรัฐฯ พ.ศ.๒๕๐๒ ม.๖ , ๑๑ ป.อาญา ม.๓๓, ๘๓, ๘๔, ๘๖ ฯลฯ
- คำวินิจฉัย : ไม่ประทับฟ้อง
- รธน.ปี ๒๕๕๐ ม.๒๗๕ ว.๒ และ พ.ร.ป. วิ.อม.๒๕๔๒ ม.๙ (๒) ต้องเป็นการกระทำในฐานะเป็นตุลาการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ส.ส. ส.ว. หรือข้าราชการการเมืองอื่น แต่คดีนี้โจทก์กล่าวหาว่า จำเลยที่ ๔ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่โดยมีจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ร่วมกันใช้ จ้างวาน
- ไม่ปรากฏการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของจำเลยที่ ๑ ในฐานะรมว.กลาโหม
- สำนักงานคณะกรรมการ ก.ก.ต. ซึ่งจำเลยที่ ๔ สังกัด ไม่อยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาลที่มีจำเลยที่ ๑ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในฐานะฝ่ายบริหารที่จะกำกับดูแลหรือควบคุมสั่งการใดๆ ได้อีกด้วย
- มูลคดีตามฟ้องจึงไม่อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดของตุลาการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ในการกระทำความผิดอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลฎีกาไม่ประทับฟ้อง และให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ

(๕) หากมีการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
เข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ในอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ (อ.ม.๒/๒๕๕๑)

อม.๒/๒๕๕๑

นายวัฒนา อัสวเหม จําเลย
รมช.มหาดไทย + รมต.ประจําสำนักนายกฯ

ข้อหาที่ ๑

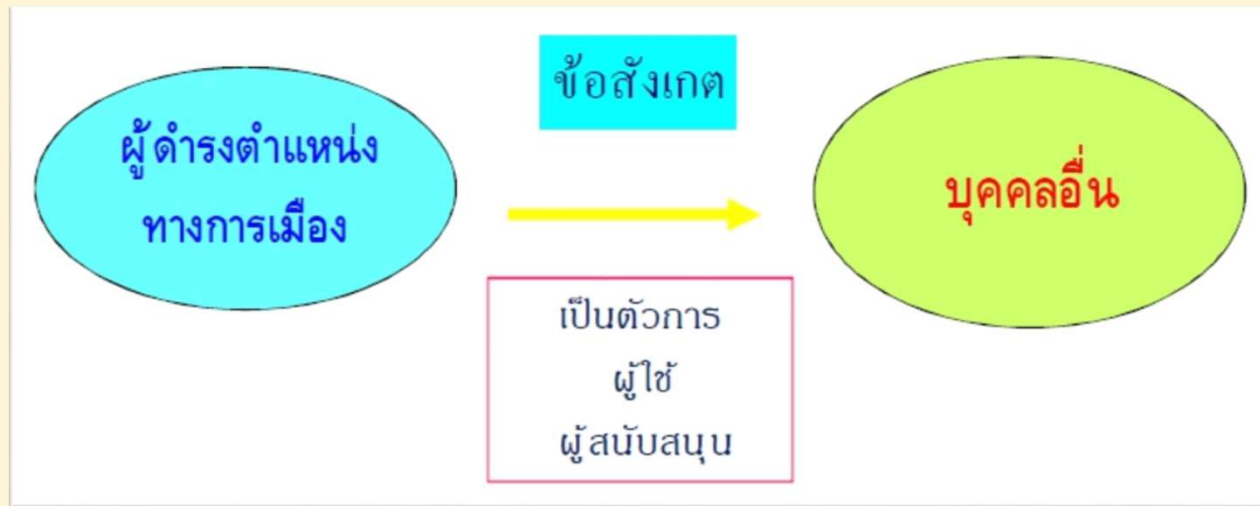
ใช้อํานาจในตำแหน่ง
โดยมิชอบบังคับซื้อ
ที่ดินที่เป็นที่ที่ได้รับการ
ประกาศเป็นที่ทิ้งขยะ
สาธารณะจําหนวน
๑,๙๐๐ ไร่ จากราษฎร

คำพิพากษา:
ข้อหาที่ ๑ ยกฟ้อง

ข้อหาที่ ๒

ใช้อํานาจในตำแหน่งโดยมิชอบ
ข่มขืนใจหรือจู่ใจและเป็นผู้ใช้ให้
เจ้าพนักงานที่ดินออกโฉนดโดย
มิชอบรวม ๕ แปลง

คำพิพากษา:
ข้อหาที่ ๒ ผิด ป.อาญา ม.๑๔๙
จำคุก ๑๕ ปี

(๖) กรณีมีการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นผู้ไต่เข้าไปเกี่ยวข้อง ฟ้องผู้ถูกใช้ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ได้ (อ.ม.๑๑/๒๕๕๓ อ.ม.๑๒/๒๕๕๓ อ.ม.๑๓/๒๕๕๓)

อม.๑๑/๒๕๕๒ คดีของเจ้าหน้าที่ใช้ในคดีคลองด่าน

จ.ล.ที่ ๑ หน.ฝ่ายรังวัด

จ.ล.ที่ ๒ หน.งานรังวัด

จ.ล.ที่ ๓ ช่างรังวัด

จ.ล.ที่ ๔ นักวิชาการที่ดิน

จ.ล.ที่ ๕ ปลัดอำเภอ

จ.ล.ที่ ๖ กำนัน

ข้อกล่าวหา

นายวัฒนาใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบข่มขืนใจหรือจู่ใจและเป็นผู้ใช้จำเลยทั้งหกกับพวก ซึ่งเป็นเหตุให้ร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของตนโดยมิชอบฯ

คำพิพากษายกฟ้อง คดีขาดอายุความ

อผ.๑๒/๒๕๕๒

คดีของเจ้าหน้าที่ในคดีคลองด่าน

จำเลยเป็นเจ้าพนักงาน
ที่ดิน อนุมัติลงนามออก
โฉนดที่ดิน ๓ แปลง ทั้งที่
รู้ว่าที่ดินบางส่วนเป็น
ที่ดินไม่อาจออกโฉนดที่ดิน
ให้ได้ อันเป็นการแสวง
ประโยชน์ที่มิควรได้ให้แก่
นายวัฒนากับพวก

ข้อกล่าวหา

นายวัฒนาใช้อำนาจในตำแหน่งโดย
มิชอบข่มขืนใจหรือจู่ใจและเป็นผู้ใช้
จำเลยกับพวก ซึ่งเป็นผู้ถูกใช้ให้
ร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ
หน้าที่ในส่วนของตนโดยมิชอบฯ

คำพิพากษายกฟ้อง คดีขาดอายุความ

อม.๑๓/๒๕๕๒

คดีของเจ้าหน้าที่ในคดีคลองด่าน

วันกระทำ

ความผิด

๓๐ ธ.ค. ๓๖

วันฟ้อง

๒๙ ธ.ค. ๕๑

วันเข้ามอบตัว

๑๖ ก.พ. ๕๒

ป.อาญา ม.๑๕๗
อายุความ ๑๕ ปี

ครบกำหนด
อายุความ
๓๐ ธ.ค. ๕๑

ป.อาญา ม.๕๕ :
ฟ้อง + ได้ตัวมาศาล
ภายในกำหนด
อายุความ

ฎ.๑๓๕๙/๒๕๕๘

- คำพิพากษา : การดำเนินคดีตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ ม.๖๖ ว.๑ มีเจตนารมณ์ในการดำเนินเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติ มิชอบให้ เป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้คณะกรรมการป.ป.ช.ทำ หน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง ให้อัยการสูงสุดฟ้องคดี พิจารณาคดีใช้ระบบไต่สวน ฉะนั้น ความหมายของคำว่า ข้าราชการการเมืองอื่น ตาม ม.๖๖ ต้องอยู่ในระดับเดียวกับ ตำแหน่งทางการเมืองที่กล่าวไว้โดยเฉพาะไม่ใช่ข้าราชการทั่วไป ทั้งความหมายของ ข้าราชการการเมืองอื่นตามคำนิยามศัพท์ม.๔(๕) ก็บัญญัติแยกต่างหากจากม.๔(๗) ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่จำเลยดำรงตำแหน่ง มิได้อยู่ใน ความหมายของคำว่าข้าราชการการเมือง ตามม.๖๖ คดีของจำเลยไม่อยู่ในอำนาจ ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ แต่อยู่ในอำนาจของศาลชั้นต้นซึ่งมีเขตอำนาจตามที่ โจทก์ฟ้อง โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

ฎ.๗๙๐๔/๒๕๕๗

- คำพิพากษา : รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๕ กำหนดให้คดีที่กล่าวหาว่า นายกรัฐมนตรีฯ ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เป็นคดีที่อยู่ใน อำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ โดยกำหนดหลักการสำคัญว่า ผู้เสียหายอาจยื่น คำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.เพื่อให้ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทำ ความเห็นไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ทั้ง พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ฯ ม.๔ ห้ามศาลอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนก คดีอาญาฯ และม.๙ บัญญัติให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีมูล กล่าวหาว่านายกรัฐมนตรีกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมาย อาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่นเมื่อ มูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่าจำเลยในฐานะนายกรัฐมนตรีกระทำความผิดตำแหน่ง หน้าที่ราชการ จึงอยู่ในอำนาจของศาลฎีกา หากอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของ ศาลชั้นต้นไม่

ข้อสังเกต : กรณีผู้ให้สินบน

พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐
มาตรา ๑๐ “ ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

(๓) รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด
แก่บุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการ
กระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

(ถ้อยคำตอนท้ายของมาตรา ๑๐ (๓) คือตัวบทประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา ๑๔๔ ที่ว่าด้วยความผิดของผู้รับสินบน)

การเริ่มคดี

การกล่าวหาต่อ
คณะกรรมการ
ป.ป.ช. ม.๕๙

การตรวจสอบ
เบื้องต้น ม.๕๙

การไต่สวนเบื้องต้น
ม.๕๐

การไต่สวน
ม.๕๑

การแจ้งข้อกล่าวหา
ม.๕๑

คณะกรรมการป.ป.ช.ต้องไต่สวนและมีความเห็น
หรือวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสองปี นับแต่วัน
เริ่มดำเนินการไต่สวน อาจขยายได้ แต่รวมแล้วไม่
เกินสามปี โดยระยะเวลาดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้
บทบัญญัติเรื่องอายุความ (ม.๕๘)

มาตราที่อ้างถึง คือ พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑

การกล่าวหา

มาตรา ๕๙

- ให้ยื่นคำกล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช.
- ให้กล่าวหาในขณะที่ผู้ถูกร้องเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ หรือพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐไม่เกินห้าปี แต่ไม่ตัดอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะยกคำกล่าวหาที่ได้มีการกล่าวหาไว้แล้ว หรือกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยขึ้นได้ส่วนได้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐหรือพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้ว
- แต่ในกรณีที่มีการยกคำกล่าวหาขึ้นพิจารณา หรือกรณีที่ยกเหตุอันควรสงสัยขึ้นได้ส่วนภายในกำหนดเวลาตามวรรคสองแล้ว ให้คณะกรรมการป.ป.ช.มีอำนาจดำเนินการกับเจ้าพนักงานของรัฐอื่นซึ่งเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือ ผู้สนับสนุนในเรื่องนั้นได้ด้วย ไม่ว่าผู้นั้นจะพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐหรือพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้ว

ตรวจสอบเบื้องต้น

มาตรา ๔๙

- ให้เลขาธิการหรือผู้ที่เลขาธิการมอบหมาย ตรวจสอบว่า
 - มีข้อมูลหรือรายละเอียดเพียงพอที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่
 - ความผิดที่กล่าวหาอยู่นั้นอยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

หรือไม่

- เป็นเรื่องที่ห้ามไม่ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. รับไว้พิจารณาตามมาตรา ๕๔

หรือ มาตรา ๕๕ (๑) หรือไม่

- เสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อไม่รับเรื่องไว้พิจารณา (ระยะเวลาและวิธีการเป็นไปตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด) คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่งแทนได้ (หากผู้กล่าวหาไม่เห็นด้วย อาจมีหนังสือให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทบทวนคำสั่งของกรรมการภายใน ๓๐ วัน) หากไม่มีเหตุที่จะไม่รับก็ดำเนินการต่อไป

การไต่สวนเบื้องต้น

มาตรา ๕๐

- ให้ดำเนินการเป็นคณะ ประกอบด้วยเลขาธิการหรือหัวหน้าพนักงานไต่สวน เป็นหัวหน้า พนักงานไต่สวนอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะ และอาจมีผู้ช่วยพนักงานไต่สวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยก็ได้
- การไต่สวนปากคำผู้ถูกกล่าวหาหรือพยานต้องกระทำโดยเลขาธิการ หัวหน้าพนักงานไต่สวนหรือพนักงานไต่สวนหนึ่งคน และผู้ช่วยพนักงานไต่สวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อีกหนึ่งคน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.กำหนด
- ต้องดำเนินการให้เสร็จและจัดทำรายงานการไต่สวนเบื้องต้นเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับมอบหมาย โดยอาจขยายได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๖๐ วัน
- ในการไต่สวนเบื้องต้นให้เลขาธิการและหัวหน้าพนักงานไต่สวน มีอำนาจตามมาตรา ๓๔ (๑) (๒) และ (๓) ด้วย

การไต่สวน

มาตรา ๕๑

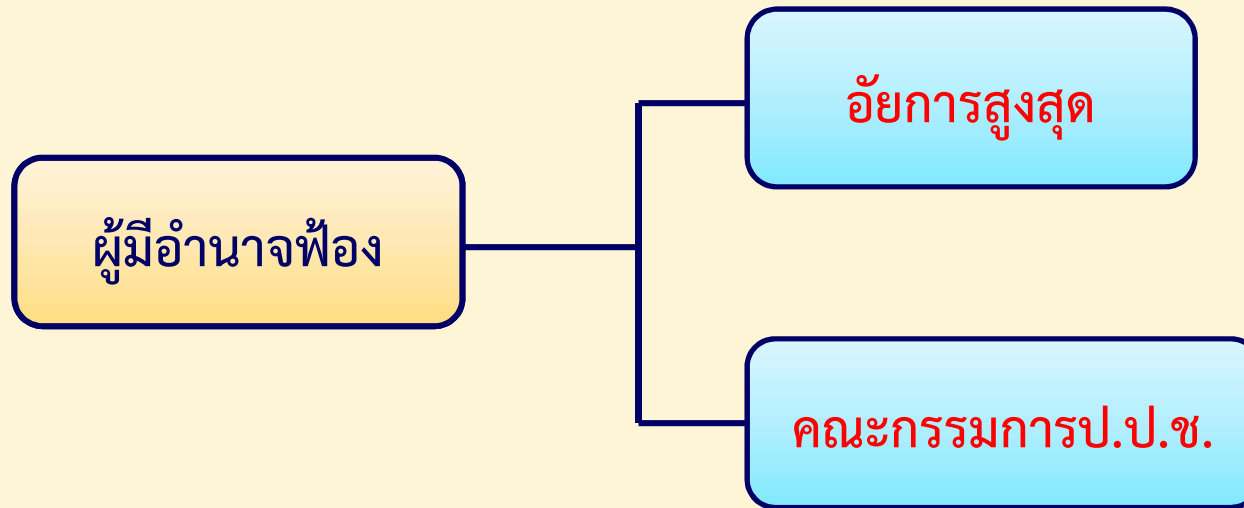
- เรื่องสำคัญมีผลกระทบอย่างกว้างขวาง หรือเป็นกรณีมีการไต่สวนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ให้คณะกรรมการป.ป.ช.ดำเนินการไต่สวนเอง หรือจะแต่งตั้งกรรมการไม่น้อยกว่าสองคนและบุคคลอื่นเป็นคณะกรรมการไต่สวนก็ได้ โดยบุคคลอื่นดังกล่าวอาจแต่งตั้งจากหัวหน้าพนักงานไต่สวนหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามความเหมาะสมกับเรื่องที่ไต่สวนได้
- คณะกรรมการไต่สวนมีอำนาจแต่งตั้งหัวหน้าพนักงานไต่สวนหรือพนักงานไต่สวน และพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ช่วยเหลือคณะกรรมการไต่สวนในการดำเนินการตามหน้าที่ได้ตามที่เห็นสมควร รวมทั้งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา
- คณะกรรมการไต่สวนต้องดำเนินการให้เสร็จและจัดทำสำนวนการไต่สวนเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช.ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ได้รับมอบหมาย โดยอาจขยายได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๖๐ วัน

การแจ้งข้อกล่าวหา

มาตรา ๗๐

- ต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อกล่าวหาว่า มีมูลความผิด
ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการไต่สวนหรือกรรมการที่ได้รับมอบหมาย
- แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและกำหนดระยะเวลาตามสมควรให้ผู้ถูกกล่าวหา
จะมาชี้แจงข้อกล่าวหาและแสดงพยานหลักฐานหรือนำพยานบุคคลมาให้ปากคำประกอบการชี้แจง
โดยให้แจ้งผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงสิทธิการคัดค้านตามมาตรา ๕๖ ด้วย

- รัฐธรรมนูญ ม. ๒๓๔(๑), ๒๓๕ (๒)
- พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ม.๒๓
- พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๖๑ ม.๗๖, ๗๗

อำนาจฟ้องของอัยการสูงสุด

เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ลงมติว่า
ข้อกล่าวหาที่มีมูลต้องส่งรายงานและ
สำนวนการไต่สวนไปยังอัยการ
สูงสุดภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่
มีมติ เพื่อให้อัยการสูงสุดดำเนินการ
ฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
(ม.๗๖)

อัยการสูงสุดต้องฟ้องภายใน
๑๘๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับ
สำนวน (ม.๗๗ วรรคหนึ่ง)

- หากมีเหตุจำเป็นฯ ระยะเวลาอาจขยายได้ ไม่เกินกึ่งหนึ่งของระยะเวลาที่กำหนดไว้ (ม.๗๗ วรรค ๗)
- การฟ้องเมื่อล่วงเลยเวลาดังกล่าวยังทำได้ ถ้าได้ฟ้องภายในอายุความ (ม.๗๗ วรรคท้าย)

อัยการสูงสุด

คณะทำงานร่วม

อำนาจฟ้องของ
คณะกรรมการ
ป.ป.ช.

ป.ป.ช.

ได้ข้อยุติ
อัยการสูงสุด
ยื่นฟ้อง

ไม่ได้ข้อยุติให้ ป.ป.ช.
ดำเนินการตามที่
เห็นสมควร หากจะยื่นฟ้อง
คดีเอง ต้องฟ้องภายในอายุ
ความ แต่ไม่ช้ากว่า ๙๐
วันนับแต่วันที่หาข้อยุติ
ไม่ได้ ม.๗๗ ว.สาม

- อ.ส.ส.แจ้งป.ป.ช.โดยระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์ ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันรับเรื่อง
- ตั้งคณะทำงานฝ่ายละเท่ากันมีผู้แทนฝ่ายละไม่เกินห้าคน ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันรับแจ้งเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อไป (ม.๗๗ วรรคสอง)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญา

ฯ

- หากมีเหตุจำเป็นฯ ระยะเวลาอาจขยายได้ ไม่เกินกึ่งหนึ่งของระยะเวลาที่กำหนดไว้ (ม.๗๗ วรรค ๓)
- การฟ้องเมื่อล่วงเลยเวลาดังกล่าวยังสามารถทำได้ ถ้าได้ฟ้องภายในอายุความ (ม.๗๗ วรรคท้าย)

การดำเนิน
กระบวนการพิจารณาคดีอาญา
ในศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมือง

- การเลือกองค์คณะผู้พิพากษา
- การยื่นคำฟ้อง
- วันนัดพิจารณาค้างครั้งแรก
- การยื่นบัญชีระบุพยาน
- การตรวจพยานหลักฐาน
- การไต่สวนพยานหลักฐาน
- การพิพากษาคดี
- การอุทธรณ์

คดีอาญา

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

การเลือกองค์คณะผู้พิพากษา

เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่เพื่อเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาในศาลฎีกาจำนวนเก้าคนเป็นองค์คณะผู้พิพากษาโดยให้เลือกเป็นรายคดี (ม.๑๑ วรรคหนึ่ง)

ผู้พิพากษาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน:

หนึ่งในองค์คณะที่ได้รับเลือกจากองค์คณะฯ ให้เป็นเจ้าของสำนวนมีอำนาจร่างฯ ม.๑๔.

❖ ดำเนินการตามมติองค์คณะฯ

❖ ออกคำสั่งในทางที่มีได้เป็นการวินิจฉัยคดี เมื่อได้รับความเห็นชอบจากองค์คณะอีก ๒ คน

องค์คณะผู้พิพากษา:

ผู้พิพากษาซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้ทำหน้าที่พิจารณาคดีนั้นๆ ตาม
ม.๑๑ ว.หนึ่ง

ผู้พิพากษาประจำแผนก :

ผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งมีอำนาจปฏิบัติงานที่จำเป็นระหว่างยังไม่มีองค์คณะ
(ม.๙ ว.สอง)

- การถอนตัวจากการรับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาต้องมีเหตุสมควร ต้องแถลงต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก่อนลงคะแนน และที่ประชุมใหญ่ต้องลงมติว่าจะให้ถอนตัวหรือไม่ โดยมติของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นที่สุด (ม.๑๑ วรรคสอง)
- การเลือกองค์คณะฯ ต้องลงคะแนนลับ หากคะแนนเท่ากันให้ปธ.ศาลฎีกาจับสลาก (ม.๑๑ วรรคสาม)
- ระหว่างการพิจารณาคดี ห้ามมีคำสั่งให้ไปทำงานที่ศาลอื่น นอกศาลฎีกา (ม.๑๑ วรรคสี่) และการเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้พิพากษาที่ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาไปเป็นผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ไม่กระทบถึงการที่ผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาต่อไป (ม.๑๑ วรรคเจ็ด)
- หากองค์คณะคนใดพ้นจากหน้าที่ตาม ม.๑๒ (คือพ้นจากการเป็นข้าราชการตุลาการ ไปดำรงตำแหน่งอื่นถอนตัวเพราะเหตุมีการคัดค้าน หรือมีเหตุอันสมควรและที่ประชุมใหญ่อนุญาตให้ถอนตัว)หรือมีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ (เป็นการถาวร) ให้เลือกผู้พิพากษาเข้ามาแทนที่ มีอำนาจเช่นเดียวกับผู้พิพากษาที่ตนเข้ามาแทน (ม.๑๑ วรรคห้า)
- ในกรณีมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในวันนัดเป็นการชั่วคราว หากผู้พิพากษาในองค์คณะคงเหลือไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้ถือว่าผู้พิพากษาเท่าที่มีอยู่เป็นองค์คณะพิจารณาคดีต่อไปได้ เว้นแต่การทำคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือทำคำพิพากษา(ร่างฯ ม.๑๑ วรรคหก)

การคัดค้านองค์คณะผู้พิพากษา

- ต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนเริ่มการไต่สวนพยานหลักฐาน เว้นแต่ ผู้คัดค้านสามารถแสดงต่อศาลได้ว่ามีเหตุสมควรที่ทำให้ไม่สามารถคัดค้านก่อนหน้านั้น
- คำสั่งขององค์คณะที่ยอมรับหรือยกคำคัดค้านเป็นที่สุด
- ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (ม.๑๓)

อำนาจฟ้อง

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา

(๑) อัยการสูงสุด

(๒) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์
และเงื่อนไขที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตกำหนด (ม.๒๓)

คดีกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท

- ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นไว้ด้วย(ม.๒๔ วรรคหนึ่ง)
- ในกรณีที่พบว่าศาลอื่นรับฟ้องคดีในข้อหาความผิดอาญาบทอื่นจากการกระทำ ความผิดกรรมเดียวกับการกระทำความผิดตามที่มีการยื่นฟ้องคดีตามพ.ร.บ.นี้ ต้องโอนคดี โดยให้ถือว่ากระบวนการพิจารณาที่ได้ดำเนินการไปแล้วในศาลอื่นก่อนมี คำพิพากษาไม่เสียไป เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นเพื่อ ประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ม.๒๔วรรคสอง)

ผลต่ออายุความ

- ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เมื่อได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้อายุความสะดุดหยุดลง (ม.๒๕ วรรคหนึ่ง)
- ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดี หรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ (ม.๒๕ วรรคสอง)
- ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๙๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ (ม.๒๕ วรรคสาม)

รูปแบบของคำฟ้อง

- ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ
- มีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- มีข้อความที่เป็นกรกล่าวหาเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิด
- พร้อมทั้งชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนเพียงพอที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาได้สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้มาตรา ๒๕ (ม.๒๖ วรรคหนึ่ง)
- ฟ้องไม่ถูกต้อง ศาลมีคำสั่งโจทก์แก้ไขให้ถูกต้องได้ (ม.๒๖ วรรคสาม)
- การฟ้องคดีอาญาต่อศาลนี้ไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง (ม.๒๖ วรรคสี่)

กระบวนการในวันยื่นฟ้อง

๑. กรณีปกติ (ม.๒๖ วรรคสอง)

- ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล
- โจทก์ส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป.ป.ช.หรือคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี พร้อมสำเนาอิเล็กทรอนิกส์ต่อศาลเพื่อให้เป็นหลักในการพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐาน
- ศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

๒. กรณีผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี (ม.๒๗)

- ในการยื่นฟ้อง อ.ส.ส.หรือคณะกรรมการป.ป.ช.ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหา มาศาลในวันฟ้องคดี
- ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาล และอ.ส.ส.หรือคณะกรรมการป.ป.ช.มีหลักฐานแสดงต่อศาลว่า
 - ได้เคยมีการออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาแล้ว แต่ยังไม่ได้ตัวมา หรือ
 - เหตุที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาลเกิดจากการประวิงคดี หรือ
 - ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาลตามนัดโดยไม่มีเหตุแก้ตัวอันสมควร
- ให้ศาลประทับรับฟ้องไว้พิจารณา แม้ไม่ปรากฏผู้ถูกกล่าวหาต่อหน้าศาล

กระบวนการภายหลังประทับรับรองโดยไม่มีตัว

- ในกรณีที่ศาลประทับรับรองไว้โดยไม่มีตัวและศาลได้ส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องให้จำเลยทราบโดยชอบแล้ว แต่จำเลยไม่มาศาล ให้ศาลออกหมายจับจำเลย
- ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามหรือจับกุมจำเลยต้องรายงานผลการติดตามจับกุมเป็นระยะตามที่ศาลกำหนด (ม.๒๘ ว.หนึ่ง)
- หากไม่สามารถจับจำเลยได้ภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย
- กรณีดังกล่าวไม่ตัดสิทธิจำเลยที่จะตั้งทนายความมาดำเนินการแทนตน (ม.๒๘ ว.สอง)
- การพิจารณาคดีที่ไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลย ไม่เป็นการตัดสิทธิจำเลยที่จะมาศาลเพื่อต่อสู้คดีในเวลาใดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา
- แต่การมาศาลดังกล่าวไม่มีผลให้การไต่สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วต้องเสียไป (ม.๒๘ ว.สาม)
- ในคดีศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลย และมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด ถ้าภายหลังจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จำเลยจะมาแสดงตนต่อศาลและยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ต้องยื่นเสียภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา และให้ศาลมีอำนาจสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควร คำสั่งของศาลในกรณีเช่นนี้ให้เป็นที่สุด
- ในกรณีที่ศาลสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๑ แต่ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาต้องไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน
- การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่มีผลให้การไต่สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้ทำไปแล้วต้องเสียไป
- การดำเนินการในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (ม.๒๙))

กระบวนการภายหลังประทับรับรองโดยมีตัวจำเลย

- เมื่อศาลมีคำสั่งประทับรับรองแล้ว ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวันนัดพิจารณาครั้งแรก (ม.๓๓ วรรคหนึ่ง)
- นับแต่วันที่จำเลยรับสำเนาฟ้อง จำเลยมีสิทธิขอตรวจและคัดสำเนา เอกสารในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป.ป.ช. (ม.๓๓ วรรคสอง)

ผลของคำสั่งประทับฟ้องต่อจำเลย

- เมื่อศาลประทับฟ้อง ให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๑๐ (๑) กรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น
- ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามหมวด ๖ อุทธรณ์หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือวันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ (ม.๑๗)

การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย : Trial in
absentia

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Right) หรือ ICCPR ข้อ ๑๔ (๓) d ระบุว่า ในคดีอาญานั้น บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าตน (To be tried in his presence, ...)
- ประเทศที่ใช้ระบบไต่สวนที่ทำได้ เช่น ฝรั่งเศส อิตาลี เนเธอร์แลนด์ ประเทศที่ไม่ได้ เช่น เยอรมนี ออสเตรีย สเปน โปรตุเกส
- ในคดี Mbenge V Zaire (๑๙๗๗) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากล (Human Right Commitee) วางหลักว่า ตามข้อ ๑๔ (๓) d หากจำเลยปฏิเสธที่จะใช้สิทธิดังกล่าวเอง เช่น ไม่ยอมมาศาล หรือหลบหนีคดีไปเอง การพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยก็สามารถทำได้ ถ้ามีการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา วันเวลาและสถานที่ ที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาให้จำเลยทราบ ให้จำเลยมีเวลาเตรียมตัวในการต่อสู้คดีพอสมควร และเปิดโอกาสให้จำเลยมาศาลเพื่อต่อสู้คดี และต่อมาในคดี Maleki V Italy (๑๙๙๖) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากลยืนยันหลักการดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง

- ปี ๒๐๐๗ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากลออก General Comment ฉบับที่ ๓๒ ว่า ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้บุคคลต้องรับโทษอาญาลับหลังจำเลย หากมีข้อเท็จจริงใหม่อันแสดงให้เห็นชัดเจน (conclusively) ว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปโดยไม่ชอบ (miscarriage of Justice) บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิขอให้พิจารณาคดีใหม่ (ex novo) ได้ ตามข้อ ๑๔(๖) ของ ICCPR
- ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป มีคำวินิจฉัยในคดี Krombush c/ France ๑๓ ก.พ. ๒๐๐๑ ว่า การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในฝรั่งเศสที่ตัดสิทธิไม่ให้ทนายจำเลยเข้าแก้คดี (contumace) ขัดต่อหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๕๐ และในปี ๒๐๐๒ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาฝรั่งเศสก็มีคำวินิจฉัยว่า การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี โดยที่ไม่ให้โอกาสทนายจำเลยที่มาศาลต่อสู้คดีแทนจำเลย ขัดแย้งกับสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและสิทธิที่จะมีทนายความของจำเลย

- คดี Krombash c/ France (๑๓ ก.พ. ๒๐๐๑) มีข้อเท็จจริงว่า จำเลยต้องหาว่าฆ่าคนตาย หลังเกิดเหตุจำเลยหลบหนีไปเยอรมนี ศาลฝรั่งเศสพิจารณาคดีลับหลังจำเลยและพิพากษาลงโทษจำเลย ภายหลังศาลมีคำพิพากษา ทางการฝรั่งเศสขอให้เยอรมันส่งตัวจำเลยเป็นผู้ร้ายข้ามแดน ทางการเยอรมนีปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่า การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยของศาลฝรั่งเศสขัดต่อหลัก due process อันเป็นเหตุแห่งการปฏิเสธคำขอส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนของเยอรมัน (และประเทศต่างๆในยุโรป) ญาติของผู้ตายว่าจ้างคนไปลักพาตัวจำเลยจากเยอรมนีมามอบให้ทางการฝรั่งเศส มีการพิจารณาคดีของจำเลยใหม่และศาลฝรั่งเศสมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยอีกครั้ง
- การพิจารณาลับหลังจำเลยในฝรั่งเศสปัจจุบัน ให้สิทธิหนายความเข้ามาต่อสู้คดีแทนจำเลย และหากจำเลยถูกจับหรือมาปรากฏตัวต่อศาลภายในกำหนดอายุความ คำพิพากษาถือเป็นโมฆะและต้องพิจารณาคดีใหม่ แต่จำเลยอาจยอมรับคำพิพากษาและสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีใหม่ได้

สิทธิของจำเลยที่ศาลพิจารณาคดีลับ หลัง

๑.สิทธิที่จะเข้ามาต่อสู้คดี

การพิจารณาคดีที่ไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลย ไม่เป็นการตัดสิทธิจำเลยที่จะมาศาลเพื่อต่อสู้คดีในเวลาใดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาแต่การมาศาลดังกล่าวไม่มีผลให้การไต่สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วต้องเสียไป (พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ ม.๒๘ ว.สาม)

๒. สิทธิขอรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่

- ในคดีศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาลบหลังจำเลย และมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด ถ้าภายหลังจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่จะทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จำเลยจะมาแสดงตนต่อศาลและยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้รื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ต้องยื่นเสียภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา และให้ศาลมีอำนาจสั่งรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควร คำสั่งของศาลในกรณีเช่นนี้ให้เป็นที่สุด
- ในกรณีที่ศาลสั่งรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๑ แต่ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาต้องไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน
- การรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ไม่มีผลให้การไต่สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้ทำไปแล้วต้องเสียไป
- การดำเนินการในการรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๙)

หลักเกณฑ์การถอนฟ้อง

- เมื่อศาลประทับรับฟ้องแล้ว ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้อง
เว้นแต่จะได้ความว่าหากไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องจะ
กระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม (ม.๓๐)

การจับ คุมขัง และปล่อยชั่วคราว

- คณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ไต่สวนอิสระ หรือออส. อาจร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับหรือหมายขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย หากมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือ มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น (ม.๒๒ วรรคหนึ่ง)
- ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแล้ว ไม่ว่าจะมีการคุมขังจำเลยมาก่อนหรือไม่ ให้องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาถึงเหตุอันควรคุมขังจำเลยและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรหรือปล่อยชั่วคราวจำเลยนั้นก็ได้ (ม.๒๒ วรรคสอง)
- ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีไปในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเป็นการหลบหนีไปในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีหรือไม่ก็ตาม ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามหรือจับกุมจำเลยรายงานผลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร (ม.๓๒ วรรคสอง)
- ความผิดตามวรรคหนึ่งไม่ระงับไปเพราะเหตุที่คดีของผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลยนั้นมีการสั่งไม่ฟ้อง ยกฟ้อง จำหน่ายคดี หรือถอนฟ้อง (ม.๓๒ วรรคสอง)

วันนัดพิจารณาครั้งแรก

- องค์คณะฯ อ่านอธิบายฟ้องและถามคำให้การจำเลย (ม.๓๓ ว.สาม)
- หากจำเลยให้การปฏิเสธหรือไม่ให้การ ให้ศาลกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๑๔ วัน (ม.๓๓ ว.๓)
- ในกรณีจำเลยมิได้มาศาลในวันนัดพิจารณาครั้งแรกไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ถือว่าจำเลยปฏิเสธ (ม.๓๓ ว.สาม ตอนท้าย)
- กรณีจำเลยให้การรับสารภาพ แม้ข้อหาที่กำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกน้อยกว่าห้าปี หรือโทษสถานที่เบากว่านั้น ศาลอาจเรียกพยานมาไต่สวนเพื่อทราบถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดจนกว่าจะพอใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริงก็ได้ (ม.๓๓ ว.ท้าย)

การยื่นบัญชีระบุดยาน

- โจทก์และจำเลยต้องยื่นบัญชีระบุดยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า ๗ วัน (ม. ๓๔ วรรคหนึ่ง)
- การยื่นบัญชีระบุดยานเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษา เมื่อมีเหตุสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี (ม.๓๔ วรรคสอง)

วันตรวจพยานหลักฐาน

- วันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์และจำเลยต้องส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น เนื่องจากสภาพและความจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น
- หลังจากนั้นโจทก์จำเลยต้องแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา (ม.๓๕ วรรคหนึ่ง)
- เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แม้จำเลยจะมีได้ยื่นบัญชีระบุพยานตามมาตรา ๓๔ หรือมิได้ส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลตามวรรคหนึ่ง เพราะเหตุที่จำเลยไม่มาศาลและไม่มีทนายความ หรือแม้โจทก์จำเลยจะมีได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานไว้ หรือมีการโต้แย้งพยานหลักฐานภายหลังวันตรวจพยานหลักฐาน องค์คณะผู้พิพากษาจะไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ได้ (ม.๓๕ วรรคสอง)

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้
- และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ
- แม้ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นคู่ความในการโต้แย้งคัดค้านพยานหลักฐานนั้นแล้ว เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น
- ทั้งนี้ ตามแนวทางและวิธีการตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (ม.๖ ว.หนึ่ง)
- ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือในกฎหมายอื่นที่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้นำมาใช้บังคับ หรือในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความมีคำขอ ศาลอาจย่อหรือขยายได้ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ม.๑๗ ว.หนึ่ง)
- ในกรณีที่มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องทางวิธีพิจารณาเกิดขึ้น ให้ศาลอาจสั่งให้คู่ความซึ่งดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ม.๑๗ ว.สอง)
- การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา
- ทั้งนี้ โดยนำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือของคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา

การไต่สวนพยานหลักฐาน (ต่อ)

- และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลอาจมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ (ม.๖ ว.สอง)
- ศาลต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่จะมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ (ม.๑๕)
- หากออสส. หรือคณะกรรมการป.ป.ช. รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องเกรงว่าพยานหลักฐานที่อาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาไต่สวนในภายหลัง อาจยื่นคำร้องขอให้มีการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นไว้ทันทีก็ได้ หากยื่นคำร้องก่อนการยื่นฟ้อง ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกเป็นผู้พิจารณา ทั้งนี้ พยานหลักฐานที่ได้จากการไต่สวนดังกล่าวให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (ม.๑๖)
- ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานอื่นของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ (ม.๖ ว.๓)
- ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมายในการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของศาลที่มีใช้การพิจารณาพิพากษาคดีได้ (ม.๖ ว.ท้าย)
- ศาลฯต้องกำหนดวันเริ่มไต่สวนให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วัน (ม.๓๖) การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ (ม.๓๑ ว.หนึ่ง)
- เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

การไต่สวนพยานหลักฐาน (ต่อ)

(๑) จำเลยไม่อาจมาฟังการไต่สวนพยานหลักฐานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน

(๒) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(๓) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว แต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(๔) ในระหว่างพิจารณาหรือไต่สวน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

(๕) จำเลยทราบวันนัดแล้วไม่มาศาล โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องไต่สวนพยานหลักฐานใดในนัดนั้นโดยไม่เลื่อนคดี

กรณีตาม (๓) ในกรณีที่ต้องมีการส่งหนังสือ คำสั่ง หรือหมายอาญาของศาลให้ส่งไปยังทนายความของจำเลยแทน (ม.๓๑ ว.สอง)

การไต่สวนพยานหลักฐาน (ต่อ)

➤ ในการไต่สวนพยานบุคคล

- ให้องค์คณะฯ สอบถามพยานบุคคลเอง โดยแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน

- แล้วให้พยานเบิกความโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบศาล

- แล้วจึงอนุญาตให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติม (ม.๓๗ ว.๑)

➤ การถามพยานจะใช้คำถามนำตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ (ม. ๓๗ ว.๒)

➤ หลังจากคู่ความถามพยานตามวรรคหนึ่งแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดถามพยานอีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล (ม.๓๗ ว.๓)

➤ ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและให้โอกาสคู่ความตามสมควร ในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว (ม.๓๘)

➤ เมื่อการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้น โจทก์จำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด (ม.๔๐ ว.หนึ่ง)

การพิพากษาคดี

- องค์คณะผู้พิพากษาทุกคนต้องทำความเข้าใจในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือโดยสังเขป พร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ โดยถือเสียงข้างมาก
- คำสั่งที่เป็นวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษาของศาล ให้เปิดเผยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่วนความเห็นในการวินิจฉัยคดีขององค์คณะทุกคนให้เปิดเผยโดยวิธีการในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (ม.๒๐)
- คำสั่งที่เป็นวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษาของศาล ต้องมีเหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง (ม.๒๑)
- องค์คณะต้องมีคำพิพากษาและอ่านในศาลโดยเปิดเผยภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเสร็จการพิจารณา
- หากจำเลยทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ศาลอ่านคำพิพากษาลับหลังได้ และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว(ม.๓๒ ว.๒)
- ในกรณีที่เป็นการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย เมื่อศาลนัดฟังคำพิพากษา หรือคำสั่งให้ปิดประกาศแจ้งการนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรของจำเลย หรือวิธีการอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และให้ถือว่าจำเลยทราบนัดโดยชอบแล้ว (ม.๓๒ ว.๓)

การอุทธรณ์คำพิพากษา

- มาตรา ๑๙๕ ว.๔ คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา
- การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามวรรคสี่ ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกา ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน และได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดี และเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา
- มาตรา ๑๙๕ ว.๖ ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา
- หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่ และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคห้า ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

กำหนดเวลาอุทธรณ์

- ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา (รธน.ม.๑๙๕ ว.๔ , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๐)

อุทธรณ์ต่อองค์กรใด

- ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (รธน.ม.๑๙๕ ว.๔ , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๐)

ผู้มีสิทธิอุทธรณ์

- คู่ความทุกฝ่าย
- คดีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ศาลมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีต่อไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (รธน.ม.๑๙๕ ว.๔, พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม. ๖๐, ๖๒)

เงื่อนไขในการอุทธรณ์

- ในกรณีที่จำเลยซึ่งไม่ได้ถูกคุมขังเป็นผู้อุทธรณ์ จะยื่นอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อ มาแสดงตนต่อเจ้าพนักงานศาลในขณะที่ยื่นอุทธรณ์ (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๑)

การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

- ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา
- ซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อนและได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดี
- เมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้น เป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (รธน.ม.๑๙๕ ว.๕ , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๓)

การวินิจฉัยปัญหาโดยประชุมใหญ่ศาลฎีกา

- ในการพิจารณาอุทธรณ์ หากมีปัญหาข้อกฎหมายสำคัญ
- ผู้พิพากษาคนหนึ่งในองค์คณะฯ หรือปธ.แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาจะเสนอประธานศาลฎีกาเพื่อพิจารณาให้มีการวินิจฉัยปัญหานั้นโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็ได้
(พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๔)

คดีอาญาที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำพิพากษาแล้ว

- อม.๑/๒๕๔๕ คดีขอให้ชื้อยาบริษัทพรอคพวก
- อม.๒/๒๕๔๖ คดีทุจริตยา
- อม.๑/๒๕๕๐ คดีที่ดินรัชดา
- อม.๒/๒๕๕๑ คดีคลองด่าน
- อม.๗/๒๕๕๒ คดีกล้วยาง
- อม.๑๐/๒๕๕๒ คดีหวยบนดิน
- อม.๑๑/๒๕๕๒ คดีเจ้าหน้าที่รัฐคลองด่าน
- อม.๑๐/๒๕๕๓ คดีอัลไพน์

คดีอาญาที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำพิพากษาแล้ว

- อม.๓/๒๕๕๖ คดีหาเสียงเลือกตั้งซ่อม
- อม.๗/๒๕๕๖ คดีรถเรือดับเพลิง
- อม.๕๕/๒๕๕๘ คดีกรุงไทย
- อม.๖๓/๒๕๕๘ คดีเขาพระวิหาร
- อม.๖๐/๒๕๕๙ คดีฮั่วประมวลปุ๋ย
- อม.๙๑/๒๕๕๙ คดีบอร์ดแบ่งศ์ชาติ
- อม.๑๐๗/๒๕๕๙ คดีแก้ไขสัญญาดาวเทียม
- อม.๑๕๔/๒๕๖๐ คดีสลายการชุมนุมพันธมิตร

คดีอาญาที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำพิพากษาแล้ว

- อม.๑๗๘-๑๗๙/๒๕๖๐ คดีจีทูจี
- อม.๒๑๑/๒๕๖๐ คดีจ่านำข้าว
- อม.๙๙/๒๕๖๑ คดีหนังสือเดินทางอดีตนายกา
- อม.๑๔๔/๒๕๖๑ คดีทีพีไอ
- อม.๔/๒๕๕๑ คดีเวิกซิมแบงค์
- อม.๑๘๐/๒๕๖๒ คดีฮั่วประมูลโครงการก่อสร้างถนน

๒.คดีร่ำรวยผิดปกติ

ความหมาย

คำว่า “ร่ำรวยผิดปกติ” พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ ม.๔

(๑) การมีทรัพย์สินมากผิดปกติ

(๒) การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ

(๓) การมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ

(๔) การได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สมควรสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือ

ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

บุคคลที่อยู่ในอำนาจ

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

(๔) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(๕) ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

(เป็นบุคคลในตำแหน่งเดียวกับที่อยู่ในอำนาจของศาลนี้ในคดีอาญาตามม.๑๐ (๑) (๓) และพ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๒๐ วรรคท้าย)

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีร่ำรวยผิดปกติ :

๑.อัยการสูงสุด หรือ

๒. คณะกรรมการป.ป.ช.

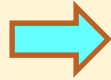
(รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ (๑),มาตรา ๒๓๕ (๒))

คำร้องต้องระบุ

- รายละเอียดเกี่ยวกับข้อหา
- พฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหา ร่ำรวยผิดปกติ
- รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินและสถานที่ตั้งของทรัพย์สินที่ขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน
- ชื่อและที่อยู่ของผู้ครอบครองหรือมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในขณะยื่นคำร้อง

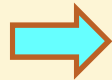

กระบวนการไต่สวนของ
คณะกรรมการป.ป.ช.

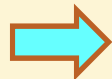
ผู้ถูกกล่าวหาที่มีภาระการพิสูจน์ที่ต้องแสดงให้ศาล
เห็นว่าทรัพย์สินนั้นมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ
(พ.ร.ป. ป.ป.ช. ม.๑๑๙ วรรคสอง)

กำหนดเวลา
ยื่นคำร้อง

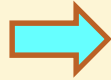
คณะกรรมการป.ป.ช.ต้องส่งสำนวนฯลฯ และ
ความเห็นไปยังอัยการสูงสุดภายใน ๓๐ วัน นับ
แต่วันที่มิมีมติเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนก
คดีอาญาฯ ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันรับเรื่องจาก
คณะกรรมการป.ป.ช. (พ.ร.ป. ป.ป.ช. ม.๑๑๘
และ ม.๑๑๙ วรรคหนึ่ง)

ภาระการพิสูจน์

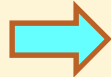
- เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้งข้อกล่าวหา ผู้ถูก
กล่าวหาต้องมีหน้าที่พิสูจน์หรือแสดงที่มาของรายได้
หรือทรัพย์สินของตน

ผลของคำสั่ง
ประทับฟ้อง

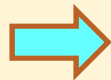
- ริบทรัพย์สินที่ผู้ยื่นได้มาจากการกระทำความผิด รวมทั้งบรรดาทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้มาแทนทรัพย์สินนั้น ตกเป็นของแผ่นดิน (พ.ร.บ.ปปช. ม.๑๒๐ วรรคสอง)

ผลของคำสั่ง
รื้อรวยผิดปกติ

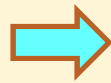
- ผู้ถูกกล่าวหาต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ (พ.ร.บ.ปปช. ม.๑๒๐ วรรคหนึ่ง, ๘๑)

ผลของคำสั่ง
ไม่รื้อรวยผิดปกติ

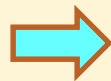
- กลับเข้าปฏิบัติหน้าที่
- ได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ค่าตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใด เสมือนหนึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตลอดระยะเวลาที่หยุดปฏิบัติหน้าที่
- หากพ้นจากตำแหน่งไปก่อนที่จะมีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเดือน ฯลฯ จนถึงวันก่อนวันที่พ้นจากตำแหน่ง (พ.ร.บ.ปปช.ม.๑๒๑, ๘๖)

กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ

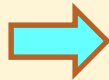
คณะกรรมการป.ป.ช.ต้องส่งสำนวนฯลฯ และ
ความเห็นไปยังอัยการสูงสุดภายใน ๓๐ วัน นับแต่
วันที่มีมติ เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลอาญาคดีทุจริตและ
ประพฤติมิชอบฯ ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันรับเรื่อง
จากคณะกรรมการป.ป.ช. (พ.ร.ป.ป.ป.ช.ม.๑๒๒
และ ม.๑๑๙ วรรคหนึ่ง)

ผลของคำวินิจฉัยของ
คณะกรรมการป.ป.ช.
ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ร่ำรวยผิดปกติ

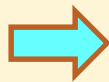
คณะกรรมการป.ป.ช.ต้องแจ้งคำวินิจฉัยพร้อม
ข้อเท็จจริงโดยสรุปไปยังผู้บังคับบัญชาภายใน ๓๐
วัน นับแต่วันวินิจฉัย เพื่อส่งไล่ออกภายใน ๖๐ วัน
นับแต่วันที่รับแจ้ง โดยให้ถือว่ากระทำการทุจริตต่อ
หน้าที่ (พ.ร.ป.ป.ป.ช.ม.๑๑๙ วรรคสอง)

ผลของคำสั่งศาลว่า
เจ้าหน้าที่ของรัฐ
ไม่ได้ร่ำรวยผิดปกติ

- เพิกถอนคำสั่งไล่่ออกหรือถอดถอนโดยเร็ว
- มีสิทธิได้รับเงินเดือน ฯลฯ ที่พึงได้รับถ้ามิได้ถูกไล่
ออกหรือถูกถอดถอน (พ.ร.ป.ปปช.ม.๑๒๓ วรรค
หนึ่ง)

ผลของคำสั่งให้
ทรัพย์สินตกเป็น
ของแผ่นดิน

- ตกเป็นของแผ่นดิน ตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา
- หากไม่สามารถบังคับเอากับทรัพย์สินทั้งหมดหรือ
บางส่วนให้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินอื่นภายใน ๑๐ ปี
นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด
- เพิกถอนการโอน (พ.ร.ป.ปป.ช. ม.๑๒๕)

- ประกาศคำร้องในที่เปิดเผยตามวิธีการในข้อกำหนดของปร.ศาลฎีกา (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาม.๔๗ ว.๑)
- บุคคลภายนอกอาจยื่นคำร้องคัดค้านเข้าในคดีได้ก่อนศาลมีคำพิพากษา (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาม.๔๗ ว.๒)
- ภาระการพิสูจน์ตกแก่ผู้กล่าวอ้างว่าทรัพย์สินนั้นมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ หากพิสูจน์ไม่ได้ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้น ตกเป็นของแผ่นดิน (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาม.๔๘ ว.๑ และว.๓)
- หากผู้ที่ถูกกล่าวอ้างโต้แย้งเป็นทายาทหรือมรดก ให้ศาลคำนึงถึงความสามารถในการพิสูจน์ของบุคคลดังกล่าวและพิจารณาพิพากษาตามที่เห็นว่าเป็นธรรม(พ.ร.ป.วิธีพิจารณาม.๔๘ ว.๓)

การดำเนินกระบวนการพิจารณา

- ❖ การเลือกองค์คณะ
- ❖ การพิจารณาคำร้อง
- ❖ วันนัดพิจารณาครั้งแรก (จำเลยไม่ต้องมาศาล)
- ❖ การตรวจพยานหลักฐาน
- ❖ การไต่สวนพยานหลักฐาน
- ❖ การพิพากษาคดี
- ❖ การอุทธรณ์

คดีร่ำรวยผิดปกติที่สำคัญที่ศาลตัดสินแล้ว

- อม.๑/๒๕๔๖ อดีตรมว.สาธารณสุขและภริยา ๒๓๓,๘๘๐,๐๐๐ บาท
- อม.๑/๒๕๕๓ อดีตนายกรัฐมนตรี ๔๖,๓๗๓,๖๘๗,๔๕๔.๗๐ บาท
- อม.๓๐/๒๕๕๗ ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ๖๘,๑๐๔,๐๐๐ บาท
- อม.๑๒๘/๒๕๕๙ อดีตรมว.ศึกษาธิการ ๑๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท
- อม.๔๔/๒๕๖๐ อดีตที่ปรึกษานายกอบจ.และอดีต ส.ส. ๑๖๘,๔๕๓,๒๔๕.๗๐ บาท
- อม.๙๗/๒๕๖๑ อดีตรองนายก อบจ. ที่ดิน ๑ แปลง กับ หุ่นมูลค่า ๙,๒๗๕,๗๔๖.๕๐ บาท
- อม. /๒๕๖๒ อดีตเลขาธิการมว.พาณิชย์ ๘๙๖,๐๐๐ บาท

๓.คดีจิตใจไม่เย็นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ

ความหมายของคำว่า “ จงใจ” ตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ

- การจงใจไม่เย็นบัญชีฯ ไม่ต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อเตรียมการทุจริต เพียงแต่รู้ว่ามีทรัพย์สินแต่ไม่แจ้ง ก็เป็นความผิด (ค.๑๙/๒๕๔๔, ๒๐/๒๕๔๔, อม.๖/๒๕๕๒)

ความหมายของคำว่า “ จงใจ” ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐

- การจงใจไม่เย็นบัญชีฯ ต้องมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สิน (รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๕ วรรคท้าย , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญาฯ มาตรา ๑๐ (๔))

บุคคลที่อยู่ในอำนาจ

พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาฯ ม.๑๐(๔)

๑. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
๒. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๓. ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ
๔. ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน
๕. กรรมการ ป.ป.ช.
๖. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ผู้ดำรงตำแหน่งที่คณะกรรมการป.ป.ช. ต้องกำหนดให้ยื่นบัญชีฯ ของตนเอง คู่สมรส (รวมถึงผู้อยู่กินฉันสามีภริยา) และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามม.๒๘ (๓)

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

(๔) ข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อธิบดีผู้พิพากษาขึ้นไป

(๕) ข้าราชการตุลาการศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นขึ้นไป

(๖) ข้าราชการอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อธิบดีอัยการขึ้นไป

(๗) ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง

(๘) ตำแหน่งอื่นตามที่กฎหมายอื่นกำหนดให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

(๙) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

ม.๑๐๒

ตัวอย่างบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ

หน้า 35

บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ส่วนประกอบมีดังนี้

จำนวนเงิน	วันที่	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน
8,575,757.62	8,575,757.62	8,575,757.62	
รวมหนี้สิน	8,575,757.62	รวมหนี้สิน	

วันที่ 8/5/2562

(นายสมชาย ใจดี)

ส่วนประกอบมีดังนี้

จำนวนเงิน 8,575,757.62

รวมหนี้สิน 8,575,757.62

รวมหนี้สิน 8,575,757.62

หน้า 36

ข้าพเจ้าขอแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของข้าพเจ้า ผู้ครอบครอง และผู้รับโอนทรัพย์สินตามรายการต่อไปนี้

ทรัพย์สิน	ผู้รับ	ผู้ครอบครอง	มูลค่าทรัพย์สิน
1. เงินสด (ยกเว้นกรณีเป็นหนี้สิน)	-	-	-
2. เงินฝาก	8,575,757.62	-	-
3. เงินลงทุน	7,075,105.00	-	-
4. เงินให้กู้ยืม	-	-	-
5. หนี้สิน	17,000,000.00	-	-
6. ทรัพย์สินและหนี้สินอื่น	10,000,000.00	-	-
7. รวมหนี้สิน	100,000.00	-	-
8. ทรัพย์สินอื่น (รวมหนี้สินและหนี้สินอื่น)	-	-	-
รวมทรัพย์สิน	87,575,757.62	-	-
รวมหนี้สิน	87,575,757.62	-	-

หนี้สิน

หนี้สิน	ผู้รับ	ผู้ครอบครอง	มูลค่าหนี้สิน
1. เงินกู้ยืม	-	-	-
2. เงินลงทุน	-	-	-
3. หนี้สินอื่น	-	-	-
4. รวมหนี้สิน	-	-	-
รวมหนี้สิน	-	-	-
รวมหนี้สิน	-	-	-

ข้าพเจ้า ผู้ครอบครอง และผู้รับโอนทรัพย์สินตามรายการต่อไปนี้

☒ ข้าพเจ้าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน 87,575,757.62 บาท

☐ ข้าพเจ้าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน 87,575,757.62 บาท

วันที่ 8/5/2562

(นายสมชาย ใจดี)

กำหนดเวลาขึ้นบัญชี

ผู้ดำรงตำแหน่งตาม ม.๑๐๕

- (๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- (๓) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ
- (๔) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดขึ้นเมื่อเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง

ม.๑๐๕ ว.สาม

ผู้ดำรงตำแหน่งตาม ม.๑๐๕

- (๕) ข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อธิบดีผู้พิพากษาขึ้นไป
- (๕) ข้าราชการตุลาการศาลปกครองตั้งแต่อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นขึ้นไป
- (๖) ข้าราชการอัยการตั้งแต่อธิบดีอัยการขึ้นไป
- (๗) ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง
- (๘) ตำแหน่งอื่นตามที่กฎหมายอื่นกำหนดให้มีหน้าที่ขึ้นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินยื่นเมื่อเข้ารับตำแหน่งและเมื่อพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและทุกสามปีตลอดเวลาที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เอกสารประกอบบัญชี

ม.๑๐๕ ว.หนึ่ง

- หลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สิน
- หลักฐานการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา

- ผู้ยื่นต้องลงลายมือชื่อกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้า
- ทรัพย์สินและหนี้สิน ให้รวมถึงทรัพย์สินและหนี้สินในต่างประเทศ และให้รวมถึงทรัพย์สินที่มอบหมายให้อยู่ความครอบครองดูแลของบุคคลอื่นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมด้วย

ผู้ที่ต้องเปิดเผยบัญชีฯ (ม.๑๐๖)

- นายกรัฐมนตรี
- รัฐมนตรี
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- สมาชิกวุฒิสภา
- ผู้ดำรงตำแหน่งตาม ม.๑๐๕

(๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

(๗) ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง

(๙) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหาร
ท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และ
สมาชิกสภาท้องถิ่น ตามที่
คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง (ม.๔)

หมายความว่า หัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง ทบวง กรม
หรือส่วนราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งมีใช้ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองสำหรับข้าราชการ

พลเรือน และปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุดผู้
บัญชาการเหล่าทัพสำหรับข้าราชการทหาร

และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึงผู้ว่า
ราชการจังหวัด ปลัดกรุงเทพมหานคร กรรมการและผู้บริหาร
สูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หัวหน้าหน่วยงานขององค์กรอิสระตาม
รัฐธรรมนูญแต่ไม่รวมถึงผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการและ
ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งอื่น
ตามที่กฎหมายกำหนด หรือผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งเทียบเท่าตามที่
คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

องค์ประกอบความผิด

๑. จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และ

๒. มีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สินนั้น

[illegible]

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๕ วรรคท้าย และพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๑๔

การดำเนินคดีจึงใจไม่ยื่นบัญชีหรือยื่นเท็จ

ผู้มีอำนาจยื่นคำร้อง

พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
มาตรา ๕๗ - ๕๙

คณะกรรมการป.ป.ช.

ในกรณีที่กรรมการป.ป.ช.หรือเจ้าหน้าที่ของ
สำนักงานป.ป.ช.เป็นผู้ถูกกล่าวหาให้เป็น
อำนาจของหน่วยงานที่กฎหมายประกอบ
รัฐธรรมนูญกำหนดในการยื่นคำร้อง

ศาลที่มีอำนาจพิจารณา

นำหมวด ๒ การดำเนินคดีอาญามาใช้
บังคับโดยอนุโลม

-ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ
บุคคลตาม ม.๑๐๒ (๑)(๒)(๓)(๔)
-ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบฯ
เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยกเว้นเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ตาม ม.๑๐๒ (๔)
-พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๑๒

ในกรณีมีข้อขัดข้องในการดำเนินคดีส่วนอาญาที่
อาจทำให้การวินิจฉัยคดีล่าช้า แยกการดำเนินคดี
ส่วนอาญาออกไปเป็นอีกคดีหนึ่งได้

ข้อกล่าวหา

- จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือ
- ยื่นเท็จ

โดยมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มา
แห่งทรัพย์สินหรือหนี้สิน
(รัฐธรรมนูญ ม.๒๓๕ ว.ท้าย และพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธี
พิจารณาฯ ม.๕๗)

คำร้องต้องระบุ

- รายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้นั้น
- บุคคลที่ผู้นั้น มีหน้าที่รับผิดชอบต้องยื่นบัญชีฯ
- ระยะเวลาที่ต้องยื่นบัญชี
- ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยชัดแจ้ง
- บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ
- ผลการตรวจสอบและรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่
- มติและรายงานการประชุมของคณะกรรมการป.ป.ช. (ม.๕๘)

ตัวอย่างคดีที่ตัดสินแล้ว

-อ.ม.๓/๒๕๕๕

-อ.ม.๓๕/๒๕๖๑

-อ.ม.๑๐๓/๒๕๖๑

-อ.ม.๑๐/๒๕๖๑

-อ.ม.๑๕๑/๒๕๖๑

-อ.ม.๑๖๔/๒๕๖๒

คดีจิตใจไม่เย็นบัญชีหรือเย็นเท็จ

ข้อกฎหมายใหม่ที่น่าสนใจ

๑. ผู้ร้องขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๘๑ (ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลาไม่เกินสิบปีด้วยหรือไม่ก็ได้) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับภายหลังการกระทำความผิด (กฎหมายขณะกระทำความผิดคือ พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๔ ว. หนึ่ง เพียงแต่ห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี) ปัญหาก็คือ โทษเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง) มีผลใช้บังคับย้อนหลังได้หรือไม่ ศาลวินิจฉัยว่า มาตรการบังคับทางการเมืองตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๘๑ มิใช่มาตรการ

บังคับทางการเมืองที่ใช้ในขณะกระทำความผิด จึงต้องใช้พ.ร.บ. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๔ ว.หนึ่ง บังคับแก่คดีนี้ เพราะหากบังคับใช้ตามที่กฎหมายที่บัญญัติภายหลังกระทำความผิดย่อมเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม (คดี อม.๘๒/๒๕๖๒)

๒. ในกรณีที่คดีส่วนอาญาขาดอายุความแล้ว ศาลฯจะพิจารณาต่อไปและลงโทษมาตรการบังคับทางการเมือง (ให้พ้นจากตำแหน่งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง) ได้หรือไม่ ศาลฯวินิจฉัยว่า คำขอให้ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากตำแหน่งและเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกกล่าวหา ถือเป็นมาตรการบังคับทางการเมืองอันเป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งสืบเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาเมื่อสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับแล้ว จึงไม่อาจนำมาตรการบังคับทางการเมือง มาบังคับแก่ผู้เสียหายในคดีนี้ได้ (คดี อม.ดำ ๓๐/๒๕๖๒)

๔. คดีที่คณะกรรมการป.ป.ช.ถูกกล่าวหา

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ม.๒๓๖ และพ.ร.ป. ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ข้อกล่าวหา

๑. ร่ำรวยผิดปกติ

๒. ทุจริตต่อหน้าที่

๓. จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

การดำเนินคดี

ประธานรัฐสภา

ประธานศาลฎีกา

ผู้ไต่สวนอิสระ

เมื่อมีการกล่าวหากรรมการป.ป.ช.ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย และประธานรัฐสภาเห็นว่ามีความเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำตามที่ถูกล่าวหา ให้เสนอเรื่องไปยังประธานศาลฎีกา (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีฯ ม.๔๙)

แต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระเพื่อดำเนินการไต่สวนหข้อเท็จจริง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกล่าวหา (ม.๔๙)

- ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้สั่ง ยุติเรื่อง คำสั่งดังกล่าวเป็นที่สุด
- ถ้าเห็นว่าผู้ถูกล่าวหาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างร้ายแรงให้เสนอเรื่องไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย
- ถ้าเห็นว่าผู้ถูกล่าวหาไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมฯ ให้ส่งสำนวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ (ม.๕๒)

ผู้ใต้สวนอิสระ

-อัยการสูงสุดต้องฟ้องคดีตามความเห็นของผู้ใต้สวนอิสระภายในหกสิบวัน

-ฟ้องไม่ทัน ยื่นคำร้องขออนุญาตปธ.ศาลฎีกา ขยายได้ไม่เกิน ๓๐ วัน นับแต่วันครบกำหนดแต่ ต้องฟ้องภายในอายุความ (ม.๕๖ ว.๓ และ ว.๔)

ผู้ใต้สวนอิสระ

-นำบทบัญญัติในหมวด ๒ การดำเนินคดีอาญา และ หมวด ๓ การดำเนินคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นแผ่นดินมาใช้ บังคับโดยอนุโลม (ม.๕๖ ว.๕)

ผู้ไต่สวนอิสระ

-คุณสมบัติของผู้ไต่สวนอิสระ

(ม.๕๐ และ ม.๕๑ (๑) – (๗))

-ลักษณะต้องห้ามของผู้ไต่สวนอิสระ

(ม.๕๒ (๑) – (๑๖))

-ผู้ไต่สวนอิสระมีอำนาจหน้าที่

เช่นเดียวกับคณะกรรมการป.ป.ช.

(ม.๕๓)

-ผู้ไต่สวนอิสระมีอำนาจสั่ง ให้กรรมการป.ป.ช.

ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน (ม.๕๕)

คดีกล่าวหาคณะกรรมการ ป.ป.ช.ที่ศาลตัดสินแล้ว

-อม.๑/๒๕๔๘ กล่าวหาว่า คณะกรรมการป.ป.ช.ร่วมกันออก
ระเบียบขึ้นค่าตอบแทนตนเอง ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ลงโทษจำคุกจำเลย
ทั้งเก้าคนละ ๒ปี โทษจำคุกรอไว้ ๒ ปี

-อม.๕/๒๕๕๒ กล่าวหาว่า คณะกรรมการป.ป.ช.ปฏิบัติหน้าที่โดยมิ
ชอบในการชี้มูลว่าความผิดของอดีตปลัดกระทรวงยุติธรรมและอดีตรอง
อธิบดีกรมบังคับคดีนายศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯยกฟ้อง

-อม.๔/๒๕๕๓ กล่าวหาว่า คณะกรรมการป.ป.ช.ปฏิบัติหน้าที่โดยมิ
ชอบกรณีแต่งตั้งคนใกล้ชิดเป็นที่ปรึกษา เลขานุการ และผู้ช่วยเลขาฯ กับ
ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในการไต่สวน และกรณีชี้มูลความผิดข้าราชการที่อยู่
ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลป.ช.ป. ๔ คดี ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ยกฟ้อง

อม.๑/๒๕๔๘

คำขอ

ออกกระเปียบเพิ่มค่าตอบแทน
รายเดือนแก่ประธานกรรมการ
๔๕,๕๐๐ บาท กรรมการอื่น
คนละ ๔๒,๕๐๐ บาท

ข้อต่อสู้

มีอำนาจตาม พ.ร.บ.ว่าด้วย
การป้องกันและปราบปราม
การทุจริตฯ ม.๕ + ม.๑๐๗

คำพิพากษา

- ม.๕ เป็นอำนาจในการออก
ระเบียบทั่วไปเพื่อเป็นเครื่องมือใน
การปฏิบัติหน้าที่ของป.ป.ช.
- ม.๑๐๗ เป็นอำนาจในการออก
ระเบียบที่ใช้บังคับกับลูกจ้างใน
สำนักงาน ป.ป.ช.

- เป็นระเบียบที่ริเริ่มมาจากมติของป.ป.ช. เอง
- อนุกรรมการฯ ทักท้วงแล้วว่าออกระเบียบ
เช่นนี้ไม่ได้

-คำพิพากษามีความผิดตาม ป.อ. ม.๑๕๗, ๘๓
+ พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตฯ ม.๑๒๕ จำคุก๒ ปี รอฯ ๒ ปี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๓๔ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวย ผิดปกติทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือ กฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง เพื่อดำเนินการต่อไปตาม รัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติกระทำความผิดฐานทุจริต ต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ ยุติธรรมเพื่อดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต

(๓) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรง ตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบ ทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๔) หน้าที่และอำนาจอื่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๑) (๒) และ (๓) ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่จะต้องจัดให้มีมาตรการหรือแนวทางที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่มี ประสิทธิภาพเกิดความรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม ในกรณีจำเป็นจะมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตดำเนินการแทนในเรื่องที่มีใช้ เป็นความผิดร้ายแรงหรือที่เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางระดับหรือกำหนดให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ของหน่วยธุรการของ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็น ผู้ดำเนินการสอบสวนหรือไต่สวนเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตก็ได้

มาตรา ๒๓๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓๖ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือมีการ กล่าวหาว่าผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินผู้ใดมีพฤติการณ์ ตามมาตรา ๒๓๔ (๑) ให้คณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไต่สวนข้อเท็จจริง และหากมีมติ ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เห็นว่าผู้นั้นมีพฤติการณ์หรือกระทำความผิดตามที่ ไต่สวนให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกา เพื่อวินิจฉัย ทั้งนี้ให้นำความในมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่การ พิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาโดยอนุโลม

(๒) กรณีอื่นนอกจาก (๑) ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการ พ้องคดีต่อศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือดำเนินการอื่นตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริต

การไต่สวนข้อเท็จจริงและมีมติตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต เมื่อศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประทับ รับฟ้อง ให้ผู้ถูกกล่าวหาหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ศาลฎีกาหรือศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองมีคำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหา มีพฤติการณ์หรือกระทำ ความผิดตามที่ถูกกล่าวหา แล้วแต่กรณีให้ผู้ต้องคำ พิพากษานั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันหยุดปฏิบัติ หน้าที่ และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นและจะเพิก ถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลาไม่เกินสิบปีด้วยหรือไม่ก็ได้ ผู้ใดถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าในกรณีใด ผู้นั้นไม่มี สิทธิสมัครรับ

เลือกตั้ง หรือสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหาร ท้องถิ่นตลอดไป และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ ในกรณีที่ศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหามีความผิดฐานร่ำรวย ผิดปกติหรือทุจริตต่อหน้าที่ ให้ริบทรัพย์สินที่ผู้้นั้นได้มาจากการกระทำความผิด รวมทั้งบรรดา ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้มาแทนทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

การพิจารณาของศาลฎีกาและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้นำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็น หลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจไต่สวน ข้อเท็จจริงและ พยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ให้นำมาตรานี้มาใช้บังคับแก่กรณีที่บุคคลตาม มาตรา ๒๓๔ (๓) จงใจไม่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และมี พฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่ง ทรัพย์สินหรือหนี้สินนั้นด้วยโดยอนุโลม

สรุปประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของท่านอาจารย์มานิตย์ จุมปา (ภาคคำ) อุทธรณ์

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรา ๑๙๕ ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเก้าคนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้เลือกเป็นรายคดีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามวรรคสี่ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกา ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน และได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดีและเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้น มีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์ตามวรรคสี่ และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคห้า ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การส่งเรื่องของ ป.ป.ช. กรณีผู้ดำรงตำแหน่งร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือ กฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

มาตรา ๒๓๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓๖ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือ มีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตุลาการศาล รัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินผู้ใดมี พฤติการณ์ตามมาตรา ๒๓๔ (๑) ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติได้สวนข้อเท็จจริง และหากมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ เห็นว่าผู้นั้นมีพฤติการณ์หรือกระทำความผิดตามที่ ได้สวนให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด มาใช้บังคับแก่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาโดยอนุโลม

(๒) กรณีอื่นนอกจาก (๑) ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือดำเนินการอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การไต่สวนข้อเท็จจริงและมีมติตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

เมื่อศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ประทับรับฟ้องให้ผู้ถูกกล่าวหาหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาล
ฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำสั่งเป็นอย่าง
อื่น ในกรณีที่ศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมี
คำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีความผิดหรือกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา
แล้วแต่กรณี ให้ผู้ต้องคำพิพากษานั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันหยุดปฏิบัติหน้าที่ และ
ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นและจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลา
ไม่เกินสิบปีด้วยหรือไม่ก็ได้ ผู้ใดถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าในกรณีใด ผู้นั้น
ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก
วุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตลอดไป และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองใด ๆ ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
พิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีความผิดฐานร่ำรวยผิดปกติหรือทุจริตต่อหน้าที่ ให้รับ
ทรัพย์สินที่ผู้นั้นได้มาจากการกระทำความผิด รวมทั้งบรรดาทรัพย์สินหรือประโยชน์
อื่นใดที่ได้มาแทนทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

การพิจารณาของศาลฎีกาและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้นำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ให้นำมาตราบนี้มาใช้บังคับแก่กรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๓๔ (๓) จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สินนั้นด้วยโดยอนุโลม

- ต้องดูพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบ

ส่วนที่ ๓

คดีพิเศษในรัฐธรรมนูญ

(นอกเหนือไปจากคดีควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ) มีดังนี้

- (๑) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (๒) คดีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง
- (๓) คดีเลือกตั้ง
- (๔) คดีเอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ
- (๕) คดีเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบการตราพระราชกำหนด

หมายเหตุ - ยังเหลือคดีที่จะต้องศึกษากันอีก ๓ คดี ตามที่ขีดเส้นใต้ (ท่าน
ภักธศักดิ์ ได้บรรยายข้อ (๑) และ (๔) ไปแล้ว

คดีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๗๖ วรรคสาม กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว

อำนาจในการพิจารณา และอำนาจในการตัดสินคดี

ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะมีอำนาจในการพิจารณา ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๓๔ (๑) แต่ศาลที่จะมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษา คือ ศาลฎีกา ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๓๕ (๑) ซึ่งไม่ใช่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อนึ่ง บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ข้อสังเกต

ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจในการไต่สวนกรณีผู้ดำรงตำแหน่งฯ มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง แต่ศาลที่จะมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีจะแตกต่างกัน ดังนี้

➤ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีผู้ดำรงตำแหน่งฯ มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

➤ ศาลฎีกา ในกรณีผู้ดำรงตำแหน่งฯ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

คดีเลือกตั้ง

คดีเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฯ ปัจจุบันที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

๑. คดีเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือการเลือกที่มีได้เป็นไปโดยสุจริต หรือเที่ยงธรรมก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หรือการเลือก
๒. คดีเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือการเลือกที่มีได้เป็นไปโดยสุจริต หรือเที่ยงธรรมหลังประกาศผลการเลือกตั้ง หรือการเลือก
๓. คดีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและผู้สมัครเป็นวุฒิสภา: ศาลฎีกา
๔. คดีคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา: ศาลรัฐธรรมนูญ

๑. คดีเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือการเลือกที่มีได้เป็นไปโดย สุจริต หรือเที่ยงธรรมก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หรือการเลือก

ข้อพิพาทเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หากเป็นกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง
หรือการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกนั้น มิได้
เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการ
เลือกตั้ง หรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้น ถ้าผู้กระทำการ
นั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้สมัครรับเลือกแล้วแต่กรณี หรือรู้เห็นกับการ
กระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่ง ระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
ของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราว

ทั้งนี้ คำสั่งของคณะกรรมการเลือกตั้งข้างต้นให้เป็นที่สุด (รัฐธรรมนูญฯ
พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๕)

อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกมี ๒ ประการสำคัญ

ประการแรก สั่งให้มีการเลือกตั้ง หรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้น

ประการที่สอง ถ้าผู้กระทำการนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก แล้วแต่กรณี หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราว

๒. คดีเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือการเลือกที่มีได้เป็นไป โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหลังประกาศผลการเลือกตั้ง หรือการ เลือก

เมื่อมีการดำเนินการตามที่กล่าวมาข้างต้นตามมาตรา ๒๒๕ หรือภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง)

การพิจารณาของศาลฎีกาให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๒๖ วรรคสอง)

ต่อ

ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าบุคคลกระทำความผิดตามที่ถูกร้องให้ศาลฎีกาสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๒๖ วรรคสาม)

เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะพิพากษาว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด และเมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๒๖ วรรคสี่)

อนึ่ง ในกรณีที่เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้นำวิธีการที่กล่าวมาข้างต้นมาใช้โดยอนุโลม แต่อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด (มาตรา ๒๒๖ วรรคหก) (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งที่ ๓๐๖๗/๒๕๖๒)

ต่อ

คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งที่ ๓๐๖๗/๒๕๖๒

ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งไต่สวนและตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้วคดีมีประเด็นต้องวินิจฉัยว่าผู้คัดค้านกระทำการทำให้การเลือกสมาชิกวุฒิสภาได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือไม่ ผู้ร้องมีนางกนกวรรณ เชื้อกรัณย์ เป็นพยานเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงตามที่ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนว่าเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ เวลาประมาณ ๑๐ นาฬิกา ผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มที่๓ กลุ่มการศึกษาและสาธารณสุขใช้โทรศัพท์หมายเลข ๐๙ ๑๘๒๗ ๙๔๘๖ โทรศัพท์ติดต่อหาพยานทางโทรศัพท์หมายเลข ๐๘ ๑๗๔๓ ๐๔๓๖และพูดว่า“ไปลงคะแนนให้ผมระดับจังหวัด เดี่ยวผมจะให้ค่าสมัครคืนพูดกันตรง ๆ” และพูดอีกว่า “ถ้าไม่มีเดี๋ยวไปลงคะแนนให้ ผมระดับจังหวัดนี้เดี๋ยวผมจะให้ค่าสมัครคืน”

ต่อ

พยานใช้โทรศัพท์บันทึกการสนทนาไว้ แล้วไปแจ้งความร้องทุกข์ที่สถานีตำรวจภูธร
หนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ต่อมาวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑ ผู้ตรวจการเลือกตั้ง ประจำ
จังหวัดบุรีรัมย์มาพบเพื่อขอทราบข้อมูลและขอคลิปเสียงการสนทนา ต่อมา
คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนเรียกให้พยานไปให้ถ้อยคำพร้อมให้รับรองข้อความที่
ถอดจากคลิปเสียงว่าตรงตามที่สนทนาจริง ตามบันทึกถ้อยคำพยาน และเอกสารถอด
คลิปเสียงสนทนาหน้า ๘/๑, ๘/๒ และหน้า ๑๑/๑ ถึงหน้า ๑๑/๘ ในสำนวนการไต่สวน
การเลือกสมาชิกวุฒิสภาเอกสารหมายเลข ร. ๑ สอดคล้องกับที่ผู้คัดค้านเบิกความรับว่า
เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ เวลาประมาณ ๑๐ นาฬิกา พยานโทรศัพท์หานางกัณฑ์
ภรณ์และได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวน พร้อมทั้งรับรองข้อความที่
ถอดจากคลิปเสียงว่าถูกต้องตามที่มีการสนทนากับนางกัณฑ์ภรณ์จริงตามบันทึกถ้อยคำ
ของผู้ถูกกล่าวหา และเอกสารถอดคลิปเสียงสนทนา หน้า ๑๐/๑, ๑๐/๒ และหน้า ๑๑/
๙ ถึงหน้า ๑๑/๑๖

ต่อ

ในจำนวนการไต่สวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา เอกสารหมายเลข ร. ๑ เห็นว่าเมื่อข้อเท็จจริงได้ความตามทางไต่สวนว่า ก่อนมีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาระดับจังหวัด ผู้คัดค้านโทรศัพท์ไปหานางกนกนทร์แล้ว พูดข้อความดังกล่าว ซึ่งมีความหมายว่า ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาระดับจังหวัดหากนางกนกนทร์เลือกผู้คัดค้าน ผู้คัดค้านจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนโดยจะจ่ายเงินจำนวนเท่ากับค่าสมัครคืนให้แก่ นางกนกนทร์ ซึ่งเป็นผู้สมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาและผู้มีสิทธิเลือก อันเป็นการจูงใจให้เลือกผู้คัดค้าน เป็นการเอาเปรียบผู้สมัครรายอื่น ทำให้เจตนารมณ์ของการเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่ต้องการคนดี และ บุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ หรือทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของ สังคม เข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน ในวุฒิสภาเสียไปการกระทำของผู้คัดค้านจึงเป็นการ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ ผู้ใด เพื่อจูงใจให้ผู้สมัครหรือผู้มีสิทธิเลือกลงคะแนนให้แก่ผู้คัดค้าน อันมีผลทำให้การเลือกสมาชิก วุฒิสภามีได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ผู้คัดค้านจึงต้องถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น เวลาสิบปีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๒๖ วรรคสาม ประกอบพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๐ วรรคสอง พินากษา ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของนายบรรจบ นามวิเศษ ผู้คัดค้าน เป็นเวลาสิบปีนับแต่วันที่มียคำ พินากษา

๓. คดีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรและผู้สมัครเป็นวุฒิสภา: ศาลฎีกา

รัฐธรรมนูญฯ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ กำหนด
คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรไว้หลายประการ เช่น ต้องไม่เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการ
หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ

(ดูคำสั่ง ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งที่ ๑๐๖๔/๒๕๖๒)

ตัวอย่างคดีไม่มีลักษณะต้องห้าม

คำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งที่ ๑๐๖๔/๒๕๖๒

ผู้ร้องเคยเป็นเจ้าของและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์พระราชรัฐซึ่งได้จัดแจ้งการพิมพ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้เมื่อปี ๒๕๕๘ และได้จัดแจ้งเปลี่ยนแปลงการลาออกจากการเป็น เจ้าของและบรรณาธิการแล้วตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๑ อันเป็นเวลาก่อนที่ผู้ร้องจะ ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งการที่ยังปรากฏข้อมูลว่าผู้ร้องยังไม่ได้แก้ไขข้อมูลในระบบ ฐานข้อมูลเท่านั้น ผู้ร้องจึงเป็นผู้มีคุณสมบัติในการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๓) ที่ผู้คัดค้านไม่ประกาศรายชื่อผู้ร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทน ย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงมีคำสั่งให้ผู้คัดค้านรับสมัครนายภัทร พล มานะสร้าง ผู้ร้อง และประกาศชื่อผู้ร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๑ จังหวัดสระแก้ว

ตัวอย่างคดีมีลักษณะต้องห้าม

ผู้ร้องเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์สื่อศิลป์ เมืองกำแพง โดยผู้ร้องได้รับอนุญาตจัด
แจ้งการพิมพ์เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๘ แม้ต่อมาวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ผู้ร้องแจ้งเลิกการ
ประกอบกิจการและแจ้งยกเลิกรายการหลักฐานการจัดแจ้งการพิมพ์ต่อพนักงาน
เจ้าหน้าที่แล้ว แต่เป็นระยะเวลาหลังจากผู้ร้องยื่น ใบสมัครรับเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว จึงต้องถือว่าในวันที่ผู้ร้องยื่นใบ
สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ร้องยังเป็นเจ้าของกิจการ ผู้ร้องจึงเป็น
บุคคลอันมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๓)
ที่ผู้คัดค้านไม่ประกาศรายชื่อผู้ร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแบบแบ่ง
เขตเลือกตั้งเขตเลือกตั้ง ที่ ๒จังหวัดกำแพงเพชร นั้นชอบแล้ว จึงมีคำสั่ง ให้ยกคำร้อง
(ดูคี่ที่ศาลเห็นว่ามิมีลักษณะต้องห้ามตามคำสั่งศาลฎีกาแผนกฯที่ ๑๗๐๖/๒๕๖๒ด้วย)

กรณีผู้สมัคร ส.ว.

รัฐธรรมนูญฯ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามหลากหลาย เช่น ผู้สมัคร ส.ว. ต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง

(ดูคำสั่ง ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งที่ ๘๕๒๖/๒๕๖๑, ๘๕๒๙/๒๕๖๑, ๘๕๖๑/๒๕๖๑ ด้วย)

๔. คดีคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา: ศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฯ

มาตรา ๘๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๑ (๓) (๔) (๕) หรือ (๗) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อได้รับเรื่องไว้พิจารณา หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้น ไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง

ข้อสังเกต

๑. กรณีที่เกิดเป็นคดีคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เกิดขึ้นบ่อย คือ คดีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ (๓) คือ “เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ” อันจะทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง ตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ซึ่งจะเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

๒. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญรับเรื่องไว้พิจารณาในกรณีนี้ ศาลจะมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ ต่อเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้อง (แปลว่า ไม่จำเป็นต้องสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ทุกกรณี)

สรุป มาตราและเรื่องสำคัญที่น่าสนใจ

๑. เอกสิทธิ์และความคุ้มกัน

มาตรา ๕, ๑๒๔, ๑๒๕, ๑๒๙, ๑๓๗, ๑๖๓, ๒๒๗

๒. คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๓๒, ๑๔๘, ๒๑๒, ๒๑๓, ๒๓๑

๓. พระราชกำหนด

มาตรา ๑๗๒, ๑๗๓, ๑๗๔

๔. คดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

- คดีจิตใจไม่เย็นบัญชีหรือยื่นเท็จ

๕. การดำเนินการตามมาตรา ๒๓๔, ๒๓๕, ๒๓๖

๖. คดีเลือกตั้ง

๗. สิทธิเสรีภาพ มาตรา ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๙

..จบการนำเสนอ..